

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İNOVASYON, GİRİŞİMCİLİK VE YÖNETİM PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ
ÇOKLU SERMAYE ÖĞELERİ VE KILAVUZ
İLKELER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ**

**VURAL BERBEROĞLU
14738021**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. GÜLER ARAS**

**İSTANBUL
2019**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İNOVASYON, GİRİŞİMCİLİK VE YÖNETİM PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ
ÇOKLU SERMAYE ÖĞELERİ VE KILAVUZ
İLKELER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ**

**VURAL BERBEROĞLU
14738021**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. GÜLER ARAS**

**İSTANBUL
2019**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İNOVASYON, GİRİŞİMCİLİK VE YÖNETİM PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ
ÇOKLU SERMAYE ÖĞELERİ VE KILAVUZ
İLKELER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

VURAL BERBEROĞLU
14738021

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 08.03.2019

Tezin Savunulduğu Tarih: 13.02.2019

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Güler ARAS	
Jüri Üyeleri	: Doç. Dr. Özlem KUTLU FURTUNA	
	Doç. Dr. Nuray TEZCAN	

İSTANBUL
OCAK 2019

ÖZ

ENTEĞRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ ÇOKLU SERMAYE ÖĞELERİ VE KILAVUZ İLKELER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

Vural Berberoğlu

Ocak, 2019

Araştırmanın amacı Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin çoklu sermaye öğeleri ve kılavuz ilkeleri çerçevesinde entegre raporlama uygulamalarının yıllar itibarıyla nasıl ve ne yönde geliştiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla payları Güney Afrika Johannesburg Borsasında (JSE) işlem gören altı bankanın 2013-2018 yılları arasındaki beş yıllık dönemde yayınladıkları toplam 30 adet entegre rapor içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve belirlenen 57 kriter ile entegre raporlama skorları hesaplanmıştır. Entegre raporlama skoru iki bileşenden oluşmaktadır. Birincisi, entegre raporlama çerçevesinde tanımlanan her bir sermaye öğesi için belirlenen kriterlere ilişkin açıklama yapılıp yapılmadığı ikincisi ise her bir sermaye öğesi çerçevesinde yapılan açıklamaların kılavuz ilkelere uyumlu olup olmadığıdır. Böylelikle her bir banka ve her bir sermaye öğesi için ayrı ayrı açıklama skorları ile kılavuz ilkelere uyum skorları ve toplamda entegre raporlama skorları hesaplanmıştır. Bulgulara göre toplam entegre raporlama skorları yıllar itibarıyla somut bir oranda artış gösterirken, bu artışta kılavuz ilkelere uyum skoru sermaye öğeleri açıklama skorundan daha fazla pay almıştır. Bununla birlikte bankaların entegre raporlama skorları, kullanılan kriterlerin sadece yarısının sağlandığını, gerek sermaye öğelerine ilişkin açıklamalarda gerekse kılavuz ilkelere uyum konusunda alınması gereken daha çok yol olduğunu göstermiştir.

Geleneksel kurumsal raporlamada finansal sermayeye ilişkin açıklamalar öne çıkmakta, diğer sermaye türlerine ilişkin açıklamalar ise yıllık raporlarda ya da kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk, kurumsal yönetim raporları gibi diğer kurumsal raporlama türlerinde az miktarda ve dağınık bir şekilde yer almaktadır. Entegre raporlama ise çoklu sermaye öğeleri ile ilgili açıklamaları bütünsel bir yaklaşımla bir arada ve belirli ilkeler çerçevesinde ele almaktadır ve son yıllarda gün geçtikçe genişleyen bir kullanım alanına ulaşmıştır. Bu sebeple, araştırmanın, çoklu sermaye öğelerinin raporlanmasında entegre raporlama uygulamalarının performansına ilişkin bir fikir vermesi ve bu alanda yapılacak çalışmalara temel oluşturması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Entegre raporlama, sermaye öğeleri, kılavuz ilkeler.

ABSTRACT

ANALYSIS OF INTEGRATED REPORTING PRACTICES IN THE CONTEXT OF MULTIPLE CAPITALS AND THE GUIDING PRINCIPLES

Vural Berberoğlu

January, 2019

The purpose of this study is to determine how integrated reporting practices have developed in the context of multiple capitals and the guiding principles of the International Integrated Reporting Framework. To this end, over a 5-year period from 2013 to 2018, total of 30 integrated reports of the six banks, listed on Johannesburg Stock Exchange (JSE), were subjected to content analysis in order to calculate integrated reporting scores using 57 criteria. The first component of integrated reporting score is whether the disclosures are made for the criteria specified for each capital, and the second is if those comply with the guiding principles. Thus, for each bank and each capital, disclosure scores, compliance scores and finally total integrated reporting scores were calculated. The main findings showed that while total integrated reporting scores have increased significantly over the years, the guiding principles compliance scores took a larger share form the increase. The results also indicate that the banks' integrated reporting scores were able to meet only half of the criteria used, suggesting that they still have a long way to go in both disclosures on capitals and compliance with guiding principles.

In traditional corporate reporting, disclosures on financial capital are prominent but disclosures on other capitals are inadequate and disorganized in annual reports or other types of corporate reporting such as sustainability, corporate social responsibility and corporate governance reports. Integrated reporting is addressing multiple capitals in a holistic way while governing them with guiding principles and its usage area has been expanding continuously in recent years. For this reason, it is expected that the study will provide an idea about the performance of integrated reporting practices in reporting multiple capitals and will serve as a basis for future studies in this area.

Key Words: Integrated reporting, multiple capitals, guiding principles.

ÖN SÖZ

Çalışmamın her aşamasında bilgi birikimi ve deneyimiyle bana destek olup bu çalışmayı yapmamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Güler ARAS'a, bu süreçte görüş, öneri ve yardımlarıyla çalışmama katkı sağlayan Doç.Dr. Özlem KUTLU FURTUNA ve Evrim HACIOĞLU KAZAK'a ve maddi ve manevi destekleri ile sürekli yanımda olan Büşra ŞAN'a çok teşekkür ederim.

İstanbul; Ocak, 2019

Vural Berberoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. KURUMSAL RAPORLAMA	3
2.1. Kurumsal Raporlamanın Tanımı.....	3
2.2. Finansal Raporlama.....	3
2.3. Finansal Olmayan Raporlama.....	5
2.3.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı	7
2.3.2. Sürdürülebilirlik Kavramı.....	8
2.3.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması.....	8
2.3.4. Kurumsal Yönetim Raporlaması.....	10
2.4. Entegre Raporlama.....	11
3. ENTEGRE RAPORLAMA	13
3.1. Entegre Rapor	13
3.2. Entegre Raporun Gelişimi	14
3.3. Entegre Düşünce	15
3.4. Değer Yaratma	16
3.5. Entegre Raporlama Çerçevesi.....	18
3.5.1. Sermaye Ögeleri.....	19
3.5.1.1. Finansal Sermaye.....	19
3.5.1.2. Fikri Sermaye	19
3.5.1.3. Üretilmiş Sermaye	20
3.5.1.4. İnsan Sermayesi.....	20
3.5.1.5. Doğal Sermaye	21
3.5.1.6. Sosyal ve İlişkisel Sermaye.....	21

3.5.2. Kılavuz İlkeler.....	22
3.5.2.1. Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim.....	22
3.5.2.2. Bilgiler Arası Bağlantı	23
3.5.2.3. Paydaşlarla İlişkiler	23
3.5.2.4. Önemlilik.....	23
3.5.2.5. Kısa ve Öz Olma.....	23
3.5.2.6. Güvenilirlik ve Eksiksizlik.....	24
3.5.2.7. Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik.....	24
3.5.3. İçerik Öğeleri	24
3.5.3.1. Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	25
3.5.3.2. Kurumsal Yönetim.....	25
3.5.3.3. İş Modeli	25
3.5.3.4. Riskler ve Fırsatlar.....	25
3.5.3.5. Strateji ve Kaynak Aktarımı.....	26
3.5.3.6. Performans	26
3.5.3.7. Genel Görünüş.....	26
3.5.3.8. Hazırlık ve Sunum Temeli	27
3.5.3.9. Genel Raporlama İlkeleri.....	27
4. ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ ÇOKLU SERMAYE ÖĞELERİ VE KILAVUZ İLKELER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ.....	29
4.1. Araştırmanın Literatürü	29
4.2. Araştırmanın Amacı	32
4.3. Araştırmada Kullanılan Yöntem	32
4.4. Veri Seti ve Kısıtlar.....	34
4.5. Modelin Geliştirilmesi ve Kullanılan Değişkenler	38
4.6. Analiz Uygulaması ve Bulgular.....	42
4.6.1. Analiz Uygulaması	42
4.6.2. Bulgular	43
4.6.2.1. Absa Group Limited (Absa) Analiz Sonuçları.....	53
4.6.2.2. Capitec Bank Holdings Limited (Capitec) Analiz Sonuçları.....	54
4.6.2.3. Finbond Group Limited (Finbond) Analiz Sonuçları	56
4.6.2.4. Firstrand Group (Firstrand) Analiz Sonuçları	57
4.6.2.5. Nedbank Group Limited (Nedbank) Analiz Sonuçları	59
4.6.2.6. Standard Bank Group (Standard) Analiz Sonuçları	60
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	63

KAYNAKÇA.....	67
EKLER.....	74
Ek 1. Absa Group Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo.....	74
Ek 2. Capitec Bank Holdings Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo	75
Ek 3. Finbond Group Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo.....	76
Ek 4. Firstrand Group Analiz Sonuçları Detay Tablo.....	77
Ek 5. Nedbank Group Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo.....	78
Ek 6. Standard Bank Group Analiz Sonuçları Detay Tablo.....	79
ÖZ GEÇMİŞ.....	80

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1:	Analize Konu Edilen Bankalar ve Rapor Tarihleri.....	36
Tablo 2:	Sermaye Ögeleri Açıklama Kriterleri	41
Tablo 3:	Kılavuz İlkeler Uyumluluk Kriterleri.....	42
Tablo 4:	Toplam Maksimum Skorlar.....	43
Tablo 5:	Entegre Raporlama Skorlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler	44
Tablo 6:	Altı Bankanın Toplam Skorları.....	45
Tablo 7:	Altı Bankanın Toplam Kriterleri Karşılama Oranları	47
Tablo 8:	Altı Bankanın Kriterler Bazında Beş Yıllık Ortalama Skorları.....	52
Tablo 9:	Absa Group Limited Entegre Raporlama Skorları.....	53
Tablo 10:	Absa Group Limited Kriterleri Karşılama Oranları.....	54
Tablo 11:	Capitec Bank Holdings Limited Analiz Sonuçları.....	55
Tablo 12:	Capitec Bank Holdings Limited Kriterleri Karşılama Oranları.....	56
Tablo 13:	Finbond Group Limited Analiz Sonuçları	56
Tablo 14:	Finbond Group Limited Kriterleri Karşılama Oranları	57
Tablo 15:	Firststrand Group Analiz Sonuçları	58
Tablo 16:	Firststrand Group Kriterleri Karşılama Oranları	59
Tablo 17:	Nedbank Group Limited Analiz Sonuçları.....	59
Tablo 18:	Nedbank Group Limited Kriterleri Karşılama Oranları	60
Tablo 19:	Standard Bank Group Analiz Sonuçları	61
Tablo 20:	Standard Bank Group Kriterleri Karşılama Oranları	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	S&P 500 Şirketlerinin Piyasa Değeri Bileşenleri.....	6
Şekil 2:	Değer Yaratma Süreci.....	18
Şekil 3:	Entegre Raporlama Skorunun Hesaplanması.....	39
Şekil 4:	Toplam Entegre Raporlama Skorları.....	46
Şekil 5:	Toplam Sermaye Öğeleri Açıklama Skorları.....	46
Şekil 6:	Toplam Kılavuz İlkelere Uyum Skorları	46

KISALTMALAR

ACCA	: Association of Chartered Certified Accountants
BBBEE	: Broad-Based Black Economic Empowerment
ESG	: Economic, Social and Governance
GAAP	: Generally Accepted Accounting Principles
GRI	: Global Reporting Initiative
IAS	: International Accounting Standards
IASC	: International Accounting Standards Committee
IFAC	: International Federation of Accountants
IFRS	: International Financial Reporting Standards
IIRC	: International Integrated Reporting Council
JSE	: Johannesburg Stock Exchange
NBA	: Netherlands Institute of Chartered Accountants
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SEC	: Securities and Exchange Commission
TKYD	: Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği
UNWCED	: United Nations World Commission on Environment and Development

1. GİRİŞ

Kurumsal raporlama uygulamaları finansal bilgilerin şirketler tarafından açıklanmasıyla başlayıp gelişen teknoloji ve değişen ekonomik, sosyal ve çevresel konularla birlikte finansal olmayan bilgilerin de raporlanması ile devam etmiştir. Bugün şirketler finansal olmayan bilgilerini açıklamak üzere kurumsal sosyal sorumluluk/sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum gibi çeşitli raporları da finansal raporlarının yanısıra yayınlamaktadırlar.

Özellikle son yıllarda geniş bir kullanım alanına ulaşan entegre raporlama ise geleneksel kurumsal raporlama uygulamalarından farklı olarak finansal ve finansal olmayan bilgileri bütünsel bir yaklaşımla ve tüm paydaş gruplarına hitap edecek şekilde tek bir raporda toplamaktadır. Aynı zamanda, entegre raporlama entegre düşünce üzerine inşa edilerek, geçmiş, şimdi ve gelecek arasında, farklı sermaye türleri arasında ve içerik öğeleri arasında anlamlı bağlar kurar. Bu şekilde kuruluşların kısa, orta ve uzun vadelerde nasıl değer yaratabileceklerini kılavuz ilkeler çerçevesinde açıklamayı hedeflemektedir.

Bu araştırmanın amacı, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin çoklu sermaye öğeleri ve kılavuz ilkeleri kapsamında entegre raporlama uygulamalarının yıllar itibarıyla nasıl ve ne yönde geliştiğini analiz ederek ortaya koymaktır. Bu amaçla, içerik analizi yöntemiyle Güney Afrika Johannesburg Borsasında (JSE) işlem gören altı bankanın 2013-2018 yılları arasındaki beş yıllık dönemde yayınladıkları entegre raporlar analiz edilmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünde konunun amacı ve kapsamına yer verilmiştir. İkinci bölümde kurumsal raporlamanın genel çerçevesi tanımlanarak, entegre raporlamaya giden süreçte kurumsal raporlamanın farklı türlerini oluşturan finansal raporlama, sürdürülebilirlik raporlaması ve kurumsal yönetim raporlaması hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde, entegre raporun başlangıcından günümüze kadar olan gelişimine yer verilerek, entegre raporlamadaki temel kavramlar ve entegre raporlama çerçevesi ile birlikte sermaye öğeleri, kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, konuya ilişkin literatürde yer alan çalışmalar ve uygulama yer almaktadır. Bu aşamada yapılan içerik analizi ile entegre raporlama skorları hesaplanarak, entegre raporlama uygulamalarının çoklu sermaye öğeleri ve kılavuz ilkeler çerçevesinde yıllar itibarıyla gelişimi ortaya konulmuştur.

Sonuç bölümünde ise bulgular değerlendirilmiş, ilgili yorum ve önerilere yer verilmiştir.

2. KURUMSAL RAPORLAMA

2.1. Kurumsal Raporlamanın Tanımı

Kurumsal raporlama kısaca, finansal ve finansal olmayan bilgilerin birlikte raporlanmasıdır. Şirketler ürün ve hizmetleri üretebilmek için çeşitli kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Örneğin insanları işe alır, onların bilgi ve becerilerini geliştirirler ya da yatırımlarını finanse edebilmek için finansal sermaye temin ederler. Marka ve itibar oluşturarak ürünlerini müşterilerine satarlar. Faaliyetlerini yürütebilmek için düzenleyici kuruluşlardan lisanslar alırlar. Bu işlemlerin her birinde taraflar, şirketlerden bilgi talep ederler. Kurumsal raporlama; şirketlerin tüm bu işlemlerini gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyulan finansal ve finansal olmayan bilgileri ilgili taraflara sağlamayı amaçlamaktadır (Eccles, Serafeim, 2014, 2).

Küresel düzeyde kurumsal raporlama uygulamaları paydaşların gün geçtikte artan talepleri ve kaynakların giderek daha sınırlı hale gelmesi ile birlikte radikal değişikliklere uğramaktadır. Şirketler tüm paydaşlarıyla, mümkün olduğunca şeffaf bir şekilde, finansal olarak nasıl iletişim kurabileceklerini eleştirel bir şekilde yeniden değerlendirmeye zorlanmaktadır (Rensburg, Botha, 2014, 144). Şirketlerin finansal bilgilerini açıklamasının zorunlu hale getirilmesiyle başlayan süreç 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren finansal olmayan bilgilere yönelik gelişen talep sonucunda bu bilgilerin birlikte raporlanması ihtiyacını doğurmuştur.

Kurumsal raporlamanın temelleri ilk tarım faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yıllarda tutulan muhasebe kayıtlarına kadar uzanmaktadır (Aras, Sarioğlu, 2015, 21). Muhasebe kayıtlarından yola çıkılarak hazırlanan finansal raporlar, kurumsal raporlamanın ilk örneklerini oluşturmaktadır.

2.2. Finansal Raporlama

Finansal raporlama, bir işletmenin belirli bir tarihteki ya da belirli bir dönemi kapsayan mali verilerini ve bu verilere ilişkin açıklamaları içeren bir raporlama türüdür. Muhasebe kayıtlarından elde edilen verilerle hazırlanan finansal raporlar,

şirketlerin, hazırlandığı tarihteki mali durumunu ve geçmişe dönük olarak mali performansını gösterir. Bu raporlar yasal zorunluluklar sebebiyle, ilgili otoritelere sunulmak üzere ve önceden belirlenmiş standartlar çerçevesinde hazırlanırlar.

Muhasebe kayıtlarının zorunlu olarak yayımlanmasına ilişkin yasal düzenlemeler “Büyük Buhran” (Great Depression) olarak adlandırılan ve ABD’de 1930’lu yılların başında yaşanan finansal kriz sonrasında gündeme gelmiştir. Yatırımcıların şirketlere olan güveninin sarsılmasına da sebep olan krizin ardından ABD’de Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (US GAAP) oluşturulmuş ve Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) kurularak payları borsada işlem gören şirketlerin finansal bilgilerini yayımlaması zorunlu hale getirilmiştir (Aras, Sarioğlu, 2015, 21).

Finansal raporların sadece finansal verilerden ibaret olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Finansal raporlar finansal verilerden oluşturulan bilanço, gelir-gider tabloları, nakit akım tablosu, öz kaynak değişim tablosu gibi finansal tabloları ve bunlara ilişkin dipnotları, yönetimin açıklamalarını ve ilgili diğer tüm finansal bilgileri içerisinde barındırmaktadır.

Yatırımcılar hisse senedi alma, kreditorler borç verme, tedarikçiler ticaret yapma, devletler vergi alma, şirket yöneticileri ise şirket faaliyetleri ile ilgili karar alma süreçlerinde finansal bilgilerden önemli ölçüde yararlanmaktadır. Finansal raporlar, kullanıcıların şirket ile ilgili karar alma süreçlerinde ihtiyaç duyduğu finansal bilgilerin en önemli kaynağıdır.

Finansal raporların açıklanmasının ABD’de zorunlu hale gelmesiyle birlikte şirketlerin finansal bilgilerine ilişkin şeffaflığın yatırımcı güvenini olumlu yönde etkilediğinin anlaşılmasıyla birlikte finansal raporlama kısa sürede dünya genelinde kullanılır hale gelmiştir. Ancak, farklı ülkelerde farklı ilke ve standartlara göre raporlama yapılması karşılaştırma problemini de beraberinde getirmiştir. Yatırımcıların ve yasal düzenleyici kuruluşların farklı ülkelere şirketlerin yayınladıkları raporları karşılaştırabilmesi ve küresel ölçekte yatırım ve ticaretin geliştirilebilmesi amacıyla 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından “Uluslararası Muhasebe Standartları” (International Accounting Standards - IAS) oluşturulmuştur. Söz konusu standartlar 2001 yılında güncellenerek “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting

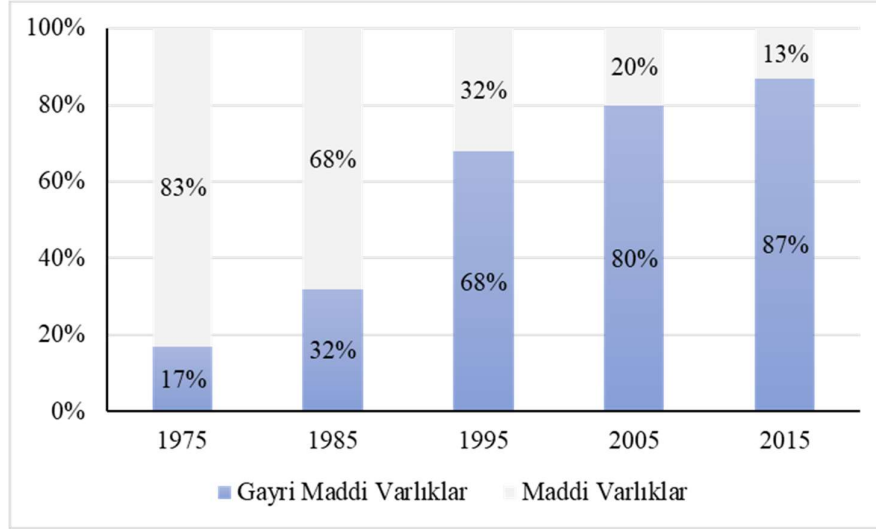
Standards - IFRS)’’ adını almış ve bugün dünyanın birçok ülkesinde ortak raporlama dili olarak kullanılmaktadır (Aras, Sarioğlu, 2015, 21).

Finansal raporların ortak bir raporlama dili kullanılarak yayınlanması doğruluğu, güvenilirliği ve karşılaştırılabilirliği açısından önemli bir gelişme olmakla birlikte, bu raporların geçmişe dönük bilgilere odaklanması ve raporlardaki finansal verilerin şirketlere ilişkin bilgileri yansıtmakta tek başına yetersiz kalması farklı raporların da düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Mevcut finansal raporlama modeli 1930’larda endüstriyel ekonomi için geliştirilmiştir. Genel olarak model, şirketlerin performansını geriye dönük olarak değerlendirmekte, bugünün şartlarında karar vermek için gereken bilgileri yeterince sağlayamamakta ve yatırımcılar, analistler ve geniş anlamda paydaşların ihtiyaçlarına yeterince odaklanmamaktadır (Krzus, 2011, 274). Şirketler küresel rekabet, teknolojik gelişmeler ve finansal ve yönetim krizlerine karşılık artan düzenlemelerle karşı karşıya kaldıkça dünya ekonomisi de sürekli değişmektedir (Dumay ve diğ., 2016, 166). Bu değişim ile birlikte toplumun şirketlerden talep ettiği bilgiler de değişmektedir.

2.3. Finansal Olmayan Raporlama

Finansal raporlamanın bilgi işlevini ne kadar iyi yerine getirdiğine yönelik eleştiriler son 20 yıldır daha sık dile getirilmektedir. Makine ve fiziksel varlıkların yerini bilgiye dayalı ekonominin almasıyla birlikte artık şirketlerin varlıklarının büyük bölümü bilançolarında yer almamaktadır. Büyümekte olan gayri maddi varlık tabanının bilançolarda görülmemesi sebebiyle finansal raporlamanın gün geçtikçe bilgi işlevini yerine getirmekte başarısız olduğu ifade edilmektedir (Eccles, Serafeim, 2014, 4). 2011 yılında Ocean Tomo tarafından yapılan araştırmaya göre S&P 500 endeksine dahil olan şirketlerin piyasa değerinin yaklaşık yüzde 80’ini maddi olmayan varlıklar oluşturmaktadır. 2015 yılında güncellediği araştırmada ise gayri maddi varlıkların toplam piyasa değeri içerisindeki payı yüzde 87’ye ulaşmıştır (Şekil 1: S&P 500 Şirketlerinin Piyasa Değeri Bileşenleri).

Şekil 1: S&P 500 Şirketlerinin Piyasa Değeri Bileşenleri

Stathis, Kristi L. 2015. "Ocean Tomo Releases 2015 Annual Study of Intangible Asset Market Value". <http://www.oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-market-value/> [11.01.2019].

Öte yandan son zamanlardaki finansal kriz ve şirket skandallarının ardından, birçok insan gittikçe artan bir şekilde küresel ekonomik sistemi suçlamakta ve işletmeleri sosyal, çevresel ve ekonomik sorunların başlıca nedenlerinden biri olarak görmektedir. Büyük miktarlardaki ulusal ve bireysel borçlar, yüksek işsizlik oranları, toplumlar arasında giderek artan eşitsizlik, kamu ve özel kuruluşların yönetilmesinde sürekli olarak hileli ve etik olmayan davranışlar ve çevreyle ilgili kaygıların artması gibi sorunlar, günümüz toplumunun mevcut sosyal ve ekonomik sistem ile ilgili hayal kırıklığına uğramasına neden olmuştur (Busco ve diğ., 2013, 34).

Günümüzde şirketler sadece ürün ve hizmetleri, karlılık oranları ya da piyasa değerleri ile değil, çalışanları başta olmak üzere, faaliyette bulunduğu ekonomik, sosyal ve doğal çevreye karşı ne kadar saygılı ve duyarlı olduğu ile de ön plana çıkmaktadır. Bu sebeple, küresel ölçekte benzer ekonomik faaliyetlere sahip olan şirketleri birbirinden ayıran en önemli farklardan biri bu şirketlerin sosyal faaliyetleri olmaktadır. Şirketlerin faaliyetlerini yürütürken farklı kesimlerin çıkarlarına ve içinde bulunduğu çevreye karşı duyarlı, ekonomik gelişmeyi ve adil rekabeti teşvik edecek şekilde hareket etmeleri sosyal sorumluluk olarak tanımlanmaktadır (Kağnıcıoğlu, 2009, 126).

2.3.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı

İşletmelerin sosyal meselelerdeki rolü uzun yıllardır tartışma konusu olmuştur. Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ilk kez Howard R. Bowen'in 1953 yılında yayınlanan "*Social Responsibilities of the Businessman*" (İşadamlarının Sosyal Sorumlulukları) kitabında yer almıştır. Bowen, şirket yöneticilerinin aldıkları aksiyonlarda, kar-zarar tablolarının ötesinde, daha geniş bir çerçevede sorumlu olmaları gerektiğini belirtmiştir (Torricco ve diğ., 2018,2).

Milton Friedman (1970) ise bu rolü "işletmelerin sosyal sorumluluğu karını arttırmaktır" şeklinde ifade etmiştir (Robbins, Coulter, 2012, 124). Bir başka tanıma göre kurumsal sosyal sorumluluk, bir işletmenin niyetinin yasal ve ekonomik zorunlulukların ötesinde topluma faydalı olacak şekilde davranmak ve doğru şeyleri yapmaktır (Robbins, Coulter, 2012, 125).

Benzer bir yaklaşımla kurumsal sosyal sorumluluk kavramı, "işletmenin tüm paydaşlarının yaşam kalitesini iyileştirirken, etik davranmayı, doğal çevreyi korumayı ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmayı, sürekli bir amaç olarak kabul etmesi fikri" olarak da tanımlamaktadır (Uzkesici, 2005, 72).

Carroll (1979,499) ise şirketlerin sorumluluklarını ekonomik, yasal, etik ve gönüllü sorumluluklar olmak üzere dört kategoride değerlendirmiştir. Toplum tarafından talep edilen ürün ve hizmetlerin üretilmesi ve kar elde ederek satılması ekonomik sorumluluk, bu faaliyetlerin yasal sınırlar çerçevesinde yürütülmesi ise yasal sorumluluk olarak tanımlanabilir. Yasalarla tanımlanmamış ancak toplumun işletmelerden beklediği diğer davranışlar ve faaliyetler ise etik sorumluluk kapsamına girmektedir. Bunların dışında, yasal bir gereklilikten ya da etik anlayışından kaynaklanmayan ve tamamen işletmelerin inisiyatifine dayalı olarak üstlenin sosyal roller ise gönüllü sorumluluklardır.

İşletmelerin temel amacının kâr elde etmek olduğu yadsınamaz bir gerçek olsa da günümüz koşullarında bu tek başına yeterli olmamaktadır. İşletmeler etraflarını saran çevreyi doğru bir şekilde anlamalı, buradaki risk ve fırsatları analiz etmeli ve yürüttüğü faaliyetlerin olası etkilerini önceden hesap ederek gerekli önlemleri almalıdırlar. Bunlar kurumsal sosyal sorumluluk açısından bir gereklilik olmakla birlikte işletmelerin sürekliliğinin sağlanması için de kaçınılmazdır.

2.3.2. Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı zaman içinde kaynakların sadece etkin bir şekilde tahsis edilmesini değil, aynı zamanda kaynaklar ve fırsatların günümüz kuşağı ile hem günümüz hem de gelecek kuşaklar arasında adil dağıtımının ve ekonomik faaliyetlerin ekolojik çevre ile orantılı ölçüde olmasının önemini vurgulamaktadır (Gray, Milne, 2002, 2).

Sürdürülebilirlik kavramının gündeme gelmesindeki en önemli gelişmelerden biri Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunun “Brundtland Raporu” olarak da adlandırılan “Ortak Geleceğimiz” raporudur. Raporda sürdürülebilir kalkınma “günümüz ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden karşılanması” olarak tanımlanmaktadır (UNWCED, 1987, 16).

Sürdürülebilir kalkınma konusunda sivil toplum ve devlet politikalarının yanısıra şirketler de önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Şirketler açısından sürdürülebilirlik kavramı kurumsal sürdürülebilirlik olarak ifade edilmektedir. Kurumsal sürdürülebilirliği ise şirket faaliyetlerinde ekonomik, sosyal ve çevresel konuların dikkate alınması ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi olarak tanımlayabiliriz.

John Elkington tarafından 1997 yılında geliştirilen “Triple Bottom Line” kavramı üç alana odaklanmakta ve işletmelerin performansının bu alanlarda ölçülmesini hedeflemektedir. Bu alanlar, ekonomik refah, çevresel kalite ve sosyal adalettir. Bu kavram aynı zamanda sürdürülebilir bir toplumun üç ayağı olarak nitelendirilmektedir. Buna göre işletmelerin hem sosyal sorumlu hem de sürdürülebilir olabilmesi için finansal performanslarının yanında çevresel ve sosyal performanslarını da ölçmesi gerekmektedir.

Elkington tarafından geliştirilen Üç Boyutlu Raporlama Modeli (Triple Bottom Line Reporting) günümüzde temel alınan sosyal raporlama yaklaşımıdır ve GRI için temel oluşturduğu söylenebilir (Yanık, Türker, 2012, 298; Yükçü, Kaplanoğlu, 2016, 71).

2.3.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması

Sürdürülebilirlik raporu, kuruluşların faaliyetlerinden kaynaklanan ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri ile ilgili olarak yayınladıkları bir rapordur. Ayrıca

kurumun değerlerini ve yönetim modelini sunar ve stratejisi ile sürdürülebilir küresel ekonomiye arasındaki bağlantıyı gösterir. Sürdürülebilirlik raporlaması, kuruluşların ekonomik, çevresel, sosyal ve yönetim performanslarını ölçmelerine, anlamalarına ve anlatabilmelerine yardımcı olabilir, hedefleri belirler ve değişimi daha etkin bir şekilde yönetebilir. Üç Boyutlu Raporlama, Kurumsal Sosyal Sorumluluk raporlaması gibi diğer terimlerle eşanamlı olarak değerlendirilebilir (GRI, [10.05.2018]b).

Bir bölgede yaşanan afetlerin dünyanın bir başka bölgesindeki üretimi aksatması, doğal çevreye zarar veren faaliyetlerin ya da insan haklarına yönelik ihlallerin tepkilere yol aması, azalan doğal kaynakların hammadde ihtiyaçlarını tehdit etmesi ve benzeri olaylar finansal tablolarda yer almayan risklerin de mevcut olduğunu ve bu risklerin şirketler için finansal sonuçlara neden olabildiğini göstermiştir. Bu sebeple çevresel, sosyal ve yönetimsel risklerin şirketlerin sürdürülebilirliğini de doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediğini gören yatırımcılar şirketlerden finansal olmayan konularla ilgili bilgileri de talep etmeye başlamışlardır (Aras, Sarıoğlu, 2015, 15).

Diğer yandan toplumsal bilincin artmasıyla beraber şirketlerin öncelikli amaçlarının ekonomik krlılık olmadığı konusunda farkındalık da artmıştır. şirketler de varlıklarını devam ettirmenin ekonomik çıkarlardan ziyade kurumsal itibarlarına bağlı olduğunu fark etmişlerdir. Çevresel, sosyal ve yönetimsel konulara ilişkin riskleri göz ardı ederek, yalnızca karlılığa odaklanan ve paydaşlarının talep ve beklentilerini dikkate almadan yatırım yapan şirketlerin rekabet gücünü arttırması, hatta koruması dahi mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan şeffaflık ve bilgi paylaşma talebi de şirketlerin sürdürülebilir olma hedefleri çerçevesinde finansal raporlamanın yanı sıra çevresel, sosyal ve yönetimsel konuları ele alan finansal olmayan raporlar yayınlamalarını gerekli kılmıştır (Yükçü, Kaplanoğlu, 2016, 66).

1980’lerde ilk önce Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve evre ile ilgili konularda raporlamalarla başlayan süreç artık belirli standartlara sahip olan sürdürülebilirlik raporlamaları ile devam etmektedir (Yılmaz, Atik, Okyay, 2017, 102).

Sürdürülebilirlik raporlamasına öncülük eden Küresel Raporlama Girişimi (GRI) 1997 yılında kurulan bağımsız ve uluslararası bir organizasyondur. GRI, küresel

çapta şirketlerin ve hükümetlerin çevre ve iklim, insan hakları, cinsiyet eşitliği, sosyal refah gibi sürdürülebilirlik konularına olan etkilerini anlamalarına ve bu konularda bilgi paylaşımlarına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda GRI tarafından oluşturulan sürdürülebilirlik raporlaması standartları dünya çapında ilk ve en geniş kullanım alanına sahip olma özelliğini taşımaktadır (GRI, [10.05.2018]a).

Kurumsal Raporlama Girişimi kapsamlı sürdürülebilirlik raporlaması kılavuzunun ilk versiyonu olan G1'i 2000 yılında yayınlamıştır. 2001 yılında G2, 2006 yılında G3, 2013 yılında ise G4 yayınlanmıştır. 2013 yılında yayınlanan G4, her sektörden ve her büyüklükteki kuruluşu kapsayacak şekilde raporlama ilkeleri, standart açıklamalar ve bir uygulama kılavuzu içermektedir. 2016 yılında ise GRI sürdürülebilirlik raporlaması için ilk küresel standartları yayınlamıştır. GRI Standartları kuruluşların ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri ve sürdürülebilir kalkınmaya nasıl katkı sağladıklarına yönelik raporlama yapmalarına imkân sağlamaktadır (GRI, [10.05.2018]c).

KPMG tarafından 2017 yılında yapılan araştırmaya göre 2016 yılında Fortune 500 listesinde yer alan ve satış gelirleri bazında dünyanın en büyük 250 şirketinin yüzde 93'ü kurumsal sorumluluk raporu yayınlamakta, bunların yüzde 75'i ise GRI kılavuz ve standartlarına göre raporlama yapmaktadır (KPMG, 2017).

2.3.4. Kurumsal Yönetim Raporlaması

Kurumsal yönetim toplumun tüm bileşenlerinin, hükümetler de dahil olmak üzere tüm paydaşlar, kamuoyu, profesyonel hizmet sağlayıcılar, kurumsal sektör vb., sinerjik bir çabası olarak itimat, etik, ahlaki değerler ve bir güven ortamı olarak düşünülebilir (Aras, Crowther, 2009,13).

Dünyanın farklı yerlerinde yaşanan finansal krizler ve yönetim skandalları, şirketlerin sosyal ve çevresel etkilerine ilişkin endişeleri arttırmakta ve bu sebeple, şirketlerin şeffaf bilgi paylaşımına yönelik giderek artan toplumsal bir talep ortaya çıkmaktadır (Kavut, 2010, 3). 2000'li yılların başında küresel ölçekte faaliyet gösteren dev şirketlerin yöneticilerinin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederek bu şirketleri telafi edilemez zararlara uğratması kurumsal yönetime olan ihtiyacı eskisinden daha fazla ortaya koymuştur.

Bu sırada, OECD, üye ülkelerin kurumsal yönetim konusundaki görüşlerini almak ve bağlayıcılığı olmayan çeşitli ilkeler belirlemek üzere 1998 yılında bir çalışma grubu

oluşturmuş ve nihayetinde OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri'ni 1999 yılında yayınlamıştır. Yayımlanan ilkeler kurumsal yönetim konusunda dünya genelindeki şirketler, yatırımcılar, yasal otoriteler ve diğer paydaşlar için uluslararası bir başvuru kaynağı haline gelmiştir. Bu ilkeler daha sonra 2004 yılında revize edilerek güncellenmiştir. (Deloitte, TKYD, 2006, 1). Son olarak 2015 yılında G20 toplantısında güncellenen ve yine aynı yıl G20 Liderler Zirvesinde onaylanan ilkeler bugünkü halini almıştır.

Buna paralel olarak çeşitli ülkeler de kurumsal yönetim uygulamalarını iyileştirmek amacıyla benzer ilkeleri kendi mevzuatlarına dahil ederek bunların uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde şirketler tarafından kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları yayınlanmakta ya da ilgili bilgiler yıllık faaliyet raporlarına ek olarak verilerek kamuya açıklanmaktadır.

2.4. Entegre Raporlama

Finansal bilgilerin şirketler tarafından açıklanmasıyla başlayan kurumsal raporlama süreci gelişen teknoloji ve değişen ekonomik, sosyal ve çevresel konularla birlikte finansal olmayan bilgilerin de raporlanması ile devam etmiştir. Bugün şirketler finansal raporlarının yanısıra kurumsal sosyal sorumluluk/sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum gibi çok sayıda rapor yayınlamaktadır.

Farklı dönemlerde, çok sayıda ve birbirinden bağımsız yayımlanan kurumsal raporlar, okuyucuların birçok bilgi arasında kaybolmasına neden olurken, bu raporların çoğunlukla geçmiş performansa yönelik olması kuruluşun geleceğine ilişkin öngöründe bulunmayı zorlaştırmaktadır (Aras, Sarioğlu, 2015, 16). Halbuki şirket yönetimi, yatırımcılar ve diğer paydaşların karar almada şirketin sadece geçmiş faaliyetleri ile ilgili bilgilere değil, gelecekte elde edeceği kazançları ve yaratacağı nakit akışlarını değerlendirmelerine olanak verecek iş fırsatları, riskler ve stratejiler gibi bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar (Krzus, 2011, 274).

Öte yandan çoğu şirketin yıllık raporlarında strateji, inovasyon, müşteri sadakati, iklim değişikliği ile ilgili riskler veya değişen kamu politikası ve yasal düzenlemelere ilişkin açıklamalar çok az miktardadır. Tek başına sürdürülebilirlik raporları ise çevresel, sosyal ve yönetsel konuları işletme stratejisi ve finansal performansla ilişkilendirememektedir. (Krzus, 2011, 274). Oysa, finansal bilgilere ek olarak

yapılan tamamlayıcı açıklamaların gerçek gücü ancak bu bilgiler şirketin iş planı ile mantıklı ve tutarlı bir bağ kurularak verildiğinde ortaya çıkar (Hutton, 2004, 13).

Ayrıca şirketlerin sürdürülebilirliğinin sadece sürdürülebilirlik ilkelerine uyum ya da faaliyetlerinin zararlı etkilerini en aza indirmek ile ilgili değil de nasıl değer yarattığı ile ilgili olduğu kabul edildiğinde, farklı bir sürdürülebilir değer yaratımı anlayışı ile birlikte değer yaratımı ve korunması üzerine farklı bir raporlama anlayışı da ortaya çıkmaktadır (Deloitte, 2011, 4).

Sonuçta şirketler bu raporları, gerçekten etkili olabilmesi için, sadece hissedarların değil tüm paydaşların ihtiyaçlarına cevap veren, sürdürülebilir bir topluma katkı sağlayan ve sürdürülebilir bir strateji ile desteklenen kurumsal sosyal sorumluluk taahhütlerini de gösterecek şekilde entegre etmelidirler (Eccles, Krzus, 2010, 3).

3. ENTEGRE RAPORLAMA

3.1. Entegre Rapor

Güney Afrika’da King III Raporu, entegre raporu şirketin performansının hem finans hem de sürdürülebilirliği açısından bütünsel ve bütünleşik bir temsili olarak tanımlamıştır (Institute of Directors Southern Africa, 2009:54). Ayrıca ilgili yıl içinde şirketin faaliyet gösterdiği topluluğun ekonomik hayatına (çevresel, sosyal ve yönetsel (ESG) kategorileri kullanılarak) hem olumlu hem de olumsuz etkilerini ve yönetim kurulunun sonraki yıl içerisinde olumlu yönlerin artırılması ve olumsuz yönlerin ortadan kaldırılması ya da iyileştirilmesine yönelik inancını da açıklaması gerektiğini ifade etmiştir (Institute of Directors Southern Africa, 2009:12).

Eccles ve Krzus (2010) entegre raporu “Tek Rapor” olarak isimlendirmiş ve en basit ifadeyle, tek raporun, bir şirketin yıllık raporunda yer alan finansal ve sözel bilgiler ile kurumsal sosyal sorumluluk veya sürdürülebilirlik raporlarında bulunan finansal olmayan (sosyal, çevresel ve yönetsel konular gibi) bilgilerin tek bir raporda toplanması olarak tanımlamıştır. Ancak bunun, finansal bilgiler ile finansal olmayan bilgilerin basitçe kâğıt üzerinde birleştirilmesinden ibaret olmadığını, kullanıcıların internet üzerinden kendi analizlerini yapmalarına imkân veren analiz araçlarını da içerdiğini eklemişlerdir.

IIRC tartışma metnine göre entegre rapor, bir kuruluşun içinde faaliyet gösterdiği ekonomik, sosyal ve çevresel bağlamı yansıtacak şekilde stratejisi, yönetimi, performansı ve beklentileri hakkındaki maddi bilgileri bir araya getirir, kuruluşun nasıl yönetildiğini, şimdi ve gelecekte nasıl değer yarattığını açık ve öz bir şekilde gösterir. Entegre rapor ayrıca, kuruluşun farklı raporlarında yer alan en önemli bilgileri (finansal, yönetim yorumları, yönetim ve ücretlendirme ve sürdürülebilirlik) birleştirir ve daha da önemlisi bu bilgiler arasındaki bağlantıyı ve bu bilgilerin kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma ve bu değeri sürdürme kabiliyetine olan etkisini açıklar (IIRC, 2011, 6)

Entegre Raporlama Çerçevesine göre ise entegre rapor, bir kuruluşun beklentilerinin, performansının, stratejisinin ve kurumsal yönetiminin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yaratmayı hedeflediğinin kısa ve öz bir şekilde açıklanmasıdır (IIRC, 2013, 7)

3.2. Entegre Raporun Gelişimi

Kurumsal raporlamada “*entegre sunum*”, 1970’li yıllardan sonra ortaya çıkan bir yaklaşımdır. Birleşik Krallık Muhasebe Standartları Yönlendirme Komitesi (UK Accounting Standards Steering Committee) tarafından 1975 yılında yayınlanan “*The Corporate Report*”, sadece paydaşların ve finans yöneticilerinin perspektifinden değil tüm rapor kullanıcılarının ihtiyaçlarını esas alan, entegre anlayışa sahip raporların hazırlanması gerektiğini belirtmiştir (Kaya, Aygün, Yazan, 2016, 86).

Güney Afrika’da King Komitesi’nin 1994’te yayınlanan King raporunda kuruluşların finansal olmayan bilgilerini de açıklaması teşvik edilirken 2002 yılında yayımlanan King II raporu şirketlerin raporlarını tüm paydaşlarına yönelik olarak ve finansal bilgilerin yanı sıra sosyal ve çevresel konuları da kapsayacak şekilde genişletmelerini talep etmiştir. Johannesburg Borsası ise, borsaya kote olan şirketlerin yıllık raporlarında King II Raporu’ndaki ilkelere nasıl uyduklarını sözel olarak anlatmalarını şart koşmuştur. 2008 yılındaki küresel finansal kriz, geleneksel raporların riskleri ortaya koymada yeterli kaldığını göstermesi üzerine yatırımcılar, şirketler ve toplum arasındaki güvensizliği azaltabilmek amacıyla 2009 yılında King III raporu yayınlanmıştır. King III Raporu’nun ardından Johannesburg Borsası ise 2010 yılında, payları borsada işlem gören tüm şirketlerin entegre rapor yayınlamasını, yayınlamayanların ise nedenini açıklamasını (report or explain) zorunlu hale getirmiştir. Böylelikle Güney Afrika, payları borsada işlem gören şirketler için entegre raporlamayı zorunlu kılan ilk ülke olmuştur (Aras, Sarıoğlu, 2015, 41).

Güney Afrika’da bu gelişmeler yaşanırken, 2009 yılında Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe Forumu’nda (Accounting for Sustainability – A4S), Galler Prensi Charles tarafından Uluslararası Entegre Raporlama Kurulu’nu (International Integrated Reporting Council – IIRC) kurma önerisi gelmiştir (Yanık, Türker, 2012, 303). 2010 yılında kurulan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) bir entegre rapor çerçevesi oluşturmak amacıyla çalışmalarına başlamış, 2011 yılında bu amaca

yönelik bir tartışma dokümanı yayımlayarak konu ile ilgili farklı kesimleri (özel şirketler, düzenleyici kuruluşlar, yatırımcılar, muhasebe uzmanları gibi) bir araya getiren bir pilot program neticesinde 2013 yılında çerçeveyi yayınlamıştır.

Çerçeveye geçmeden önce entegre raporun temelinde yatan “entegre düşünce” ve “değer yaratma” kavramlarını açıklamakta fayda vardır.

3.3. Entegre Düşünce

Entegre raporlama, kuruluşları kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma hedefine odaklanan ve daha kapsamlı ve etkili bir yönetim anlayışına ulaştıran entegre düşünce üzerine kurulmuştur (IFAC, 2015, 5).

Entegre düşünce, kuruluşların çeşitli operasyonel ve fonksiyonel birimleri arasındaki ilişkileri ile kullandığı ya da etki ettiği sermaye öğelerini aktif şekilde dikkate almasıdır. Entegre düşünce aynı zamanda kısa, orta ve uzun vadelerde değer yaratmaya olanak sağlayan karar verme ve harekete geçmenin de yolunu açmaktadır (IIRC, 2013, 2).

Şirket içi siloları kırmak, kopyalama ve tekrarları azaltmak ve uzun vadeli başarıya odaklanmış olumlu davranışları geliştirmenin bir yoludur. Şirketler genellikle değişen ve stratejide yıkıcı değişiklikler gerektiren iş koşullarıyla başa çıkmak için entegre düşünceyi kullanırlar. Ayrıca entegre düşünce, bir organizasyonun büyük resmini görmeye de yardımcı olabilir (Deloitte, 2015, 7).

Entegre düşünce kuruluşların değer yaratma yeteneklerini etkileyen aşağıdaki faktörler arasındaki bağlantıyı ve bağımlılıkları dikkate alır:

- Kuruluşların kullandıkları ya da etki ettikleri sermaye öğeleri arasındaki bağımlılıklar,
- Kuruluşların paydaşlarının meşru ihtiyaç ve çıkarlarına cevap verme yeteneği,
- Kuruluşların iş modeli ile stratejisini, dış çevresine ve karşılaştığı ya da karşılaşması muhtemel risk ve fırsatlara yanıt verecek şekilde nasıl şekillendirdiği,
- Kuruluşların geçmişte ve şu anda gerçekleştirdiği faaliyetler, finansal ve finansal olmayan performansı ve sermaye öğeleri çerçevesinde sonuçları ve bunlara ilişkin gelecek beklentileri

Entegre düşünce kuruluşların faaliyetlerine daha fazla dahil edildikçe bilgiler arası bağlantılar da analizlere, raporlara ve dolayısıyla karar verme mekanizmalarına daha doğal ve etkin bir şekilde aktarılır. Ayrıca, entegre rapor hazırlama süreci de dahil olmak üzere iç ve dış raporlama ve iletişimi destekleyen bilgi sistemlerinin daha iyi entegrasyonunu da sağlar (IIRC, 2013, 2).

3.4. Değer Yaratma

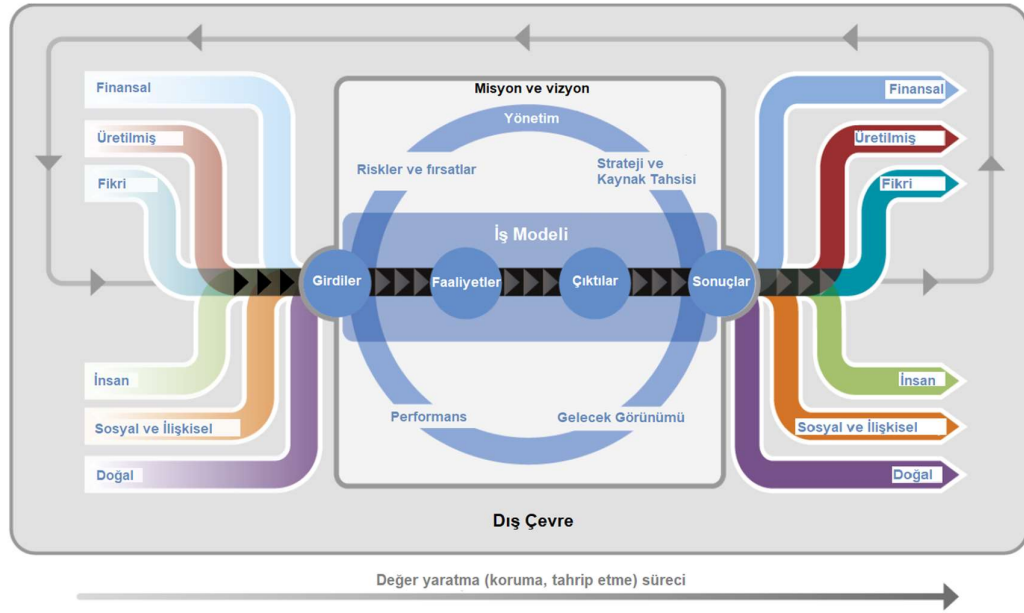
Bir kurumun değeri, gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler konusunda almış olduğu karar, uygulama, sermaye yapısı ve yönetmelikler gibi kavramlar ile yakın ilişki içerisinde (Üreten, Ercan, 2000, 7'den aktaran Ercan, Kestane, 2017, 21).

Entegre raporlama bağlamında ise değer, bir şirketin faaliyetleri yolu ile hem kendisi ve hissedarları hem de diğer tüm paydaşları için yarattığı değeri ifade etmektedir. Daha kapsamlı bir tanımla, bir kuruluşun iş modelinde girdi olarak kullandığı sermaye öğelerini faaliyetleri yoluyla dönüştürerek kendisi, paydaşları, toplum ve çevre için kısa, orta ve uzun vadede elde ettiği çıktılar sonucu yarattığı ya da tahrip ettiği değerdir (EY, IIRC, 2013, 1).

Entegre rapor kuruluşların zaman içerisinde nasıl değer yarattıklarını açıklar. Değer, farklı kaynaklara bağlı olarak, dış çevreden etkilenen ve paydaş ilişkileri vasıtasıyla yaratılan bir unsurdur ve tek bir kuruluş tarafından veya sadece bir kuruluş içerisinde yaratılmaz. Bir kuruluşun kendisi için değer yaratma yeteneği paydaşları için yarattığı değerle de ilintilidir. Farklı zaman ufuklarında, farklı paydaşlar için ve farklı sermaye öğeleri ile yaratılır (IIRC, 2013, 10). Yaratılan (veya tahrip edilen) bu değer ölçülebilmesi için şirketin rekabetçiliği, performansı ve etkilediği topluluklar, hissedarlar, tedarik zinciri ve doğal çevrenin birbiriyle bağlantısının göz önünde bulundurulması gerekir (Aras, Sarioğlu, 2015, 51). Kuruluşlar her ne kadar değer yaratmayı hedeflese de bunun için bazı sermaye öğeleri içerisinde bulunan değerde azalma ve buna bağlı olarak toplam sermaye stokunda bir azalmaya sebep olabilirler. Birçok durumda sermaye öğeleri üzerindeki etkinin bir artış ya da azalma (veya değer korunması) şeklinde görülüp görülemeyeceği bakış açısına da bağlıdır. Çerçeve kullanılarak “değer yaratma” terimi, toplam sermaye stokunun artmadığı (yani değer azaldığı ya da korunduğu) durumları da kapsamaktadır (IIRC, 2013, 11).

Bir kuruluşun değer yaratıp yaratmadığı ya da ne ölçüde değer yarattığı/tahrip ettiği aşağıdaki bilgilere göre değerlendirilir (EY, IIRC, 2013, 12):

- İş modeli ile birlikte kuruluşun girdileri, yürüttüğü faaliyetler, faaliyetleri neticesinde elde ettiği çıktılar ve sonuçlar ve bunların kuruluş stratejisi ile bağlantıları
- Performans hedefleri kapsamında elde ettiği başarılar
- Ne tür bir değer yaratma amacında olduğu ve bu değeri kim için, nasıl ve neden yaratmayı hedeflediği
- Amaçlanan değerın yaratılıp yaratılmadığı konusunda yönetim değerlendirmesi
- İş modeli yoluyla değerin yaratıldığı/tahrip edildiği süreçte çeşitli sermaye türlerinin bundan ne şekilde etkilendiğinin yönetim tarafından değerlendirilmesi
- Yönetim yapısı ile ilgili açıklamalar
- İnovasyon yapma motivasyonu ve geleceğe ilişkin bakışı
- Paydaşların katılımı
- Faaliyette bulunulan dış çevre
- Finansal ve finansal olmayan değer etkenleri
- Değer yaratmada kullanılan bağlantılar

Şekil 2: Değer Yaratma Süreci

IIRC. 2013. The International <IR> Framework. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> [03.02.2018].

3.5. Entegre Raporlama Çerçevesi

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi 26 ülkeden 140 işletme ve yatırımcının katıldığı bir pilot program ile detaylı danışma ve test aşamaları neticesinde 2013 yılı Nisan ayında taslak olarak görüşe açılmış ve aynı yıl Aralık ayında yayınlanmıştır.

Çerçeve, entegre raporun içeriğini belirleyen ve düzenleyen içerik öğeleri ve kılavuz ilkeler ile birlikte bunları destekleyen temel kavramları açıklamayı amaçlamaktadır. İlkelere dayalı bir yaklaşımla, kuruluşların değer yaratma kabiliyetlerini ortaya koymak üzere entegre raporda yer alması gereken bilgileri tanımlar. İlkelere dayalı yaklaşımın amacı ise esneklik ile düzen arasında ve kuruluşların kendilerine özgü koşulları da dikkate alarak yeterli bir karşılaştırılabilirlik düzeyi sağlanmasına yönelik bir denge oluşturmaktır (IIRC, 2013, 7).

Çerçeve esasen özel sektördeki işletmelere yönelik olarak hazırlanmış olmakla beraber kamu kurum ve kuruluşları ya da kâr amacı güzetmeyen özel kuruluşlar tarafından da kullanılabilir.

3.5.1. Sermaye Öğeleri

Sermaye öğeleri kuruluşların iş modeline girdi sağlayan ve faaliyetleri aracılığıyla değer yaratmak için kullandıkları kaynaklardır. Her ne kadar sermaye denildiğinde akla ilk önce finansal kaynaklar gelse de entegre raporlama çerçevesinde sermayenin tanımını farklı şekilde yapılmakta ve sermayenin finansal kaynaklardan ibaret olmadığı anlaşılmaktadır.

Çerçeve, sermaye kavramını bir “değerler stoku” olarak ifade etmekle birlikte, bu kavram IIRC (2011, 2)’de “kaynaklar ve ilişkiler” olarak da tanımlanmıştır ((ACCA), (NBA), 2013, 2). Entegre raporlama çerçevesinde sermaye öğeleri, kuruluşun faaliyetleri ve sonucunda elde ettiği çıktılar ile “*artan, azalan ya da dönüştürülen bir değerler stoku*” olarak tanımlanmaktadır (IIRC, 2013, 11).

Sermaye öğeleri, finansal sermaye, fikri sermaye, üretilmiş sermaye, insan sermayesi, doğal sermaye ve sosyal ve ilişkisel sermaye olarak 6 kategoride değerlendirilmektedir:

3.5.1.1. Finansal Sermaye

Finansal sermaye, mal ve hizmet üretme amacına yönelik olarak kuruluşların kullandığı bir fon havuzudur. Sermaye, borçlanma ya da bağış gibi finansman yöntemleri ile olabileceği gibi faaliyetler ya da yatırımlar yoluyla da temin edilebilir (IIRC, 2013, 11). Finansal sermaye, kullanılması sonucu ortaya çıkan bir diğer formdaki sermayeden ziyade fonun kaynağıdır. Finansal sermayenin yarattığı değer diğer sermaye türlerine dönüşmesiyle birlikte ortaya çıkar ((ACCA), (NBA), 2013, 6).

3.5.1.2. Fikri Sermaye

Kuruluşlara ait telif hakları, lisanslar, patentler, yazılımlar gibi bilgiye dayalı maddi olmayan varlıklardır (IIRC, 2013, 12). Fikri mülkiyet hakları, fikri sermayenin bir parçası olup işletmenin belirli yasal hakları ile ilgilidir. Fikri sermaye ise daha geniş anlamda bilgi tabanlı maddi olmayan varlıkları (belirli yasal hakları içermeyebilir) ifade eder. Hem ar-ge faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan ürün hem de ar-ge ile yaratılan değer bu kapsamda değerlendirilebilir. Maddi olmayan duran varlıkların fikri sermaye olarak değerlendirilmesi için kalıcı (dayanıklı) ve etkin bir şekilde içselleştirilmiş olması gerekir. Ar-ge yatırımları, inovasyon, insan kaynakları ve dış

ilişkiler gibi işletmenin rekabet avantajını belirleyen faktörlerle sıkı bir bağ içerisinde. Aynı zamanda işletmenin gelecekteki gelir yaratma potansiyelinin de önemli bir parçasıdır ((ACCA), (NBA), 2013, 7).

3.5.1.3. Üretilmiş Sermaye

Çoğunlukla başka kuruluşlar tarafından yaratılıp entegre raporu hazırlayan kuruluş tarafından üretim sürecinde ya da diğer süreçlerde kullanmak amacıyla edinilen varlıklardır. Binalar, ekipmanlar, karayolları, limanlar, köprüler vb. altyapı unsurları gibi fiziksel nesneler üretilmiş sermayeye örnek olarak verilebilir (IIRC, 2013, 12). Üretime katkıda bulunmakla birlikte, üretimin çıktıları içerisinde yer almazlar. Üretilmiş sermayenin verimli kullanımı işletmenin pazar ve toplum ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde daha esnek, inovatif ve hızlı olmasını sağlar. Yine üretilmiş sermaye ve teknoloji kaynak kullanımını azaltırken insan yaratıcılığına odaklanarak hem verimlilik hem de sürdürülebilir büyümeyi geliştirir ((ACCA), (NBA), 2013, 6). Üretilmiş sermaye finansal tablolarda gösterilse de finansal sermaye değildir ve entelektüel sermayenin, patentlenmiş bir teknoloji kullanarak üretilen ekipmanlar gibi, belirli öğelerini içerebilir.

3.5.1.4. İnsan Sermayesi

Kuruluşlardaki çalışanların kabiliyetleri, yeterlilikleri, deneyimleri insan sermayesi olarak değerlendirilebilir. Kuruluşun etik değerlerine, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesine ve risk yönetimi yaklaşımına uyum göstermeleri ve bunları desteklemeleri, sadakatleri, kuruluşun stratejisini anlama, uygulama ve geliştirme kabiliyetleri, süreç, ürün ve hizmetleri geliştirme ve bu konularda yenilik yapma motivasyonları ve yönetme, işbirliği yapma ve liderlik etme kabiliyetleri yine insan sermayesini oluşturan unsurlardandır (IIRC, 2013, 12). İnsan sermayesi rekabet avantajı yaratan bir maddi olmayan varlıktır. Fiziksel sermayeden farklı olarak insan sermayesi bireyler üzerinde (onların sahipliğinde) bulunur. İşletmenin bir varlığı olarak değerlendirilemez ve mülkiyet hakkından bahsedilemez. Fikri sermaye ve sosyal ve ilişkisel sermayenin tamamlayıcısı olarak görülebilir. Bireyler kendi insan sermayelerine de sahip olmakla birlikte buna yatırım yapmakta ve işletmenin bundan faydalanmasında istekli olmalıdırlar ((ACCA), (NBA), 2013, 10).

3.5.1.5. Doğal Sermaye

Toprak, su, hava, ormanlar, yer altı kaynakları, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem sağlığı gibi yenilenebilir ya da yenilenemez doğal kaynaklardır. Şimdi ve gelecekte faydalı ürün ve hizmet sağlayan doğal kaynaklar ve çevre varlıkları doğal sermaye kapsamında değerlendirilir.

3.5.1.6. Sosyal ve İlişkisel Sermaye

Tüm paydaşlar, toplum ve diğer ağlar ile bireysel/toplumsal refahın artırılması amacıyla bilgi paylaşma kabiliyeti olarak ifade edilebilir. Sosyal ve ilişkisel sermaye; ortak değerler ve davranışları, paylaşılan normları, başlıca paydaşlar ile ilişkileri, karşılıklı güven ve etkileşim isteğini, marka ve itibarı, faaliyet gösterme ehliyetini kapsamaktadır (IIRC, 2013, 12). Tedarik zinciriyle, hükümetle/devletle, rakiplerle ilişkiler, toplum tarafından kabul görme, müşteri sadakati bu kapsamda değerlendirilebilir.

Sermaye öğelerini tanımlayan kategoriler her kuruluşa uygun olmayabilir ve kuruluşların bunları birebir aynı şekilde kullanma zorunlulukları yoktur. Kuruluşlar sermaye öğelerini kendilerine uygun olacak şekilde farklı kategorilerde değerlendirebilirler. Çerçeve de kullanılan kategorilendirmenin amacı değer yaratma kavramının anlaşılması ve kuruluşların kullandıkları ya da etki ettikleri tüm sermaye çeşitlerini dikkate almalarını sağlamaktır.

Entegre raporun amacı, kuruluşun kendine özgü değer yaratma hikayesini anlatmaktır. Bu, esneklik gerektirir ve kuruluşun değer yaratma yaklaşımına uygun olmayan sermaye tanımlarına gereksiz yere bağlı olmamalıdır ((ACCA), (NBA), 2013, 5).

Sermaye öğeleri sürekli değişim ve dönüşüm halindedir. Kuruluşun faaliyetleri ile birlikte artar, azalır veya birbirlerine dönüşürler. Aynı zamanda birbirlerine de bağımlıdırlar ve birbirlerini etkilerler. Bir kuruluş Ar-Ge çalışmaları için yaptığı harcamalar sebebiyle finansal sermayesinde azalmaya yol açarken, bu çalışmalar neticesinde elde ettiği bir buluş ile fikri ve üretilmiş sermayesi artabilir, bu buluş ise örneğin, üretim sürecinde kullandığı elektrik ya da su miktarını azaltıyorsa şirketin doğal sermayesi artar. Dahası, bu süreç sonunda elde edeceği maliyet avantajı şirketin pazarda başarı elde etmesini sağlayarak finansal sermayesini de arttırabilir. Sermaye öğeleri arasındaki örnekte bahsedilene benzer ilişkilerin ve yine bu

ilişkilerin kuruluşların finansal performansına etkilerinin entegre raporda açıklanması beklenmektedir (Aras, Sarioğlu, 2015, 55).

Kuruluşun kullandığı ya da etkilediği sermaye ögeleri başkalarının mülkiyetinde olabilir ya da herhangi bir mülkiyet altında olmayabilir. Kuruluşun kendisine ait olmak zorunda değildir. Diğer yandan sermaye ögelerinin bulunabilirliği, kalitesi ve satın alınabilirliği gibi faktörler kuruluşun değer yaratma kabiliyetine etki edebilir. Bu sebeple kuruluş sermaye ögelerine ilişkin açıklamalarında bu faktörleri dikkate almalı ve bunlara ilişkin beklentilerini dile getirmelidir.

Kuruluş sermaye ögelerini açıklarken kantitatif verilerden, temel performans göstergelerinden (KPIs) ya da parasal verilerden yararlanabilir. Bazı durumlarda sermaye ögelerini ya da bunlarda oluşan artış ya da azalışları sayısal olarak ifade etmek mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda sayısal veriler yerine sözel ifadeler kullanılabilir.

3.5.2. Kılavuz İlkeler

Entegre raporlama çerçevesi ilkelere dayalı bir yaklaşım benimsemektedir ve bu sebeple çerçevede kılavuz ilkeler belirlenmiştir. Kılavuz ilkeler bir entegre raporun nasıl hazırlanacağı, içeriğinde neler olması gerektiği ve raporda yer alan bilgilerin nasıl sunulacağı ile ilgili kuruluşlara yol göstermek üzere oluşturulmuştur. Çerçevede belirlenen kılavuz ilkeler:

3.5.2.1. Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim

Raporda kuruluşların stratejileri açıklanmalı ve stratejileriyle birlikte kısa, orta ve uzun vadelere değer yaratma kabiliyeti, sermaye ögelerinin kullanım ve etkileşimi konusunda bilgi verilmelidir. Ayrıca yine kuruluşların stratejileri ve gelecek hedefleri için kritik öneme sahip sermaye ögelerinin kalitelerinin, bulunabilirliklerinin ve satın alınabilirliklerinin ve bunların kuruluşların değer yaratma kabiliyetlerine olası etkilerinin net bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir (IIRC, 2013, 16). Bunula birlikte kuruluşların pazardaki konumu ile birlikte iş modelini etkileyen risk ve fırsatlar açıklanmalı, yönetimin geçmiş ve gelecekteki performans, kısa, orta ve uzun vadedeki çıkarların nasıl yönetildiği ve stratejik hedefler belirlenirken geçmiş tecrübelerden nasıl yararlanıldığı konularındaki görüşlerine de yer verilmelidir.

3.5.2.2. Bilgiler Arası Bağlantı

Rapor kuruluşların zaman içerisinde değer yaratma kabiliyetlerini etkileyen faktörlerin birleşimleri, birbirleriyle olan ilişkileri ve aralarındaki bağımlılıkları bir bütün olarak ele almalıdır. Bilgiler arası bağlantının sağlanmasında entegre düşünce önemli rol oynar. Bilgiler arası bağlantı geçmiş, şimdi ve gelecek arasında, finansal bilgiler ve diğer bilgiler arasında, sermaye öğeleri arasında, nicel ve nitel bilgiler arasında, organizasyon içerisinde üretilen bilgiler arasında ve diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler arasında kurulmalıdır (IIRC, 2013, 16). Bilgilerin mantık silsilesi içerisinde, net ifadelerle ve mesleki jargon içermeyen bir dil kullanılarak sunulması entegre raporun okunabilirliğine ve anlaşılabilirliğine katkı sağlayacaktır.

3.5.2.3. Paydaşlarla İlişkiler

Kuruluşların temel paydaşlarıyla kurdukları ilişkiler ve onların meşru ihtiyaç ve isteklerini ne ölçüde anladıkları, hesaba kattıkları ve karşılıklarının açıklanması gerekmektedir (IIRC, 2013, 17). Paydaşlar ile kurulan iletişim, yeni trendlerin farkına varılması, risk ve fırsatların belirlenmesi ve yönetilmesi, yeni stratejilerin geliştirilmesi ve hesap verebilirlik konularında kuruluşu fayda sağlar.

3.5.2.4. Önemlilik

Raporda kuruluşların kısa, orta ve uzun vadelerde değer yaratma kabiliyetlerine önemli düzeyde etki eden konular hakkında bilgiler verilmelidir (IIRC, 2013, 18). Kuruluşlar entegre raporda verecekleri bilgileri, değer yaratma kabiliyetlerine etkisine göre önemlilik derecelendirmesi yapmalı ve buna göre önceliklendirmelidirler. Önemli konuların belirlenmesi sürecinde ilgili konular belirlenir, bu konuların önemi değerlendirilir, önemlerine göre öncelik verilir ve bunun sonucunda açıklanacak konular belirlenir. Önemli konuların belirlenmesi sürecinde hem kuruluşlar hem de tüm paydaşlar açısından pozitif ya da negatif etkiye sahip tüm konular dikkate alınmalıdır. Ayrıca önemlilik belirleme sürecindeki aşamalar da entegre raporda açıklanmalıdır.

3.5.2.5. Kısa ve Öz Olma

Entegre rapor kısa ve öz olmalıdır. Kuruluşların performanslarını, stratejilerini, kurumsal yönetimlerini ve beklentilerini anlamak için yeterli bağlam sunularak konuyla daha az ilgili bilgilerin yaratacağı karmaşıklıktan kaçınılmalıdır. Entegre

raporun kısa ve öz olması açısından, önemlilik belirleme sürecinin uygulanması, tekrarlardan kaçınılarak çapraz başvuru araçlarının kullanılması, ayrıntılı bilgiler için dış kaynaklara bağlantılar verilmesi, mesleki jargonlar ya da teknik terminolojiler yerine yalın bir dil kullanılması ve kuruluşlara özgü olmayan konulardan kaçınılması gerekir (IIRC, 2013, 21).

3.5.2.6. Güvenilirlik ve Eksiksizlik

Entegre raporlarda olumlu ya da olumsuz tüm maddi konular maddi hata içermeyen ve dengeli bir şekilde yer almalıdır (IIRC, 2013, 21). Entegre raporda yer alan bilgilerin önyargılardan arındırılmış, manipüle edilmemiş ve maddi hata riski en aza indirilmiş olmalıdır. Olumlu ve olumsuz bilgilerin açıklanmasında denge kurulması ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi de güvenilirliğin artırılmasında önemli rol oynamaktadır. Açıklanacak bilgilerin eksiksiz olması için konu belirleme sürecinde sektördeki bilgilerden faydalanılmalı ve olumlu ve olumsuz tüm konularda açıklama yapılmalıdır. Ayrıca açıklanacak bilgiler belirlenirken, fayda/maliyet unsurları, rekabet avantajına etkileri ve geleceği yönelik bilgilerdeki belirsizlik faktörü de dikkate alınmalıdır.

3.5.2.7. Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik

Entegre raporlardaki bilgiler zaman içerisinde tutarlı ve diğer kuruluşlarla karşılaştırılabilmesine imkan sağlayacak şekilde verilmelidir (IIRC, 2013, 23). Rapordaki bilgilerin sunumu, önemli bir değişiklik olmadıkça, birbirini takip eden dönemlerde tutarlı bir şekilde yapılmalıdır. Önemli bir değişiklik olması halinde ise bunun sebepleri ve etkileri açıklanmalıdır. Kuruluşun yapısına ve özelliklerine uygun olduğu müddetçe, sektörel ya da bölgesel olarak standartlaşmış göstergeler ile ilgili verilerin kullanılması ya da açıklanılacak verilerin oransal/yüzdesel ifadelerle verilmesi karşılaştırılabilirliğin sağlanmasında yardımcı olacaktır.

3.5.3. İçerik Öğeleri

Entegre raporlama çerçevesi entegre raporlarda bulunması gereken bilgileri içerik öğeleriyle düzenlemektedir. İçerik öğelerinin hepsi birbirlerine bağlıdır ve aralarında belirgin bir bağlantı kurularak sunulur. Belirli bir sırada veya birbirinden bağımsız bölümler şeklinde sunulması gerekli değildir. Her bir içerik öğesi entegre raporda cevaplanması gereken bir soruyu içerisinde barındırır.

3.5.3.1. Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre

Entegre raporda “Kuruluş ne iş yapıyor ve hangi koşullarda faaliyet gösteriyor?” sorusunun cevabı verilmelidir. Entegre raporda kuruluşların vizyonları, misyonları, kültürleri, etik ilkeleri ve değerleri, sahiplik ve faaliyet yapıları, başlıca faaliyetleri ve faaliyet gösterdiği pazarlar, rekabet yapıları, pazardaki konumları ve değer zinciri içerisindeki konumları yer alır. Önceki dönemlere kıyasla yaşanan büyük değişimler, dış çevreyi (kuruluşların kısa, orta veya uzun vadelerde değer yaratma kabiliyetlerini etkileyen faktörler) ve kuruluşların tepkilerini etkileyen önemli faktörler açıklanır. Temel paydaşların meşru istek ve ihtiyaçları, makro ve mikro ekonomik koşullar, sektördeki dinamikler, teknolojik gelişmeler, nüfus ve demografik değişimler, toplumsal konular, iklim değişikliği, çevresel konular, mevzuatlar ve yasal düzenlemeler ve siyasi ortam bu faktörlerdendir (IIRC, 2013, 24).

3.5.3.2. Kurumsal Yönetim

Entegre raporda “Kuruluşun kurumsal yönetim yapısı kısa, orta ve uzun vadelerde değer yaratma kabiliyetini nasıl destekliyor?” sorusunun cevabı verilmelidir (IIRC, 2013, 25). Kurumsal yönetime ilişkin olarak, kuruluşun yönetim yapısı, yönetimin deneyim ve becerileri, yasal düzenlemelerin kurumsal yönetime etkileri, varsa yasal gerekliliklerin dışında yürütülen kurumsal yönetim uygulamaları, stratejik kararlar, kuruluş kültürü, risk yönetimi, yenilikçilik ve ücret ve teşvik konularındaki politikalar ve uygulamalar açıklanmalıdır.

3.5.3.3. İş Modeli

Entegre raporda “Kuruluşun iş modeli nedir?” sorusuna cevap verilmelidir. Kuruluşların stratejik hedeflerini gerçekleştirmeyi ve kısa, orta ve uzun vadelerde değer yaratmayı amaçlayan iş modelleri temel öğeler (girdileri, iş faaliyetleri, çıktıları ve sonuçları) vasıtasıyla açıklanır (IIRC, 2013, 25). İş modelinin bir şema ile desteklenmesi okunabilirliğini arttıracaktır. Temel öğelerin açıklanması kılavuz ilkeler gözetilerek yapılır.

3.5.3.4. Riskler ve Fırsatlar

Entegre raporda “Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadelerde değer yaratma kabiliyetini etkileyen belirgin risk ve fırsatlar nelerdir ve kuruluş bu risk ve fırsatları nasıl hesaba katmaktadır?” sorusuna cevap verilmesi gereklidir. Risk ve fırsatların kaynağı,

gerçekleşme ihtimalleri, gerçekleştirmeleri durumunda etkilerinin büyüklükleri, riskleri yönetmek veya azaltabilmek için ya da fırsatlardan değer yaratabilmek için alınan önemler açıklanmalıdır (IIRC, 2013, 27).

3.5.3.5. Strateji ve Kaynak Aktarımı

Entegre raporda “Kuruluşun hedefi nedir ve bu hedefe nasıl ulaşmayı amaçlamaktadır?” sorusunun cevabı verilmelidir. Kuruluşların kısa, orta ve uzun vadelerdeki stratejik hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için uyguladıkları ya da uygulamayı planladıkları stratejiler açıklanmalıdır. Ayrıca stratejilerin uygulanabilmesi için gereken kaynak aktarım planları ile kısa, orta ve uzun vadelerde hedeflenen sonuçların ya da elde edilen başarıların nasıl ölçüleceği belirtilmelidir. Bununla birlikte kuruluşların stratejileri ve kaynak aktarım planları ile diğer içerik öğelerinin kapsamında olan bilgiler arasındaki bağlantılar, kuruluşların rekabet avantajı elde etmelerini ve değer yaratmalarını sağlayan kendilerine özgün özellikleri ve strateji ve kaynak aktarım planlarını oluşturdukları sırada faydalandıkları paydaş etkileşimlerinin temel unsurları ve bulguları da bu kapsamda açıklanabilir (IIRC, 2013, 27).

3.5.3.6. Performans

Entegre raporda “Kuruluş, raporlama dönemi için belirlemiş olduğu stratejik hedeflerine ne düzeyde ulaşmıştır ve elde ettiği sonuçlar sermaye öğelerine nasıl etki etmiştir?” sorusuna cevap verilmelidir. Entegre raporlarda hedefler, riskler ve fırsatlar ile ilgili göstergeler, kuruluşların sermaye öğelerine olumlu ya da olumsuz etkileri, başlıca paydaşlarla ilişkileri ve paydaşların meşru istek ve ihtiyaçlarına nasıl yanıt verdikleri, geçmiş dönemlerdeki ile mevcut performansları arasındaki bağlantılar hakkında niteliksel ve niceliksel bilgiler verilmelidir. Ayrıca yönetmeliklerin kuruluşların performanslarına önemli etkisi olan durumlar veya kuruluşların kanun ya da yönetmeliklere uymamalarının faaliyetlerini önemli ölçüde etkileyebilecek hususlar da açıklanabilir (IIRC, 2013, 28).

3.5.3.7. Genel Görünüş

Entegre raporda “Kuruluşun stratejisini hayata geçirirken karşılaşması muhtemel zorluklar ile belirsizlikler ve bunların, iş modeli ve gelecekteki performansla olası etkileri nelerdir?” sorusuna cevap verilmelidir. Kuruluşların kısa, orta ve uzun

vadelerde karşılaşılmaması olası durumlara ilişkin beklentileri, bunların kuruluşları nasıl etkileyebileceği ve halihazırda karşılarına çıkması olası zorluklara ve belirsizliklere karşın nasıl hazırlandıkları açıklanır. Dış çevre, riskler ve fırsatlar ve bunların stratejik amaçlara ulaşmayı nasıl etkileyebileceği, kuruluşların kullandıkları veya etkiledikleri sermaye öğelerinin kaliteleri, bulunabilirlikleri ve satın alınabilirlikleri, temel ilişkilerin nasıl yönetildiği ve bu ilişkilerin, kuruluşların zaman içinde değer yaratma kabiliyetleri açısından neden önemli olduğu gibi konular hakkında açıklama yapılmalıdır (IIRC, 2013, 28).

3.5.3.8. Hazırlık ve Sunum Temeli

Entegre raporlarda “Kuruluş entegre rapora dahil edilecek konuları nasıl belirlemektedir ve bu konuların miktarı nasıl belirlenmekte ya da değerlendirilmektedir?” sorusuna cevap verilmesi gerekir. Kuruluşların önemlilik belirleme süreçlerinin özeti, raporlamalarının sınırları ve nasıl belirlendiği, maddi konuların miktarlarının belirlenmesi veya değerlendirilmesi için kullandıkları temel çerçeveler ve yöntemler açıklanmalıdır (IIRC, 2013, 29).

3.5.3.9. Genel Raporlama İlkeleri

İçerik öğelerinin açıklanması, genel raporlama ilkeleri çerçevesinde yapılmalıdır. Maddi konular konunun niteliği dikkate alınarak açıklanmalı, belirsizlik söz konusuysa buna ilişkin varsayımlar, olası sonuçlar, sağlanan bilginin güven aralığı verilmeli, genel açıklamalardan kaçınılmalıdır. Nicel göstergeler karşılaştırılabilirliğe ve kuruluşların hedeflerine göre bulundukları konumu açıklamaya yardımcı olacak şekilde verilmelidir. Sermaye öğeleri kuruluşların mülkiyetinde olup olmadıklarına göre değil, kuruluşların zaman içerisinde değer yaratma kabiliyetleri üzerindeki etkilerine göre belirlenmeli, kalitelerini, bulunabilirliklerini ve satın alınabilirliklerini etkileyen faktörler ve kuruluşların gelecekteki taleplerini karşılamak üzere beklentileri açıklanmalıdır. Raporun sınırları belirlenirken dikkate alınan bağımlılıklar ve kuruluşların zaman içerisinde değer yaratma kabiliyetlerini etkileyen önemli unsurlar açıklanmalıdır. Vadelerin zaman aralıklarının uzunlukları kuruluşlara göre değişkenlik gösterebilir ancak daha uzun vadedeki konuların belirsizliklerden etkilenme olasılığı daha yüksek olduğundan bunlarla ilgili bilgilerin nitel olması, daha kısa vadedeki konular hakkındaki bilgilerin ise nicelenmesi ya da parasallaştırılması daha uygun olacaktır. Bazı durumlarda bilgilerin birleştirilerek

verilmesi önemli ölçüde anlam kayıplarına yol açabilir ve belirli konulardaki güçlü veya zayıf performansları vurgulamada başarılı olamayabilir bununla birlikte bilgilerin gereksiz ayrımı da anlaşılabilirliği negatif yönde etkileyerek karmaşıklıklara yol açabilir. Bilgilerin birleştirilmesi ya da ayrılması kararlarında bu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır (IIRC, 2013, 30).

4. ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAMALARININ ÇOKLU SERMAYE ÖĞELERİ VE KILAVUZ İLKELER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

4.1. Araştırmanın Literatürü

Kurumsal raporlama uygulamaları gelişen teknoloji ve değişen ekonomik, sosyal ve çevresel faktörler ile birlikte sürekli değişim ve gelişim göstermektedir. Modern ekonomiler giderek daha fazla bilgiye ve insan sermayesine dayanmakta, bu da şirketlerin performansına etki eden güçlerin finansal ve maddi varlıklardan maddi olmayan duran varlıklara doğru kaydığı anlamına gelmektedir. Maddi olmayan duran varlıkların değeri ise onları kimin ve nasıl kullanıldığına bağlı olarak değiştiğinden bu alanda standardize raporlama yapmak oldukça zordur (Hutton, 2004, 9).

2015 yılında yapılan araştırmaya göre S&P 500 endeksine dahil olan şirketlerin piyasa değerinin yaklaşık yüzde 87'si maddi olmayan varlıklar oluşturmaktadır (Tomo, [01.05.2018]). Amir, Lev (1996) de daha önce kablosuz iletişim endüstrisi üzerine yaptıkları çalışmada, tek başına finansal bilgilerin şirketlerin hisse değerleri ile büyük ölçüde ilgisiz olduğu, endüstride bir büyüme göstergesi olan POPs (nüfus kapsama) ve faaliyet performansını yansıtan pazar penetrasyonu gibi finansal olmayan bilgilerin ise değer ile büyük ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bununla birlikte toplumun, yatırımcıların ve düzenleyici otoritelerin ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda şirketler kurumsal olarak daha sorumlu ve bilgi paylaşımında daha şeffaf olmaya ve yayınladıkları raporların kapsamını ve şeklini bu talepleri karşılayacak niteliklere uygun hale getirmeye zorlanmaktadır. Dahası paydaşları nezdinde olumlu bir izlenim oluşturmak isteyen şirketler de bilgi paylaşımı ve raporlama uygulamalarını gönüllü olarak değiştirmekte ve geliştirmektedir.

Bunu destekler şekilde, Farneti, Guthrie (2009,26) şirketlerin sürdürülebilirlik raporlaması yapmaya meyilli olduklarını çünkü sürdürülebilirlik raporları yoluyla şirketlerin uluslararası düzeyde olumlu bir izlenim oluşturduğunu ve meşruluklarını ispatladıklarını ifade etmektedir.

Kolk (2010, 379) ise şirketlerin neyin nasıl raporlanacağı (ya da raporlanmayacağı) konusunda öne çıkan paydaşların gücü ve beklentileri, örgütsel hedefler, maliyetler, rekabetçilerin baskıları ve genel eğilimlere bağlı olduklarını söylemiştir.

Ne var ki, her paydaş grubu için farklı rapor hazırlanması hem şirketler için oldukça zor ve maliyetlidir hem de bazen karar vericiler bile hangi paydaşların önceliklendirileceği ya da hangi konulara önem verilmesi gerektiği konusunda kafa karışıklığı yaşamaktadır (Hoque, 2017, 242).

Lee, Yeo (2016, 1244)'nın Johannesburg Borsasına (JSE) kote olan şirketler üzerine yaptığı araştırmaya göre ise, büyük, birden fazla iş kolunda faaliyet gösteren şirketler ile yüksek oranda maddi olmayan varlıklara yatırım yapan şirketlerde entegre raporlama uygulamaları şirketlerin bilgi evrenini geliştirmekte, hatta ortalama şirketlerde dahi entegre raporlamanın getireceği faydalar da sebep olacağı maliyetlerin üzerindedir.

Öte yandan geleneksel kurumsal raporlarda yer alan bilgilerin çoğu, strateji, performans ve risk hakkında ileriye dönük bilgi sunmak üzere tasarlanmamıştır. Çoğunlukla finansal performansa odaklanırken, kurumsal strateji ve finansal olmayan performans hakkında yeterince bilgi içermeyen bu raporların artık amacına daha az hizmet ettiği yönünde bir düşünce paydaşlar arasında artarak oluşmaktadır (Busco ve diğ., 2013, 34).

Adams (2004, 732) da kurumsal raporların, karlılık ve finansal hesap verebilirlikten ziyade kurumsal olarak etik, sosyal ve çevresel sorumluluklar konusunda hesap verebilirliği yansıtması gerektiğini, Krzus (2011, 272) ise raporlamada şeffaflığın, bir şirketin kendisini ve toplumdaki rolünü nasıl gördüğüne ilişkin ipuçları verdiğini, gelecekteki performansı geliştirmek için taahhütler oluşturduğunu ve hedeflerine ulaşmada hesap verebilirliğini sağladığını ifade etmişlerdir.

Eccles, Serafeim, Krzus (2011, 14) finansal olmayan bilgilere piyasanın ilgisi konusunda yaptıkları araştırmayla bunu desteklemiş ve şirketlerin ekonomik, sosyal ve yönetsel konulardaki performansı ve politikalarındaki şeffaflık düzeylerine piyasada büyük ölçüde ilgi gösterildiği, dahası, öz kaynak/hisse yatırımcılarının (hissedarların) sabit getiri yatırımcılarına (borç verenlere) kıyasla finansal olmayan bilgilere daha çok ilgi duyduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bununla birlikte yatırımcılar ve diğer finansal paydaşlar birçok kuruluşun ana paydaşı ve kurumsal raporların öncelikli okuyucuları olmaya devam etse de diğer paydaşlar da yıllık raporlarda sosyal konular, kurumsal yönetim ve çevresel sürdürülebilirlik ile ilgili konular hakkında daha fazla bilgi açıklamaları için şirketler ve kamu kuruluşlarına baskı uygulamaktadırlar (Camilleri, 2018, 577). Raporlarda verilen bilgilerin tüm paydaşların taleplerini karşıladığı ve bilgi asimetrisine yol açmadığı da ancak kılavuz ilkelerin kapsamlı bir şekilde ele alınması durumunda güvence altına alınabilir (Ruiz-Lozano, Tirado-Valencia, 2016, 255).

Flöstrand, Ström (2006, 592) ise finansal olmayan bilgilerin kullanılabilirliğini bu bilgilerin değerlendirme ile ilişkisi üzerinden araştırmış ve değerlendirme yapan finansal analistlerin finansal olmayan bilgilerin kullanılması konusunda ilgili firmaların bilgi paylaşım düzeylerine ve yine analistlerin bu bilgilere erişim imkanlarına bağlı olduklarını söylemişlerdir.

Entegre raporlama daha çok “içeriden dışarıya” bir yaklaşımdır. Şirketlerin başlangıçta kendi yararları için pratik yapmaları gerektiği, entegre raporlamanın “entegre düşünceyi” teşvik etmenin bir yolu olduğu, böylelikle şirketlerin finansal performansı etkileyen altı sermaye ögesi çerçevesinde ekonomik, sosyal ve yönetsel konuları bütünsel bir şekilde ele alarak faaliyetlerini yürütmeleri gerektiği savunulmaktadır. Nihayetinde, daha iyi yönetilen şirketler, kısa, orta ve uzun vadelere daha fazla değer yaratabilecek ve daha fazla yatırımcı çekebilmeleri ve yatırımcılarının daha uzun vadeli bir bakış açısı kazanması için de gerekli bilgileri sağlaması sağlanacaktır (Eccles, Spiesshofer, 2015, 6).

Öyle ki, Serafeim (2015) kurumsal yatırımcı portföylerinin ABD borsalarında kote olmuş şirketlerdeki pozisyonları üzerinden entegre raporlama ile yatırımcı tabanının ilişkisini araştırdığı çalışmasında farklı sermaye ögeleri ile ilgili daha fazla raporlama yapan ya da entegre raporlama çerçevesinde yer alan kılavuz ilkeleri daha yakından takip eden şirketlerin daha uzun vadeli yatırımcı tabanına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Eccles, Krzus (2015, 191) çalışmalarının entegre raporlama kalitesini ölçtükleri bölümde, bu raporların ne kadar kapsamlı ve karşılaştırılabilir olduğunun entegre raporlama çerçevesinin kalitesi ve raporlama standartlarına bağlı olduğunu ve her ne kadar şirketler bunlardan bağımsız olarak entegre bir rapor hazırlayabilirlerse de bu

raporların yatırımcılar için ne kadar yararlı olacağının bu çerçeve ve standartların uygulanma etkinliği ile belirleneceğine dikkat çekmişlerdir.

Zhou, Simnett, Green (2017, 97) tarafından sermaye piyasaları açısından entegre raporlamanın önemi konusunda Johannesburg Borsasına (JSE) kote olan şirketler üzerine yapılan bir başka araştırmada ise yayınlanan entegre raporların entegre raporlama çerçevesi ile uyumluluğunun analistlerin kar tahmini hataları ve tahmin dağılımları ile negatif yönde ilişkili olduğu, buna göre entegre raporlamada yer alan bilgiler analistlerin şirketlerin gelecekteki finansal performanslarını değerlendirmeleri açısından faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı araştırmada entegre raporların entegre raporlama çerçevesi ile uyumlulukları arttıkça sermaye maliyetlerinin ve gerçekleşen piyasa getirilerinin düştüğü, yani yatırımcılar bilgi kaynaklı riskleri azaldıkça daha düşük getirilere razı olmaktadır (Zhou, Simnett, Green, 2017, 97). Bu durumda entegre raporlama uygulamalarının kalitesindeki artışın şirketlerin finansal performansına da olumlu yönde etki edeceği söylenebilir.

4.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin çoklu sermaye öğeleri ve kılavuz ilkeleri çerçevesinde entegre raporlama uygulamalarının yıllar itibarıyla nasıl ve ne yönde geliştiğini ortaya koymaktır. Böylelikle geleneksel kurumsal raporlamadan farklı olarak çoklu sermaye öğelerinin tek bir raporda ve kılavuz ilkeler gözetilerek yer almasının farklı sermaye türlerinde yapılan açıklamalarda zaman içerisindeki gelişim tespit edilebilecektir. Bu amaçla, seçilen entegre raporlar içerik analizine tabi tutulmuş ve analiz sonucunda entegre raporlama skorları hesaplanmıştır.

4.3. Araştırmada Kullanılan Yöntem

İçerik analizi bilimsel bir araştırma yöntemi olarak kabul edilmekte olup sosyal bilimler alanındaki çalışmalarda sıkça kullanılmaktadır. Literatürde içerik analizine ilişkin çeşitli tanımlar mevcuttur. Kerlinger (1986, 477) içerik analizini değişkenleri ölçmek amacıyla iletişimi sistematik, nesnel ve nicel bir biçimde incelemek için bir yöntem, Weber (1990, 9) metinden geçerli çıkarımlar yapmak için bir dizi prosedür

kullanan bir araştırma metodolojisi, Krippendorff (2004, 18) ise metinlerden tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniği olarak tanımlamıştır.

İçerik analizinde temel fikir, çok sayıda kelimedenden oluşan metinlerin içeriklerinin çok daha az sayıdaki içerik kategorilerinde sınıflandırılmasıdır (Weber, 1990, 12). Bu amaçla içerik analizinde kullanılan yöntemlerden biri metindeki birimlerin (kelimelerin, ifadelerin, cümlelerin ya da paragrafların) sayısallaştırılarak analiz edilmesidir. Bu yöntemin kullanılmasında sıklıkla bilgisayar programlarından da yararlanılmaktadır. Davis, Piger, Sedor (2012, 851) şirket yöneticilerinin finansal bilgi açıklamalarında kullandıkları dili araştırırken farklı türlerdeki kelimeleri, Aras, Tezcan, Furtuna (2018, 51) ise bankaların sürdürülebilirlik raporlarında yer alan farklı boyutlardaki (ekonomik, finansal, çevresel, sosyal ve yönetsel) açıklamaların içerdiği toplam cümle sayılarını bilgisayar programlarından yararlanarak saymışlardır.

Ancak her bir analiz biriminin kendi avantajları ve dezavantajları da bulunmaktadır. Kelimelerin kullanılmasında, her bir kelime anlam itibarıyla yazar tarafından tartılarak metne dahil edilmişse analiz etmek daha kolay ancak aksi durumda ise sonuçlar anlamsız olabilir (Campbell, Abdul Rahman, 2010, 59). Milne, Adler (1999, 243) cümleleri kullanmanın kelimelere göre daha güvenilir olduğunu söylemiş olsa da, cümle uzunlukları farklılıklar göstermekte ve cümleler kullanılan dil ve üsluptan etkilenmektedir (Unerman, 2000, 675).

Bunun dışında, analiz edilen metinde belirli kavramların varlığı ya da yokluğu, kaynağın ilgili kavramlar hakkındaki farkındalığını veya bilgisini tespit etmek için de araştırılabilir (Krippendorff, 2004, 59). Literatürde “açıklama endeksi” olarak geçen bu yöntemde araştırmacılar, önceden belirlenmiş kavramların ya da kriterlerin metinlerde yer alıp almadığı ya da ne düzeyde yer aldığını kodlayarak endeksler/skorlar oluşturmaktadır. Ahmad, Yunos, Amin (2018, 41) Malezyalı şirketlerin kurallara aykırı bilgi paylaşımı politikalarını, Cormier, Magnan, Velthoven, (2005, 15) ise büyük Alman şirketlerinin çevresel konuları raporlama kalitelerini ölçmek için içerik analizinde açıklama endeksi oluşturma yöntemini kullanmışlardır.

Raporların ya da diğer bilgi kaynaklarının bilgisayar programı kullanmadan okunarak ilgili yerlerin kodlanması sebebiyle daha fazla zaman ve emek harcanmasını gerektiren bu yöntem diğerlerine kıyasla daha derin bir analiz düzeyine ulaşma avantajı sunmaktadır (Campbell, Abdul Rahman, 2010, 60). Öte yandan bu yöntemde araştırmacılar hazır ölçekler ya da endeksler kullanmak yerine kendi ölçeklerini geliştirdikleri için metin içerisinden yakalanmak istenilenin tam olarak yakalandığına dair güven artmakla birlikte, ölçeklerin oluşturulması ve kodlanmasına araştırmacının kendi yargıları da dahil olabileceği için sonuçların taklit edilebilmesi daha zordur (Healy, Palepu, 2001, 427).

Bu çalışmada farklı sermaye öğelerine ilişkin açıklamaların yapılıp yapılmadığı, yapılmışsa da bu açıklamaların kılavuz ilkelerle uyumlu olup olmadığı araştırılmak istenmektedir. Bu konuda hazır ölçekler ya da endeksler bulunmaması ya da bulunsa dahi bunların oluşturulmasında kullanılan içeriğin veya seçilen firmaların endeks sağlayıcısı ile kısıtlı olacağı gerekçesiyle (Lee, Yeo, 2016, 1230) içerik analizi yöntemiyle endeks oluşturulmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Endeksin oluşturulması ile ilgili detaylara ileriki bölümlerde yer verilecektir.

4.4. Veri Seti ve Kısıtlar

Araştırmada kullanılacak veri setinin seçiminde verilerin bulunabilirliği ve sürekliliği sebebiyle entegre rapor yayınlamanın zorunlu (yayınla ya da açıkla) olduğu Güney Afrika öne çıkmıştır.

Güney Afrika'da ilki 1994 yılında yayınlanan King raporu şirketlerin finansal olmayan bilgilerini de açıklamasını teşvik ederken 2002 yılında yayınlanan King II raporu ise şirketlerin açıklamalarında tüm paydaşlarını dikkate almalarını ve sorumluluklarını finansal sonuçlar ile birlikte sosyal ve çevresel meseleleri de içerecek şekilde genişletmelerini istemiştir. King II raporu ile birlikte Johannesburg Borsası da kote olan şirketlerin raporlarında King II raporunda yer alan ilkelerine ne şekilde uyduklarını açıklamalarını zorunlu hale getirmiştir (Aras, Sarioğlu, 2015, 41). Güney Afrika'da entegre raporlama ise 2009 yılında King III raporu ile başlamıştır. Rapor, strateji, risk, performans ve sürdürülebilirliğin birbirlerinden ayrılmaz olduğunu ve şirketlerin bu ilkeyi yansıtmak için entegre bir rapor hazırlamalarını tavsiye etmiştir (Institute of Directors Southern Africa, 2009, 29). King III raporunu

takiben 2010 yılında Johannesburg Borsası da listelenen şirketlerin her yıl entegre rapor yayınlamalarını ya da neden yayınlamadıklarını açıklamalarını şart koşturmuştur.

Bankaların seçilme sebebi ise finansal sektörün öne çıkan kurumlarının bankalar olması ve finansal sektörün de para hareketlerini gerçekleştiren kurumlar olarak ekonomide önemli bir rol üstlenmeleri ve önemli bir etkiye sahip olmalarıdır. Bir başka deyişle bankacılık sektörü, reel sektör ve finans piyasalar dahil olmak üzere ekonomiyi doğrudan etkileme ve yönlendirme gücüne sahiptir (Aras, Tezcan, Furtuna, 2018, 50).

Güney Afrika bankacılık sektörüne en büyük beş banka hakim olmakla birlikte, sektör, Merkez Bankası'na kayıtlı 36 yerli banka ve onaylı temsilciliği bulunan 30 yabancı bankadan oluşmaktadır. Bunun yanında Güney Afrika'da Ulusal Kredi Düzenleme Kurumu'nda kayıtlı 6 binin üzerinde kredi sağlayıcı kuruluş bulunmaktadır. 2017 yıl sonu itibarıyla sektörün toplam aktif büyüklüğü 5,14 trilyon Güney Afrika Randı'na ulaşmış, en büyük beş bankanın toplam aktif büyüklüğü içerisindeki payı ise %91 olmuştur (Wood, 2018). PwC (2018, 12) raporuna göre ise dört büyük bankanın (Absa, Firststrand, Nedbank ve Standard) 2018 yılının ilk yarısında toplam aktif büyüklüğü 5,4 trilyon Güney Afrika Randı'na ulaşmıştır.

Payları Güney Afrika Johannesburg Borsasında (JSE) işlem gören ve bankacılık sektörü endeksine (FTSE/JSE Banks Index (J835)) dahil olan yedi şirketten altısının 2013-2018 yılları arasındaki beş yıllık dönemde yayınladıkları entegre raporlar (toplam 30 adet entegre rapor) araştırmaya konu edilmiştir. Analize dahil edilmeyen RMB Holdings Limited, ana yatırımı Firststrand Group Limited (analize dahil) olan bir yatırım holding şirketidir. Yukarıda bahsedilen aktif büyüklükleri de dikkate alındığında bu altı bankanın sektörü temsil etmekte yeterli olduğu kanısına varılmıştır.

Tablo 1: Analize Konu Edilen Bankalar ve Rapor Tarihleri

	2013	2014	2015	2016	2017
Absa Group Limited	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Capitec Bank Holdings Limited	28.02.2014	28.02.2015	29.02.2016	28.02.2017	28.02.2018
Finbond Group Limited	28.02.2014	28.02.2015	29.02.2016	28.02.2017	28.02.2018
Firststrand Group	30.06.2013	30.06.2014	30.06.2015	30.06.2016	30.06.2017
Nedbank Group Limited	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Standard Bank Group	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017

Analize dahil edilen bankaların raporlama tarihleri birbirlerinden farklılık göstermekte olup raporlar arasından analiz edilen dönemi en fazla kapsayan 5 yıllık seriler seçilmiştir. Bu sebeple Absa Group Limited, Nedbank Group Limited ve Standard Bank Group için analiz yapıldığı sırada yayınlanmış son 31.12.2017 tarihli raporlardan, Capitec Bank Holdings Limited ve Finbod Group Limited için 28.02.2018 tarihli raporlardan ve Firststrand Group Limited için ise 30.06.2017 tarihli rapordan başlayarak 5 yıl geriye gidilmiştir. Capitec Bank Holdings Limited ve Finbod Group Limited'in rapor tarihlerinin Şubat ayı olması ve yayınlanan raporların ilgili yıldan çok bir önceki yılı kapsıyor olması sebebiyle analiz edilen raporlar rapor tarihlerinden bir önceki yıla ilişkilendirilmiştir. Entegre raporlar şirketlerin resmi internet sitelerinden elde edilmiştir.

Absa Group Limited (Absa) başta Güney Afrika olmak üzere Afrika kıtasında 12 ülkede faaliyet gösteren bir finansal hizmetler grubudur. Faaliyetlerinin büyük bölümü bankacılık üzerine yoğunlaşmakta olup bireysel ve ticari bankacılık, kurumsal ve yatırım bankacılığı ve varlık yönetimi konularında faaliyet göstermektedir. 1986 yılında faaliyetlerine başlayan şirket aynı yıl Johannesburg Borsası'na kote olmuştur. 2005 yılında İngiliz Barclays Plc tarafından çoğunluk hisselerinin satın alınmasıyla birlikte uzun bir süre Barclays Afrika adı altında faaliyet göstermiştir. 2016 yılında Barclays Plc'nin ortaklığını azaltma kararı ve 2017 yılı Kasım ayı sonunda ortaklıktaki payının %15'in altına düşmesi ile birlikte Mart 2018'den itibaren tekrar Absa Group Limited olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Absa, 2017 yıl sonu itibariyle 1,2 trilyon Güney Afrika Randı toplam aktif büyüklüğü ve 154 milyar Güney Afrika Randı piyasa değerine sahip olup gelirlerinin yüzde 93'ü bankacılık faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Capitec Bank Holdings Limited (Capitec) 1990'lı yılların sonunda mikro-finansman uygulamaları ile faaliyetlerine başlamış olup 2001 yılında bankacılık lisansı almış ve 2002 yılında Johannesburg Borsası'na kote olmuştur. En büyük hissedarı yüzde 30 ortaklık payıyla Güney Afrikalı PSG Group'tur. Bireysel bankacılık alanında faaliyet gösteren Capitec gelirlerinin tamamına yakını bu kanaldan elde etmekte olup Şubat 2018 (raporlama tarihi) itibariyle toplam aktif büyüklüğü 85 milyar Güney Afrika Rand'ı ve piyasa değeri ise 96,3 milyar Güney Afrika Randı olmuştur.

Finbond Group Limited (Finbond) 2003 yılında faaliyete geçmiş, 2007 yılında Johannesburg Borsası'na kote olmuş ve 2012 yılında "Mutual Banking" lisansı almıştır. 2016 yılında ABD ve Kanada'da da faaliyet göstermeye başlayan şirketin üç büyük ortağından birisi ABD'li diğer ikisi de Güney Afrikalı şirketlerdir. Finbond'u diğer bankalardan farklı kılan özelliği, mevduat sahiplerinin aynı zamanda bankanın hissedarı konumunda olması ve mevduat sahipleri ile kredi talep edenler arasında standart ürünlerin dışında ihtiyaca yönelik ürünler geliştirebilmesidir. Başlıca ürünleri mevduat ve yatırım ürünleri ile mikro-kredi ürünlerinden oluşmaktadır. Şubat 2018 (raporlama tarihi) itibariyle toplam aktif büyüklüğü 3,3 milyar Güney Afrika Randı piyasa değeri ise 2,4 milyar Güney Afrika Randı olmuştur.

Firststrand Group (Firststrand) finansal hizmetler sektöründe çeşitli markalar ve iştirakleri vasıtasıyla geniş kapsamlı ürün portföyüne sahip bir kuruluştur. 1970'li yıllarda yatırım bankacılığı faaliyetleri yürütmek üzere kurulan şirket 1998 yılında Firststrand ismini ve günümüzdeki yapısını almış, yine aynı yıl Johannesburg Borsası'nda işlem görmeye başlamıştır. Firststrand halihazırda bireysel ve ticari bankacılık, kurumsal ve yatırım bankacılığı, varlık finansmanı ve sigortacılık konularında faaliyet göstermekte olup ana hissedarı Güney Afrikalı RMB Holdings'dir. Şirketin gelirlerinin büyük bölümünü bireysel ve ticari bankacılık ile kurumsal ve yatırım bankacılığı oluşturmaktadır. Firststrand'ın Haziran 2018 itibariyle toplam aktif büyüklüğü 1,53 trilyon Güney Afrika Randı, piyasa değeri ise 358 milyar Güney Afrika Randı olmuştur.

Nedbank Group Limited'in (Nedbank) tarihçesi 1831 yılında kurulan Umut Burnu Bankası'na (Cape of Good Hope Bank) kadar uzanmaktadır. 1969 yılında, o zamanki adı Boland Bank, Johannesburg Borsası'nda işlem görmeye başlamış olup bugünkü yapısına 2003 yılında ulaşmış ve 2005 yılında grubun ismi ikinci kez Nedbank Group olmuştur. Nedbank başta Güney Afrika olmak üzere Afrika kıtasında 6 ülkede

daha bireysel ve ticari bankacılık, kurumsal ve yatırım bankacılığı ve varlık yönetimi konularında faaliyet göstermektedir. Nedbank'ın ana ortağı Güney Afrikalı finansal hizmet sağlayıcı Old Mutual Life Assurance Company olup 2017 yıl sonu itibariyle toplam aktif büyüklüğü 983 milyar Güney Afrika Randı, piyasa değeri ise 128 milyar Güney Afrika Randı olmuştur. Gelirlerinin büyük bölümü bireysel ve ticari bankacılık ile kurumsal ve yatırım bankacılığı gelirlerinden oluşmaktadır.

Standard Bank Group (Standard) 155 yıllık geçmişe sahiptir ve 1970 yılından günümüze Johannesburg Borsası'nda işlem görmektedir. Afrika kıtasında 20 ülkede faaliyet gösteren banka aynı zamanda Afrika'nın en büyük bankası (toplam aktif büyüklüğü) konumundadır. Halihazırda bankanın en büyük hissedarı Çinli banka ICBC olup onu ikinci sırada Güney Afrika Devlet Memurları Emeklilik Fonu (PIC-GEPPF) izlemektedir. Standard bireysel ve ticari bankacılık, kurumsal ve yatırım bankacılığı, varlık yönetimi ve sigortacılık konularında faaliyet göstermektedir. Gelirlerinin tamamına yakını bankacılık faaliyetlerinden gelmekte olup 2017 yıl sonu itibariyle toplam aktif büyüklüğü 2,03 trilyon Güney Afrika Randı, piyasa değeri ise 316,8 milyar Güney Afrika Randı olmuştur.

Araştırmada kullanılan veri seti Güney Afrika bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ve Johannesburg Borsası'nda kote olmuş şirketlerin 2013-2018 yılları arasındaki verilerini kapsamaktadır. Farklı bölge ve sektörlerde ya da farklı yılları/dönemleri kapsayan verilerle yapılacak çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi muhtemeldir.

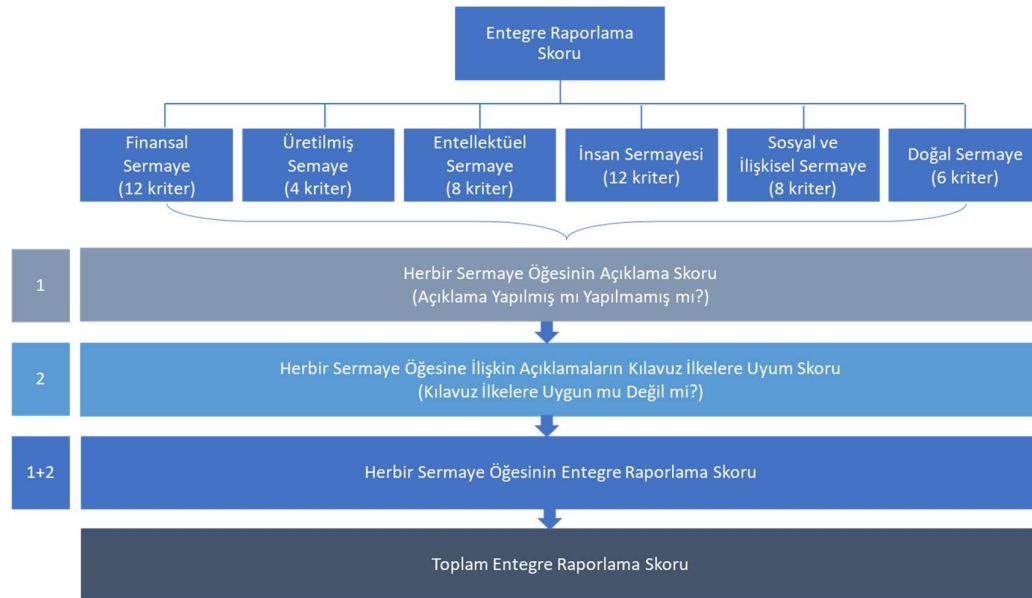
4.5. Modelin Geliştirilmesi ve Kullanılan Değişkenler

Bu çalışmada oluşturulan endeksler, entegre raporlama skorlarıdır. Entegre raporlama çerçevesinin çoklu sermaye öğeleri ve kılavuz ilkelerine ilişkin olarak oluşturulan kriterlere entegre raporlarda yer verilip verilmediği içerik analizi yöntemi ile tespit edilmiş ve entegre raporlama skorları hesaplanmıştır.

Literatürde özellikle endeks oluşturmak amacıyla belirli kavramların var olup olmadığını ya da belirli kriterlerin yerine getirilip getirilmediğini tespit etme yöntemini kullanan birçok çalışma bulunmaktadır. Botosan (1997, 329) şirketlerin yıllık raporlarında finansal ve finansal olmayan bilgilere ilişkin belirli açıklamaların olup olmadığını, Brown, Caylor (2006, 414) kurumsal yönetim verilerinin belirli

ölçütleri minimum düzeyde karşılayıp karşılamadığını, Johnson, Kasznik, Nelson (2001, 308) ve O’Sullivan, Percy, Stewart (2008, 15) açıklamalarda geleceğe dönük bilgilere yer verilip verilmediğini, Orens, Aerts, Lybaert (2009, 1539) entelektüel sermayeye ilişkin açıklamaların bulunup bulunmadığını ve bulunuyorsa düzeyini, Setia ve diğ. (2015, 411) entegre raporlama çerçevesinde tanımlanan sermaye öğelerine ilişkin belirli açıklamalara yer verilip verilmediğini, Lee, Yeo (2016, 1245) entegre raporlama çerçevesinde yer alan içerik öğelerine ilişkin açıklamalara yer verilip verilmediğini ya da ne derece yer verildiğini ve Santis ve diğ. (2019, 4) entegre raporlarda fikri sermayeye ilişkin açıklamaların nasıl yapıldığını analiz ederek çeşitli endeksler oluşturmuşlardır.

Çalışmada hesaplanan entegre raporlama skoru iki bileşenden oluşmaktadır. Birincisi, entegre raporlama çerçevesinde tanımlanan her bir sermaye öğesi için belirlenen kriterlere ilişkin açıklama yapılıp yapılmadığı ikincisi ise her bir sermaye öğesi çerçevesinde yapılan açıklamaların kılavuz ilkelere uyumlu olup olmadığıdır. Böylelikle her bir banka ve her bir sermaye öğesi için ayrı ayrı açıklama skorları ile kılavuz ilkelere uyum skorları ve toplamda entegre raporlama skorları hesaplanabilecektir.

Şekil 3: Entegre Raporlama Skorunun Hesaplanması

Çoklu sermaye öğeleri entegre raporlama çerçevesinde tanımlanan altı adet sermaye ögesi ile sınırlandırılmış ve bunlara ilişkin açıklama kriterlerinin belirlenmesinde entegre raporlama çerçevesi (IIRC, 2013) ve sermaye öğeleri açıklama metninde (ACCA, NBA, 2013, 21) yer alan 6B metrikleri tablosundan faydalanılmıştır. Finansal sermaye için 12 kriter, üretilmiş sermaye için 4 kriter, fikri sermaye için 8 kriter, insan sermayesi için 12 kriter, sosyal ve ilişkisel sermaye için 8 kriter, doğal sermaye içinse 6 kriter olmak üzere toplamda 50 adet açıklama kriteri belirlenmiş, bu kriterler kodlanarak içerik analizinde kullanılmıştır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterleri

Sermaye Öğeleri	Kriterler
Finansal	Sermaye ve Likidite
	Kredi Reytinqi
	Dağıtılmayan Kar
	Tahvil Sahipleri
	Mevduat Sahipleri
	Likidite Karşılama Oranı
	Net İstikrarlı Fonlama Oranı
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)
	Kredi/Mevduat Oranı (%)
	Kredi Kayıp Oranı (%)
	Maliyet/Gelir Rasyosu
	Risk Ağırlıklı Varlıkların Getirisi (%)
Üretilmiş	Şube ve ATM'ler
	Demirbaş ve Ekipmanlar
	Dijital Portföy
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri
Fikri	Patent Başvuruları
	AR&GE Harcamaları
	Yeni Teknoloji Testleri
	Marka Bilinirliği
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları
	Yazılım Geliştirme Harcamaları
İnsan	AR&GE Faaliyetleriyle Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro
	Çalışan Sayısı
	İşgücü Devir Oranı
	İşgücü Çeşitliliği
	Toplam Eğitim Harcamaları
	Eğitime Katılan Çalışan Sayısı
	Ortalama Yaş
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi
	Çalışanlara Yapılan Anket Sonuçları
	Çalışan Yaralanma Oranı
	İşgücü Devamsızlık Oranı
	İşten Çıkarma Oranı
Sosyal ve İlişkisel	Minimum Ücret Oranı
	İş Yeri Memnuniyet Derecesi
	Sosyal Aktivitelere Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı
	Taraf Olunan Hukuki Süreçler/Davalar
	Sosyal Aktivitelere Katılım
	Kültürel Projelere Katılım
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek
Doğal	Sosyal Yatırımlar/Bağışlar
	Karbon Emisyonları
	Enerji Tüketimi
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar
	Çevresel Kazalar/Tahribat
	Su Yönetimi
Doğal	Çevre Koruma Yatırım Harcamaları

ACCA, NBA, (2013). Capitals: Background Paper for <IR>. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/03/IR-Background-Paper-Capitals.pdf> [03.02.2018].

IIRC. 2013. The International <IR> Framework. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> [03.02.2018].

Benzer şekilde entegre raporlama çerçevesinde yer alan 7 adet kılavuz ilke de kodlanarak analize dahil edilmiştir (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3: Kılavuz İlkeler Uyumluluk Kriterleri

Kılavuz İlkeler	Kriterler
Kılavuz İlkeler	Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim
	Bilgiler Arası Bağlantı
	Paydaşlarla İlişkiler
	Önemlilik
	Kısa ve Öz Olma
	Güvenilirlik ve Eksiksizlik
	Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik

IIRC. 2013. The International <IR> Framework. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> [03.02.2018].

4.6. Analiz Uygulaması ve Bulgular

4.6.1. Analiz Uygulaması

İçerik analizi aşamasında entegre raporlar tek tek okunmuş ve daha önceden belirlenmiş sermaye öğelerine ilişkin açıklama kriterleri hakkında bilgilerin raporlarda mevcut olup olmadığı tespit edilerek mevcut olanlar ilgili kodlarla rapor üzerinde işaretlenmiştir. Benzer şekilde, entegre raporların okunması sırasında sermaye öğelerine ilişkin açıklamaların kılavuz ilkelerle uyumlu olup olmadığı da kontrol edilerek, uyumlu olduğu tespit edilen kılavuz ilkeler de raporlar üzerinde kodlarıyla birlikte işaretlenmiştir. Sonraki aşamada işaretlenen kodlara “1” değeri verilerek her bir entegre raporun her bir sermaye öğesi için kaç adet açıklama kriterini karşıladığı ve bu açıklamaların kaç adet kılavuz ilke ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Bunun için her bir kodun en az bir kez işaretlenmiş olması yeterli görülmüştür.

Her bir entegre raporda (bir yılda) her bir banka için ayrı ayrı ve toplamda alınabilecek maksimum Sermaye Öğeleri Skorları, Kılavuz İlkeler Skorları ve Toplam Entegre Raporlama Skorları (sermaye öğeleri bazında toplam ve genel toplam) Tablo 4’te verilmiştir.

Buna göre, analiz sonucunda, bir yılda bir banka için Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru en fazla 50, Kılavuz İlkeler Uyum Skoru en fazla 42 ve Toplam Entegre

Raporlama Skoru en fazla 92 olacaktır. Bir yılda tüm bankalar için toplam skorlar ise sırasıyla 300, 252 ve 552 olacaktır.

Öte yandan bir yılda bir bankanın, finansal sermaye için açıklama skoru en fazla 12, kılavuz ilkeler ile birlikte toplam entegre raporlama skoru ise en fazla 19 olacaktır. Benzer şekilde maksimum skorlar sırasıyla üretilmiş sermaye için 4 ve 11, fikri sermaye için 8 ve 15, insan sermayesi için 12 ve 9, sosyal ve ilişkisel sermaye için 8 ve 15 ve doğal sermaye içinse 6 ve 13 olacaktır.

Tablo 4: Toplam Maksimum Skorlar

	Bir Banka İçin			Altı Banka İçin		
	Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru	Kılavuz İlkelere Uyum Skoru	Toplam Entegre Raporlama Skoru	Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru	Kılavuz İlkelere Uyum Skoru	Toplam Entegre Raporlama Skoru
Finansal Sermaye	12	7	19	72	42	114
Üretilmiş Sermaye	4	7	11	24	42	66
Fikri Sermaye	8	7	15	48	42	90
İnsan Sermayesi	12	7	19	72	42	114
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	8	7	15	48	42	90
Doğal Sermaye	6	7	13	36	42	78
Toplam Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru	50			300		
Toplam Kılavuz İlkelere Uyum Skoru		42			252	
Toplam Entegre Raporlama Skoru			92			552

4.6.2. Bulgular

Elde edilen sonuçlar öncelikle altı bankanın toplam entegre raporlama skorları üzerinden değerlendirilecek olup sonrasında her bir banka için elde edilen bulgulara da yer verilecektir.

Entegre raporlama skorlarına geçmeden önce, altı bankanın toplam entegre raporlama skorlarına ilişkin tanımlayıcı istatistiklere değinmekte fayda vardır (Bkz. Tablo 5). Her bir sermaye ögesi bazında kriter sayıları ve toplam alınabilecek maksimum skorlar farklılık gösterdiğinden daha anlamlı ve karşılaştırılabilir olması için tanımlayıcı istatistikler kriterleri karşılama oranları (yüzdelere) üzerinden verilmiştir. Örneğin, finansal sermaye açıklama kriterlerinde altı bankanın alabileceği maksimum skor 72 iken, altı bankanın beş yıllık ortalama skoru 46,4 yani

%64,4, üretilmiş sermayede ise toplam maksimum skor 24 iken beş yıllık ortalama skor 10,8 yani %45 olmuştur.

Entegre raporlama skorlarına ait tanımlayıcı istatistikler değerlendirildiğinde toplam entegre raporlama skorları düzeyinde %62 kriterleri karşılama oranı ortalamasıyla finansal sermaye diğer sermaye türlerinden önemli ölçüde ayrılmaktadır. Yıllar itibarıyla değişkenliğin, dolayısıyla minimum ve maksimum karşılama oranı aralıklarının, daha fazla olduğu fikri sermaye ise en düşük ortalama ve en yüksek standart sapmaya sahiptir.

Tablo 5: Entegre Raporlama Skorlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)	Aritmetik Ortalama	Medyan	Minimum	Maksimum	Standart Sapma	Yıl Sayısı	Rapor Sayısı
Finansal Sermaye	64,4	65,3	58,3	72,2	5,6	5	30
Üretilmiş Sermaye	45,0	45,8	33,3	54,2	8,0	5	30
Fikri Sermaye	19,2	16,7	14,6	29,2	6,1	5	30
İnsan Sermayesi	43,6	43,1	38,9	48,6	3,5	5	30
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	44,6	43,8	39,6	50,0	3,8	5	30
Doğal Sermaye	48,9	47,2	47,2	52,8	2,5	5	30
TOPLAM	45,6	43,7	42,3	49,7	3,5	5	30
Kılavuz İlkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)							
Finansal Sermaye	58,6	64,3	45,2	64,3	8,5	5	30
Üretilmiş Sermaye	38,6	40,5	31,0	45,2	6,2	5	30
Fikri Sermaye	31,4	26,2	23,8	54,8	13,1	5	30
İnsan Sermayesi	56,7	54,8	42,9	73,8	11,8	5	30
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	50,5	50,0	38,1	61,9	10,3	5	30
Doğal Sermaye	38,1	40,5	28,6	42,9	5,6	5	30
TOPLAM	45,6	46,4	36,1	56,7	8,0	5	30
Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)							
Finansal Sermaye	62,3	64,9	54,4	69,3	6,3	5	30
Üretilmiş Sermaye	40,9	40,9	33,3	47,0	5,6	5	30
Fikri Sermaye	24,9	21,1	20,0	41,1	9,1	5	30
İnsan Sermayesi	48,4	45,6	43,9	57,9	5,8	5	30
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	47,3	46,7	41,1	54,4	6,4	5	30
Doğal Sermaye	43,1	43,6	37,2	46,2	3,5	5	30
TOPLAM	45,6	44,9	40,0	52,9	5,3	5	30

Analiz sonucunda altı bankanın toplam skorları Tablo 6’da maksimum skorlama kriterlerini karşılama oranları ise Tablo 7’de verilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre altı bankanın toplam entegre raporlama skorları 2013 yılında 221 iken 2017 yılında 292’ye ulaşmış, toplam sermaye öğeleri açıklama skorları 130’dan 149’a, toplam kılavuz ilkelere uyum skorları ise 91’den 143’e ulaşmıştır. Buna göre toplam entegre raporlama skorlarındaki 71 puanlık artışın 52 puanı kılavuz ilkelere uyum skorundan 19 puanı ise sermaye öğeleri açıklama skorundan gelmiştir.

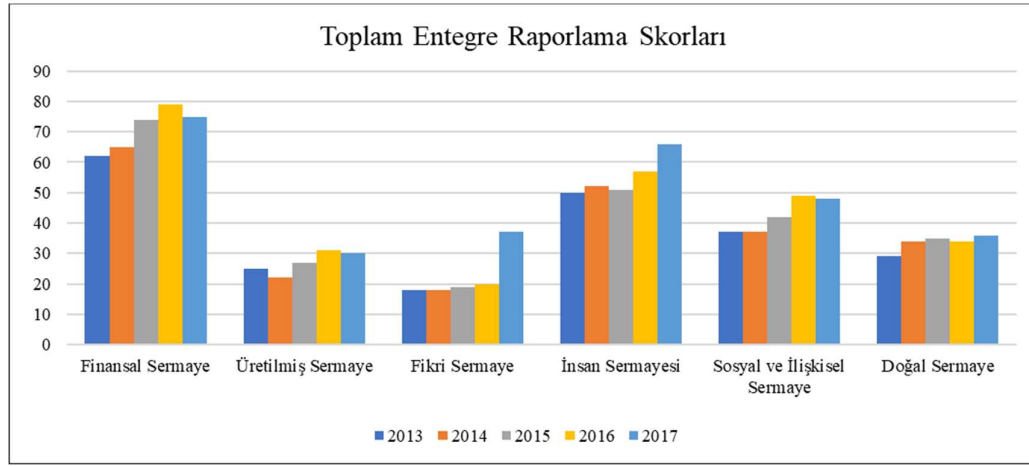
Tablo 6: Altı Bankanın Toplam Skorları

Toplam Sermaye Öğeleri Açıklama Skorları	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	43	42	47	52	48
Üretilmiş Sermaye	12	8	10	13	11
Fikri Sermaye	7	7	8	10	14
İnsan Sermayesi	32	31	28	31	35
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	19	21	21	24	22
Doğal Sermaye	17	18	17	17	19
TOPLAM	130	127	131	147	149
Toplam Kılavuz İlkeler Uyum Skorları	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	19	23	27	27	27
Üretilmiş Sermaye	13	14	17	18	19
Fikri Sermaye	11	11	11	10	23
İnsan Sermayesi	18	21	23	26	31
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	18	16	21	25	26
Doğal Sermaye	12	16	18	17	17
TOPLAM	91	101	117	123	143
Toplam Entegre Raporlama Skorları	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	62	65	74	79	75
Üretilmiş Sermaye	25	22	27	31	30
Fikri Sermaye	18	18	19	20	37
İnsan Sermayesi	50	52	51	57	66
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	37	37	42	49	48
Doğal Sermaye	29	34	35	34	36
TOPLAM	221	228	248	270	292

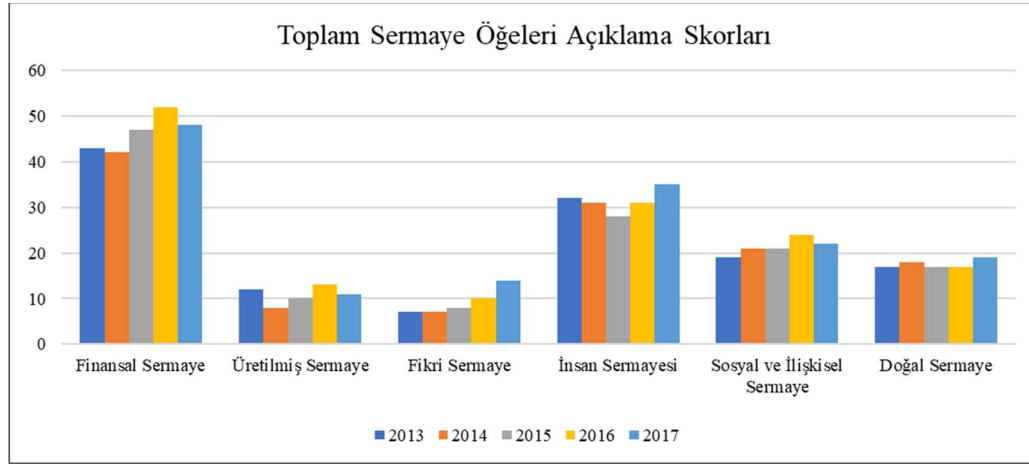
Toplam skorlar yıllar bazında değerlendirildiğinde 2013 ve 2014 yıllarında önemli bir farklılık görülmemekle birlikte sonraki yıllarda kayda değer artış göstermiştir. Bunun sebebinin entegre raporlama çerçevesinin 2013 yılı sonunda yayınlanmış olması ve 2014 ve 2015 yıllarında yayınlanan entegre raporların çerçeve ile uyumlulaştırılmaya başlaması olarak değerlendirilebilir.

Analiz sonuçları sermaye öğeleri üzerinden değerlendirildiğinde toplam entegre raporlama skorlarının 2013 yılından 2017 yılına sermaye öğelerinin hepsinde arttığı görülmektedir. Sermaye öğeleri açıklama skorlarında ise sadece üretilmiş sermayede 1 puanlık düşüş, kılavuz ilkelere uyum skorlarında ise yine tüm sermaye öğelerinde artış söz konusudur.

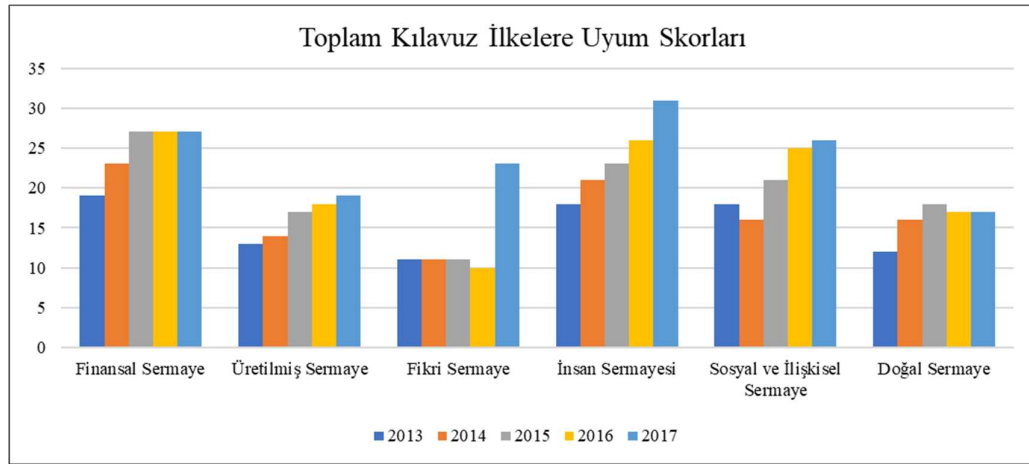
Altı bankanın toplam entegre raporlama skorları Şekil 4'te, toplam sermaye öğeleri açıklama skorları Şekil 5'te ve toplam kılavuz ilkelere uyum skorları da Şekil 6'da grafik olarak verilmiştir.

Şekil 4: Toplam Entegre Raporlama Skorları

Şekil 5: Toplam Sermaye Öğeleri Açıklama Skorları

Şekil 6: Toplam Kılavuz İlkelere Uyum Skorları

Elde edilen sonuçlar kriterleri karşılama oranları ile değerlendirildiğinde altı banka sermaye öğeleri açıklama kriterlerinin 2013 yılında yüzde 43,3'ünü 2017 yılında ise yüzde 49,7'sini, kılavuz ilkelere uyum kriterlerinin sırasıyla yüzde 36,1'ini ve yüzde 56,7'sini ve toplam kriterlerin sırasıyla yüzde 40'ını ve yüzde 52,9'unu karşılamıştır. Buna göre her iki kategoride de (dolayısıyla toplamda da) yapılan açıklamalarda 2013 yılından 2017 yılına artış gerçekleşmiştir.

Tablo 7: Altı Bankanın Toplam Kriterleri Karşılama Oranları

Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	59,7	58,3	65,3	72,2	66,7
Üretilmiş Sermaye	50,0	33,3	41,7	54,2	45,8
Fikri Sermaye	14,6	14,6	16,7	20,8	29,2
İnsan Sermayesi	44,4	43,1	38,9	43,1	48,6
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	39,6	43,8	43,8	50,0	45,8
Doğal Sermaye	47,2	50,0	47,2	47,2	52,8
TOPLAM	43,3	42,3	43,7	49,0	49,7
Kılavuz İkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	45,2	54,8	64,3	64,3	64,3
Üretilmiş Sermaye	31,0	33,3	40,5	42,9	45,2
Fikri Sermaye	26,2	26,2	26,2	23,8	54,8
İnsan Sermayesi	42,9	50,0	54,8	61,9	73,8
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	42,9	38,1	50,0	59,5	61,9
Doğal Sermaye	28,6	38,1	42,9	40,5	40,5
TOPLAM	36,1	40,1	46,4	48,8	56,7
Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	54,4	57,0	64,9	69,3	65,8
Üretilmiş Sermaye	37,9	33,3	40,9	47,0	45,5
Fikri Sermaye	20,0	20,0	21,1	22,2	41,1
İnsan Sermayesi	43,9	45,6	44,7	50,0	57,9
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	41,1	41,1	46,7	54,4	53,3
Doğal Sermaye	37,2	43,6	44,9	43,6	46,2
TOPLAM	40,0	41,3	44,9	48,9	52,9

Öte yandan kılavuz ilkelere uyum kriterlerine ilişkin açıklamalar 2013 yılında sermaye öğelerine ilişkin açıklamaların gerisinde iken 2017 yılında üzerine çıkmıştır. Bunun sebebi ise raporlarda sermaye öğelerine ilişkin açıklamalara zaten belirli bir seviyede yer verilmektedir ancak kılavuz ilkeler kapsamında değerlendirilebilecek açıklamalar ancak entegre raporlama çerçevesinin yayınlanmasından sonra raporlara yansımıştır. Diğer bir ifadeyle entegre raporlama çerçevesinin yayınlanmasından

sonra sermaye öğelerine ilişkin açıklamalar kılavuz ilkeler de gözetilerek yapılmaya başlanmıştır.

Sermaye öğeleri ayrı ayrı değerlendirildiğinde yıllar itibariyle kriterleri karşılama oranlarının en yüksek olduğu sermaye ögesinin finansal sermaye olduğu görülmektedir. Bankaların finansal kurumlar olması, ilgili mevzuat ve yasal düzenlemeler gereği yapılan açıklamalar, başta pay sahipleri olmak üzere piyasanın finansal bilgilere yönelik talepleri ve benzeri sebepler diğer sermaye türlerine nazaran finansal sermayeye ilişkin açıklamaların daha eksiksiz ve kaliteli olmasını zorunlu kılmaktadır.

Toplam kriterleri karşılama oranlarında finansal sermayeyi insan sermayesi ve sosyal ve ilişkisel sermaye takip etmektedir. Bu da bankaların çok sayıda çalışan ve müşteriye sahip olmaları, diğer sektörlerle kıyasla daha fazla mevzuat ve yasal düzenlemelere tabi olmaları ve ekonomideki rolleri sebebiyle hem işveren hem ticari işletme hem de fon akışını sağlayan kurumlar olarak, toplumsal yapıda önemli sorumluluklar içermeleri ile açıklanabilir.

Doğal sermayeye ilişkin kriterleri karşılama oranlarının sayılanlara kıyasla daha düşük olmasının sebebi bankaların faaliyet kolları itibariyle doğal sermaye kullanımları ya da bu sermaye ögesine doğrudan etkilerinin oldukça sınırlı olması olarak değerlendirilmektedir.

Kriterleri karşılama oranları en düşük olan sermaye öğeleri üretilmiş sermaye ve fikri sermaye olmuştur. Toplam kriterlere bakıldığında her ikisinde de 2013 yılından 2017 yılına artış görülse de sermaye öğeleri açıklama kriterlerinde üretilmiş sermayede düşüş göze çarpmaktadır. Bu noktada iki sermaye ögesi arasında bir geçiş söz konusu olduğu düşünülmektedir. Bunun sebebi de gelişen teknoloji ile birlikte bankacılık sisteminde hizmet kanallarının şube bankacılığından online bankacılığa doğru kayıyor olması ve yine aynı sebepten oluşan siber suçlar gibi yeni riskler sebebi ile bu alanda yürütülen faaliyetlerin daha fazla çeşitlenerek artması olarak değerlendirilmektedir.

Altı bankanın beş yıllık ortalama entegre raporlama skorları kriterler bazında Tablo 8’de hem skor hem de oransal olarak verilmiştir. Buna göre her bir kriterde 6 puan/%100 oran altı bankanın da tüm yıllarda ilgili kritere ilişkin açıklama yaptığını ya da yaptığı açıklamaların ilgili kılavuz ilke ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

Tersi durumda ise, 0 puan/%0 oran, hiçbir bankanın hiçbir yılda bu kritere ilişkin açıklama yapmadığını ya da yaptığı açıklamaların ilgili kılavuz ilkeye uyumlu olmadığını göstermektedir.

Finansal sermayeye ilişkin kriterler incelendiğinde sermaye ve likidite ile mevduat sahiplerine ilişkin açıklamaların her yıl altı banka tarafından da yapıldığı görülmektedir. Bunları sırasıyla %87 ile maliyet/gelir oranı ve %83 ile likidite karşılama oranı takip etmektedir. Finansal sermayeye ilişkin açıklamalar kılavuz ilkelere uyum açısından değerlendirildiğinde ise ilk sırada %97 ile tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik yer alırken onu sırasıyla %90 ile paydaşlarla ilişkiler ve %87 ile stratejik odak ve geleceğe yönelim izlemektedir. Bankacılık sektörüne ilişkin yasal düzenlemeler finansal sermayeye ilişkin açıklamaları ve ilgili bazı verilerin belirli kriterleri sağlamasını (minimum sermaye oranı gibi) zorunlu kılması sebebiyle bu açıklamaların tutarlı ve karşılaştırılabilir olması kaçınılmaz olmuştur. Bununla birlikte ilgili açıklamaların önceki yıllar, sektörel ortalamalar ve hedeflere ulaşıp ulaşamadığı gibi bilgiler dahil edilerek yapılması da bu oranın yüksek çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Paydaşlarla ilişkiler konusunda en önemli etken bankaların borsada kote olmuş şirketler olarak düzenli bir şekilde yatırımcılar ile bilgi alışverişinde bulunmaları ve sonrasında yine yasal mevzuatlar gereği düzenleyici otoriteler ile olan ilişkileri öne çıkmıştır. Finansal verilere ilişkin geleceğe dönük hedefler, bu hedeflere nasıl ulaşılabileceği ve ilgili stratejilerin açıklanması da stratejik odak ve geleceğe yönelim ilkesine uyumlu açıklamalardan olmuştur.

Üretilmiş sermayede açıklama kriterleri az olmakla birlikte, sırasıyla, %87 ile şube ve ATM'ler ve %77 ile dijital portföy öne çıkmaktadır. Bankalar, dijital bankacılık kanallarını üretilmiş sermaye olarak değerlendirmektedirler. Kılavuz ilkelere bakıldığında ilk sırada %77 ile stratejik odak ve geleceğe yönelim ikinci sırada ise %73 ile bilgiler arası bağlantı gelmektedir. Burada dikkat çeken, bankalar üretilmiş sermayeye ilişkin açıklamalarında stratejilerini ve hedeflerini de açıklarken bu bilgileri finansal sermaye ve sosyal ve ilişkisel sermaye ile bağlantı kurarak vermeleridir. Yani şube ve ATM sayılarında ya da yapılarındaki değişikliklerin veya dijital bankacılık kanallarındaki büyüme ya da hizmet çeşitliliğinin finansal sermaye ve sosyal ve ilişkisel sermayeye olan etkilerini de açıklamışlardır.

Fikri sermayeye ilişkin açıklamalarda ilk sırada %73 ile marka bilinirliği yer almaktadır. Onu sırasıyla %40 ile yeni geliştirilen ürün sayısı ve %23 ile yazılım

geliştirme harcamaları takip etmektedir. Fikri sermaye açıklamalarının kılavuz ilkeler arasında en çok stratejik odak ve geleceğe yönelim ilkesine uyum sağladığı görülmüştür. Markanın konumlandırılması ile ilgili strateji ve hedefler, yeni bankacılık ürünleri ile ilgili stratejiler ve sistem ve prosedürlerin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar bu ilkenin öne çıkmasında etkili olmuştur.

İnsan sermayesine ilişkin açıklamalarda %97 oran ile çalışan sayısı ve iş gücü çeşitliliği ilk sırada yer almaktadır. Onları %80 ile eğitim harcamaları izlemiştir. Özellikle Güney Afrika'nın etnik yapısı ve siyahi nüfusun ekonomiye ve işgücüne katılmasına yönelik programlar (BBBEE) iş gücü çeşitliliği konusundaki açıklama oranlarının yüksek olmasına sebep olmuştur. Kılavuz ilkelerde ise %100 ile paydaşlarla ilişkiler ilk sırada, %83 ile de stratejik odak ve geleceğe yönelim ikinci sırada yer almaktadır. Bankaların çalışanlarıyla nasıl iletişim kurduğu, yapılan anketler ve işe alma, eğitim ve yetenek yönetimi gibi konulardaki stratejiler ve hedefler ile ilgili açıklamalar bu ilkelerin öne çıkmasını sağlamıştır.

Sosyal ve ilişkisel sermayede %83 ile sosyal aktivitelere katılım, sosyal projelere sağlanan destek ve sosyal yatırımlar ve bağışlar ilk sırada yer almaktadır. Bu konulardaki açıklamalarda yine siyahi nüfusun ekonomik olarak güçlendirilmesi ve ekonomiye katılması konusunda yürütülen programlara (BBBEE) sağlanan destekler öne çıkmıştır. Kılavuz ilkelerde ise ilk sırada %87 ile paydaşlarla ilişkiler ve %77 ile stratejik odak ve geleceğe yönelim ikinci sırada yer almaktadır. Bankaların çok sayıda müşterileri ve daha geniş çerçevede toplumla olan iletişimi, finansal okur yazarlık ve benzeri konularda yürüttükleri sosyal çalışmalar hem sosyal ve ilişkisel sermayeye ilişkin açıklamalarına hem de paydaşlar ile ilişkilerin açıklanmasına katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte dolandırıcılık, yolsuzluk ve haksız rekabet gibi konularda düzenleyici otoriteler ile olan ilişkiler de bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Bankaların faaliyet alanları itibarıyla doğal sermayeye doğrudan etkileri oldukça kısıtlı olsa da %87 ile karbon emisyonları ve %70 ile enerji tüketimine ilişkin açıklamalar ilk sıralarda yer almaktadır. Bununla birlikte doğal sermayeye dolaylı etkileri olarak değerlendirilebilecek yenilenebilir enerji ya da atık geri dönüşüm tesisleri gibi projelere sağlanan fonlama destekleri doğal sermaye kapsamında yer almıştır. Doğal sermayeye ilişkin açıklamaların kılavuz ilkelere uyumu değerlendirildiğinde ise %63 ile stratejik odak ve geleceğe yönelim ve tutarlılık ve

karşılaştırılabilirlik ilk sırada yer almaktadır. Doğal sermayeye doğrudan ya da dolaylı etkilerine yönelik stratejileri ve hedefleri ile bunların önceki yıllarla ve sektörle karşılaştırmalı açıklamaları bu ilkelerin öne çıkmasındaki en önemli etkenler olmuştur.

Kılavuz ilkelere uyum tüm sermaye öğeleri için bir bütün olarak değerlendirildiğinde stratejik odak ve geleceğe yönelim, paydaşlarla ilişkiler ve tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik ilk sıralarda yer alırken kısa ve öz olma ve güvenilirlik ve eksiksizlik çoğunlukla son sıralarda yer almıştır. Entegre raporların kısa ve öz olması ilkesinde hem raporların içeriğinde diğer kurumsal raporlara (kurumsal yönetim, bağımsız denetim, risk raporları gibi) uzun bir şekilde yer verilmesi hem de sermaye öğelerine ilişkin açıklamalarda bazı bilgilerin çok kısa bir şekilde verilerek diğer kılavuz ilkelerin atlanması ya da uzun uzun açıklanarak özündeki önemli bilgilerin verilmemesi gibi eksiklikler tespit edilmiştir. Güvenilirlik ve eksiksizlik ilkesi konusunda da olumlu ve olumsuz bilgiler arasında tam olarak denge sağlanamadığı ayrıca verilen bilgilerin neden önem taşıdığı, açıklanmadan önce hangi denetim ve karar aşamalarından geçtiği ya da bu bilgilere ilişkin belirsizliklerin ne olduğu hakkında yeterince açıklama yapılmadığı görülmüştür. Önemlilik ilkesi konusunda ise raporlarda açıklanan bilgilerin önemlilik dereceleri ve bu derecelerin belirlenme süreci çoğunlukla net bir biçimde ifade edilmemiştir.

Tablo 8: Altı Bankanın Kriterler Bazında Beş Yıllık Ortalama Skorları

Sermaye Ögeleri	Kriterler	Finansal Sermaye		Üretilmiş Sermaye		Fikri Sermaye		İnsan Sermayesi		Sosyal ve İlişkisel Sermaye		Doğal Sermaye	
		Skor	%	Skor	%	Skor	%	Skor	%	Skor	%	Skor	%
Finansal Sermaye	Sermaye ve Likidite	6,0	100%										
	Kredi Reytingi	3,0	50%										
	Dağıtılmayan Kar	4,6	77%										
	Tahvil Sahipleri	2,6	43%										
	Mevduat Sahipleri	6,0	100%										
	Likidite Karşılama Oranı	5,0	83%										
	Net İstikrarlı Fonlama Oranı	3,2	53%										
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)	2,2	37%										
	Kredi/Mevduat Oranı (%)	2,4	40%										
	Kredi Kayıp Oranı (%)	4,0	67%										
	Maliyet/Gelir Rasyosu	5,2	87%										
	Risk Ağırlıklı Varlıkların Getirisi (%)	2,2	37%										
Üretilmiş Sermaye	Şube ve ATM'ler			5,2	87%								
	Demirbaş ve Ekipmanlar			0,8	13%								
	Dijital Portföy			4,6	77%								
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri			0,2	3%								
Fikri Sermaye	Patent Başvuruları					0,0	0%						
	AR&GE Harcamaları					0,4	7%						
	Yeni Teknoloji Testleri					0,0	0%						
	Marka Bilinirliği					4,4	73%						
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı					2,4	40%						
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları					0,2	3%						
	Yazılım Geliştirme Harcamaları					1,4	23%						
	AR&GE Faaliyetleriyle Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro					0,4	7%						
İnsan Sermayesi	Çalışan Sayısı							5,8	97%				
	İşgücü Devir Oranı							4,2	70%				
	İşgücü Çeşitliliği							5,8	97%				
	Toplam Eğitim Harcamaları							4,8	80%				
	Eğitimlere Katılan Çalışan Sayısı							3,0	50%				
	Ortalama Yaş							2,6	43%				
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi							0,8	13%				
	Çalışanlara Yapılan Anket Sonuçları							2,4	40%				
	Çalışan Yaralanma Oranı							0,0	0%				
	İşgücü Devamsızlık Oranı							1,0	17%				
	İşten Çıkarma Oranı							0,6	10%				
	Minimum Ücret Oranı							0,4	7%				
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	İş Yeri Memnuniyet Derecesi									0,0	0%		
	Sosyal Aktivitelere Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı									1,4	23%		
	Taraf Olunan Hukuki Süreçler/Davalar									0,6	10%		
	Sosyal Aktivitelere Katılım									5,0	83%		
	Kültürel Projelere Katılım									0,2	3%		
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi									4,2	70%		
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek									5,0	83%		
Doğal Sermaye	Sosyal Yatırımlar/Bağışlar									5,0	83%		
	Karbon Emisyonları											5,2	87%
	Enerji Tüketimi											4,2	70%
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar											2,8	47%
	Çevresel Kazalar/Tahribat											0,0	0%
	Su Yönetimi											2,6	43%
Kılavuz İlkeler	Çevre Koruma Yatırım Harcamaları											2,8	47%
Kılavuz İlkeler	Kriterler	Finansal Sermaye		Üretilmiş Sermaye		Fikri Sermaye		İnsan Sermayesi		Sosyal ve İlişkisel Sermaye		Doğal Sermaye	
		Skor	%	Skor	%	Skor	%	Skor	%	Skor	%	Skor	%
	Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim	5,2	87%	4,6	77%	5,2	87%	5,0	83%	4,6	77%	3,8	63%
	Bilgiler Arası Bağlantı	2,8	47%	4,4	73%	2,8	47%	3,0	50%	4,0	67%	2,2	37%
	Paydaşlarla İlişkiler	5,4	90%	1,4	23%	1,6	27%	6,0	100%	5,2	87%	2,2	37%
	Önemlilik	3,6	60%	1,8	30%	2,4	40%	3,4	57%	3,6	60%	2,8	47%
	Kısa ve Öz Olma	1,0	17%	0,8	13%	0,4	7%	1,2	20%	1,0	17%	0,8	13%
	Güvenilirlik ve Eksiksizlik	0,8	13%	0,2	3%	0,0	0%	1,2	20%	1,0	17%	0,4	7%
Kılavuz İlkeler	Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik	5,8	97%	3,0	50%	0,8	13%	4,0	67%	1,8	30%	3,8	63%

4.6.2.1. Absa Group Limited (Absa) Analiz Sonuçları

Absa'nın analiz sonuçlarına göre toplam entegre raporlama skoru 2013 yılda 43 iken 2017'de 62'ye ulaşmıştır. Artıştaki 19 puanlık farkın 9 puanı sermaye öğeleri açıklama skorundan, 10 puanı ise kılavuz ilkelere uyum skorundan gelmektedir. Absa, sermaye öğelerine ilişkin açıklamalarında 50 kriterden 2013 yılında 22'sini 2017 yılında ise 31'ini yerine getirmiş, kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise toplamda 42 puanın 2013 yılında 21'ini 2017 yılında ise 31'ini alabilmiştir.

Çoğunlukla dönemsel gelişmelere de bağlı olarak yıllar itibariyle sermaye öğelerinin farklı kategorilerdeki skorlamalarında iniş çıkışlar yaşansa da toplamda sermaye öğeleri ve kılavuz ilkeler çerçevesinde entegre raporlama çerçevesine uyumlulukta ve dolayısıyla entegre raporlama kalitesinde artış sağlandığını söylemek doğru olacaktır.

Absa'nın kriterler bazında detaylı olarak skorları Ek 1'de verilmiştir.

Tablo 9: Absa Group Limited Entegre Raporlama Skorları

Absa Group Limited	Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru					Kılavuz İlkeler Uyum Skoru					Toplam Entegre Raporlama Skoru				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	8	8	9	11	10	3	4	5	6	5	11	12	14	17	15
Üretilmiş Sermaye	2	1	2	4	2	4	4	4	5	2	6	5	6	9	4
Fikri Sermaye	1	2	2	4	4	4	2	3	1	5	5	4	5	5	9
İnsan Sermayesi	6	5	5	5	7	4	3	5	5	7	10	8	10	10	14
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	4	6	6	6	4	4	3	6	6	6	8	9	12	12	10
Doğal Sermaye	1	2	3	4	4	2	3	5	5	6	3	5	8	9	10
TOPLAM	22	24	27	34	31	21	19	28	28	31	43	43	55	62	62

Sermaye öğeleri bazında değerlendirildiğinde toplam kriterleri karşılama oranlarında üretilmiş sermaye haricinde tüm sermaye öğelerinde 2013 yılından 2017 yılına artış olduğu görülmektedir. Altı bankanın toplam performansına paralel olarak, finansal sermaye en yüksek karşılama oranı ile ilk sırada yer almıştır.

2017 yılında finansal sermayeyi sırasıyla doğal sermaye, insan sermayesi, sosyal ve ilişkisel sermaye ve fikri sermaye takip etmiştir. Üretilmiş sermaye ise son sırada yer almaktadır. 2017 yılında üretilmiş sermayede önemli bir düşüş ve fikri sermayede önemli bir artış görülmektedir. Bunun sebebinin de aynı konuda altı bankanın toplamı için yapılan değerlendirmelerle (teknolojik gelişmeler ve bankacılık sisteminde hizmet kanallarının değişiyor olması) paralel olduğu düşünülmektedir.

Sermaye ögeleri açıklama kriterlerini karşılama oranlarında da sermaye ögelerinin sıralaması 2017 yılı için oldukça benzerdir. Ancak kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde insan sermayesi birinci sırada yer almış, onu sosyal ve ilişkisel sermaye ile doğal sermaye takip ederken finansal sermaye ve fikri sermaye bir sonraki sırada, üretilmiş sermaye ise son sırada yer almıştır.

Tablo 10: Absa Group Limited Kriterleri Karşılama Oranları

Absa Group Limited	Sermaye Ögeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Kılavuz İlkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	66,7	66,7	75,0	91,7	83,3	42,9	57,1	71,4	85,7	71,4	57,9	63,2	73,7	89,5	78,9
Üretilmiş Sermaye	50,0	25,0	50,0	100,0	50,0	57,1	57,1	57,1	71,4	28,6	54,5	45,5	54,5	81,8	36,4
Fikri Sermaye	12,5	25,0	25,0	50,0	50,0	57,1	28,6	42,9	14,3	71,4	33,3	26,7	33,3	33,3	60,0
İnsan Sermayesi	50,0	41,7	41,7	41,7	58,3	57,1	42,9	71,4	71,4	100,0	52,6	42,1	52,6	52,6	73,7
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	50,0	75,0	75,0	75,0	50,0	57,1	42,9	85,7	85,7	85,7	53,3	60,0	80,0	80,0	66,7
Doğal Sermaye	16,7	33,3	50,0	66,7	66,7	28,6	42,9	71,4	71,4	85,7	23,1	38,5	61,5	69,2	76,9
TOPLAM	44,0	48,0	54,0	68,0	62,0	50,0	45,2	66,7	66,7	73,8	46,7	46,7	59,8	67,4	67,4

4.6.2.2. Capitec Bank Holdings Limited (Capitec) Analiz Sonuçları

Capitec'in analiz sonuçlarına göre toplam entegre raporlama skoru 2013 yılında 37 iken 2017'de 41 olmuştur. Capitec, sermaye ögelerine ilişkin açıklamalarında 50 kriterden 2013 yılında 22'sini 2017 yılında ise 23'ünü yerine getirmiş, kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise toplamda 42 puanın 2013 yılında 15'ini 2017 yılında ise 18'ini alabilmiştir.

Yıllar itibarıyla bakıldığında ne sermaye ögeleri açıklama skorlarında ne de kılavuz ilkelere uyum skorlarında kayda değer bir gelişme olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle fikri sermayeye ilişkin açıklamaları oldukça yetersiz olan Capitec, en fazla gelişmeyi ise sosyal ve ilişkisel sermayede göstermiş, diğer sermaye ögelerine ilişkin açıklamalarda ise çoğunlukla sabit bir performans sergilemiştir.

Capitec'in kriterler bazında detaylı olarak skorları Ek 2'de verilmiştir.

Tablo 11: Capitec Bank Holdings Limited Analiz Sonuçları

Capitec Bank Holdings Limited	Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru					Kılavuz İlkeler Uyum Skoru					Toplam Entegre Raporlama Skoru				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	8	7	8	9	8	3	4	4	1	2	11	11	12	10	10
Üretilmiş Sermaye	2	1	2	2	2	3	3	2	3	3	5	4	4	5	5
Fikri Sermaye	1	1	1	0	1	0	0	0	0	3	1	1	1	0	4
İnsan Sermayesi	6	3	5	5	5	3	4	4	4	5	9	7	9	9	10
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	2	2	2	5	4	3	3	3	2	4	5	5	5	7	8
Doğal Sermaye	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	6	6	6	5	4
TOPLAM	22	17	21	24	23	15	17	16	12	18	37	34	37	36	41

Sermaye öğeleri bazında değerlendirildiğinde toplam kriterleri karşılama oranlarında başarılı bir performans gösterdiği söylenemez. 2013 yılından 2017 yılına sosyal ve ilişkisel sermaye, insan sermayesi ve fikri sermayede artış sağlarken, üretilmiş sermaye aynı oranda kalmış, finansal sermaye ve doğal sermaye ise gerilemiştir. Toplam kriterleri karşılama oranında 2017 yılında sosyal ve ilişkisel sermaye en yüksek orana sahipken, önceki yıllarla birlikte değerlendirildiğinde finansal sermaye öne çıkmaktadır.

2017 yılında sosyal ve ilişkisel sermayeyi sırasıyla finansal sermaye, insan sermayesi, üretilmiş sermaye ve doğal sermaye takip etmiştir. Fikri sermaye ise son sırada yer almaktadır. Önceki yıllarda fikri sermaye ile ilgili açıklamalarında kılavuz ilkelere uyum kriterlerinden hiçbirini sağlayamayan Capitec 2017 yılında 3 kriteri sağlayarak yüzde toplamda 26,7 karşılama oranına ulaşmış ancak yine de son sırada kalmıştır.

Sermaye öğeleri açıklama kriterlerini karşılama oranlarında ise 2017 yılında finansal sermaye ilk sırada yer almış, onu aynı oranlarla üretilmiş sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye ve doğal sermaye takip ederken bir sonraki sırada insan sermayesi, son sırada da fikri sermaye yer almıştır. Ancak kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde insan sermayesi birinci sırada yer almış, onu sırasıyla sosyal ve ilişkisel sermaye, üretilmiş sermaye ve fikri sermaye takip etmiş, doğal sermaye ise son sırada yer almıştır.

Tablo 12: Capitec Bank Holdings Limited Kriterleri Karşılama Oranları

Capitec Bank Holdings Limited	Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Kılavuz İlkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	66,7	58,3	66,7	75,0	66,7	42,9	57,1	57,1	14,3	28,6	57,9	57,9	63,2	52,6	52,6
Üretilmiş Sermaye	50,0	25,0	50,0	50,0	50,0	42,9	42,9	28,6	42,9	42,9	45,5	36,4	36,4	45,5	45,5
Fikri Sermaye	12,5	12,5	12,5	0,0	12,5	0,0	0,0	0,0	0,0	42,9	6,7	6,7	6,7	0,0	26,7
İnsan Sermayesi	50,0	25,0	41,7	41,7	41,7	42,9	57,1	57,1	57,1	71,4	47,4	36,8	47,4	47,4	52,6
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	25,0	25,0	25,0	62,5	50,0	42,9	42,9	42,9	28,6	57,1	33,3	33,3	33,3	46,7	53,3
Doğal Sermaye	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	42,9	42,9	42,9	28,6	14,3	46,2	46,2	46,2	38,5	30,8
TOPLAM	44,0	34,0	42,0	48,0	46,0	35,7	40,5	38,1	28,6	42,9	40,2	37,0	40,2	39,1	44,6

4.6.2.3. Finbond Group Limited (Finbond) Analiz Sonuçları

Finbond'un analiz sonuçlarına göre toplam entegre raporlama skoru 2013 yılda 20 iken 2017'de 34 olmuştur. Finbond, sermaye öğelerine ilişkin açıklamalarında 50 kriterden 2013 yılında 13'ünü 2017 yılında ise 20'sini yerine getirmiş, kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise toplamda 42 puanın 2013 yılında 7'sini 2017 yılında ise 14'ünü alabilmiştir.

Yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde Finbond'un kılavuz ilkelere uyum skorunu yıldan yıla arttırdığını söylemek mümkün iken, sermaye öğeleri açıklama skorunda 2014 yılından sonra herhangi bir gelişme kaydedememiştir. 2014-2018 yılları arasında bankanın yayınladığı entegre raporların hepsinin format ve uzunluk olarak neredeyse aynı olduğu ve içeriklerinin de aynı ifadeler etrafında şekillendiğini de belirtmek gerekir.

Finbond'un kriterler bazında detaylı olarak skorları Ek 3'de verilmiştir.

Tablo 13: Finbond Group Limited Analiz Sonuçları

Finbond Group Limited	Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru					Kılavuz İlkelere Uyum Skoru					Toplam Entegre Raporlama Skoru				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	6	8	8	8	7	2	3	3	3	3	8	11	11	11	10
Üretilmiş Sermaye	2	1	1	2	1	1	2	2	3	3	3	3	3	5	4
Fikri Sermaye	0	0	0	0	0	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2
İnsan Sermayesi	3	6	2	6	6	2	3	2	3	3	5	9	4	9	9
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	2	2	2	1	2	1	1	3	3	3	3	3	5	4	5
Doğal Sermaye	0	4	4	4	4	0	0	0	0	0	0	4	4	4	4
TOPLAM	13	21	17	21	20	7	10	11	13	14	20	31	28	34	34

Finbond toplam kriterleri karşılama oranlarında oldukça düşük bir performans sergilemiştir. Ancak yıllar itibariyle değerlendirildiğinde 2013 yılından 2017 yılına tüm sermaye öğelerinde artış sağlamıştır. Toplam kriterleri karşılama oranında 2017 yılında finansal sermaye ilk sırada yer almaktadır.

2017 yılında finansal sermayeyi sırasıyla insan sermayesi, üretilmiş sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye ve doğal sermaye takip etmiştir. Fikri sermaye ise son sırada yer almaktadır.

Sermaye öğeleri açıklama kriterlerini karşılama oranlarında ise 2017 yılında doğal sermaye ilk sırada yer almış, onu ikinci sırada finansal sermaye üçüncü sırada ise aynı oranla sosyal ve ilişkisel sermaye ile üretilmiş sermaye takip etmiştir. Herhangi bir açıklama yapılmadığından fikri sermaye tüm yıllarda son sırada yer almıştır. Kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise finansal sermaye, üretilmiş sermaye, insan sermayesi ve sosyal ve ilişkisel sermaye yüzde 42,9 ile aynı orana, üretilmiş sermaye ise yüzde 28,6 orana sahip olmuştur. Bu kez de doğal sermayeye ilişkin açıklamaların hiçbiri kılavuz ilkelere uyum kriterlerini sağlayamamıştır.

Tablo 14: Finbond Group Limited Kriterleri Karşılama Oranları

Finbond Group Limited	Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Kılavuz İlkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	50,0	66,7	66,7	66,7	58,3	28,6	42,9	42,9	42,9	42,9	42,1	57,9	57,9	57,9	52,6
Üretilmiş Sermaye	50,0	25,0	25,0	50,0	25,0	14,3	28,6	28,6	42,9	42,9	27,3	27,3	27,3	45,5	36,4
Fikri Sermaye	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	14,3	14,3	14,3	14,3	28,6	6,7	6,7	6,7	6,7	13,3
İnsan Sermayesi	25,0	50,0	16,7	50,0	50,0	28,6	42,9	28,6	42,9	42,9	26,3	47,4	21,1	47,4	47,4
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	25,0	25,0	25,0	12,5	25,0	14,3	14,3	42,9	42,9	42,9	20,0	20,0	33,3	26,7	33,3
Doğal Sermaye	0,0	66,7	66,7	66,7	66,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	30,8	30,8	30,8	30,8
TOPLAM	26,0	42,0	34,0	42,0	40,0	16,7	23,8	26,2	31,0	33,3	21,7	33,7	30,4	37,0	37,0

4.6.2.4. Firstrand Group (Firstrand) Analiz Sonuçları

Firstrand'ın analiz sonuçlarına göre toplam entegre raporlama skoru 2013 yılda 26 iken 2017'de 32 olmuştur. Firstrand, sermaye öğelerine ilişkin açıklamalarında 50 kriterden 2013 yılında 19'unu 2017 yılında ise 20'sini yerine getirmiş, kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise toplamda 42 puanın 2013 yılında 7'sini 2017 yılında ise 12'sini alabilmiştir.

Sermaye ögeleri açıklama skorlarında yıllar itibariyle toplam önemli bir değişiklik olmamasına karşın doğal sermayeye ilişkin açıklamalardaki düşüş göze çarpmaktadır. Kılavuz ilkelere uyum skorlarında ise uyumluluk düzeyi toplam maksimum skora (42) kıyasla oldukça düşük kalsa da yıllar itibariyle kayda değer bir gelişme gözlenmiştir.

Firststrand’ın kriterler bazında detaylı olarak skorları Ek 4’de verilmiştir.

Tablo 15: Firststrand Group Analiz Sonuçları

Firststrand Group	Sermaye Ögeleri Açıklama Skoru					Kılavuz İlkelere Uyum Skoru					Toplam Entegre Raporlama Skoru				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	6	6	7	6	7	3	3	4	4	4	9	9	11	10	11
Üretilmiş Sermaye	2	2	2	2	2	0	0	3	1	1	2	2	5	3	3
Fikri Sermaye	2	1	1	2	3	1	1	1	1	2	3	2	2	3	5
İnsan Sermayesi	3	3	4	2	3	1	2	2	1	2	4	5	6	3	5
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	3	4	4	4	4	2	1	1	3	3	5	5	5	7	7
Doğal Sermaye	3	3	2	1	1	0	2	2	2	0	3	5	4	3	1
TOPLAM	19	19	20	17	20	7	9	13	12	12	26	28	33	29	32

Firststrand toplam kriterleri karşılama oranlarında oldukça düşük bir performans göstermiş ancak yine de 2013 yılından 2017 yılına bir artış sağlayabilmiştir. Sermaye ögeleri bazında değerlendirildiğinde 2013 yılından 2017 yılına doğal sermaye hariç tüm sermaye ögelerinde artış sağlamıştır. Toplam kriterleri karşılama oranında finansal sermaye ilk sırada yer almaktadır.

2017 yılında finansal sermayeyi sırasıyla sosyal ve ilişkisel sermaye, fikri sermaye, üretilmiş sermaye ve insan sermayesi izlemiştir. Doğal sermaye ise son sırada yer almıştır.

Sermaye ögeleri açıklama kriterlerini karşılama oranlarında 2017 yılında finansal sermaye yine ilk sırada yer almış, onu ikinci sırada üretilmiş sermaye ile sosyal ve ilişkisel sermaye, sonrasında da fikri sermaye ve insan sermayesi takip etmiştir. Son sırada yine doğal sermaye bulunmaktadır. Kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde de finansal sermaye en yüksek oranı almış, onu sırasıyla, sosyal ve ilişkisel sermaye, fikri sermaye ile insan sermayesi ve üretilmiş sermaye izlemiştir. 2017 yılında doğal sermayeye ilişkin açıklamaların hiçbiri kılavuz ilkelere uyum kriterlerini sağlamadığından doğal sermaye burada da son sırada yer almıştır.

Tablo 16: Firstrand Group Kriterleri Karşılama Oranları

Firstrand Group	Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Kılavuz İlkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	50,0	50,0	58,3	50,0	58,3	42,9	42,9	57,1	57,1	57,1	47,4	47,4	57,9	52,6	57,9
Üretilmiş Sermaye	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	0,0	0,0	42,9	14,3	14,3	18,2	18,2	45,5	27,3	27,3
Fikri Sermaye	25,0	12,5	12,5	25,0	37,5	14,3	14,3	14,3	14,3	28,6	20,0	13,3	13,3	20,0	33,3
İnsan Sermayesi	25,0	25,0	33,3	16,7	25,0	14,3	28,6	28,6	14,3	28,6	21,1	26,3	31,6	15,8	26,3
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	37,5	50,0	50,0	50,0	50,0	28,6	14,3	14,3	42,9	42,9	33,3	33,3	33,3	46,7	46,7
Doğal Sermaye	50,0	50,0	33,3	16,7	16,7	0,0	28,6	28,6	28,6	0,0	23,1	38,5	30,8	23,1	7,7
TOPLAM	38,0	38,0	40,0	34,0	40,0	16,7	21,4	31,0	28,6	28,6	28,3	30,4	35,9	31,5	34,8

4.6.2.5. Nedbank Group Limited (Nedbank) Analiz Sonuçları

Nedbank'ın analiz sonuçlarına göre toplam entegre raporlama skoru 2013 yılda 49 iken 2017'de 61 olmuştur. Nedbank, sermaye öğelerine ilişkin açıklamalarında 50 kriterden 2013 yılında 29'unu 2017 yılında ise 27'sini yerine getirmiş, kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise toplamda 42 puanın 2013 yılında 20'sini 2017 yılında ise 34'ünü alabilmiştir.

Yıllar itibariyle sermaye öğeleri açıklama skorlarında gelişme gösteremeyen Nedbank, kılavuz ilkelere uyum skorlarında ise önemli ölçüde artış sağlamıştır. Özellikle 2014-2015 yıllarından itibaren entegre raporlarını kısaltıp sadeleştirdiği ve kılavuz ilkelere ağırlık verdiği gözlemlenmiştir. Bunda da Aralık 2013'te yayınlanan entegre raporlama çerçevesinin etkisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Nedbank'ın kriterler bazında detaylı olarak skorları Ek 5'de verilmiştir.

Tablo 17: Nedbank Group Limited Analiz Sonuçları

Nedbank Group Limited	Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru					Kılavuz İlkelere Uyum Skoru					Toplam Entegre Raporlama Skoru				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	7	7	7	10	7	4	5	6	7	6	11	12	13	17	13
Üretilmiş Sermaye	2	2	2	2	2	3	4	5	5	5	5	6	7	7	7
Fikri Sermaye	2	2	1	2	3	1	4	3	4	5	3	6	4	6	8
İnsan Sermayesi	8	7	6	6	7	4	5	5	6	7	12	12	11	12	14
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	5	5	4	4	4	4	5	5	6	5	9	10	9	10	9
Doğal Sermaye	5	5	5	3	4	4	5	5	5	6	9	10	10	8	10
TOPLAM	29	28	25	27	27	20	28	29	33	34	49	56	54	60	61

Sermaye öğeleri bazında değerlendirildiğinde toplam kriterleri karşılama oranlarında sosyal ve ilişkisel sermaye haricinde tüm sermaye öğelerinde 2013 yılından 2017 yılına artış olduğu görülmektedir. Sosyal ve ilişkisel sermaye ise 2013 yılı ile 2017

yılında aynı oranda kalmıştır. Nedbank'ın tüm sermaye öğelerinde yüzde 50'nin üzerinde karşılama oranları ile iyi bir performans gösterdiği söylenebilir. Altı bankanın toplam performansından farklı olarak, 2017 yılında en yüksek karşılama oranı ile ilk sırada yer alan sermaye finansal sermaye değil doğal sermaye olmuştur.

2017 yılında doğal sermayeyi sırasıyla insan sermayesi, finansal sermaye, üretilmiş sermaye ve sosyal ve ilişkisel sermaye takip etmiştir. Fikri sermaye ise son sırada yer almaktadır.

Sermaye öğeleri açıklama kriterlerini karşılama oranlarında da sermaye öğelerinin sıralaması 2017 yılı için oldukça benzerdir. Ancak kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde insan sermayesi birinci sırada yer almış, onu finansal sermaye ile doğal sermaye takip ederken üretilmiş sermaye, fikri sermaye ve sosyal ve ilişkisel sermaye de aynı oranlarla son sırada yer almışlardır.

Tablo 18: Nedbank Group Limited Kriterleri Karşılama Oranları

Nedbank Group Limited	Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Kılavuz İkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	58,3	58,3	58,3	83,3	58,3	57,1	71,4	85,7	100,0	85,7	57,9	63,2	68,4	89,5	68,4
Üretilmiş Sermaye	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	42,9	57,1	71,4	71,4	71,4	45,5	54,5	63,6	63,6	63,6
Fikri Sermaye	25,0	25,0	12,5	25,0	37,5	14,3	57,1	42,9	57,1	71,4	20,0	40,0	26,7	40,0	53,3
İnsan Sermayesi	66,7	58,3	50,0	50,0	58,3	57,1	71,4	71,4	85,7	100,0	63,2	63,2	57,9	63,2	73,7
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	62,5	62,5	50,0	50,0	50,0	57,1	71,4	71,4	85,7	71,4	60,0	66,7	60,0	66,7	60,0
Doğal Sermaye	83,3	83,3	83,3	50,0	66,7	57,1	71,4	71,4	71,4	85,7	69,2	76,9	76,9	61,5	76,9
TOPLAM	58,0	56,0	50,0	54,0	54,0	47,6	66,7	69,0	78,6	81,0	53,3	60,9	58,7	65,2	66,3

4.6.2.6. Standard Bank Group (Standard) Analiz Sonuçları

Standard'ın analiz sonuçlarına göre toplam entegre raporlama skoru 2013 yılda 46 iken 2017'de 62 olmuştur. Standard, sermaye öğelerine ilişkin açıklamalarında 50 kriterden 2013 yılında 25'ini 2017 yılında ise 28'ini yerine getirmiş, kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise toplamda 42 puanın 2013 yılında 21'ini 2017 yılında ise 34'ünü alabilmiştir.

Nedbank ile benzer şekilde yıllar itibariyle sermaye öğeleri açıklama skorlarında gelişme gösteremeyen Standard, kılavuz ilkelere uyum skorlarında ise 2016 ve 2017 yıllarında önemli ölçüde artış sağlamıştır. 2014-2015 yıllarından itibaren de entegre

raporlarını kısaltıp sadeleştirdiği gözlemlenmiştir. Bunda da Aralık 2013'te yayınlanan entegre raporlama çerçevesinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Standard'ın kriterler bazında detaylı olarak skorları Ek 6'da verilmiştir.

Tablo 19: Standard Bank Group Analiz Sonuçları

Standard Bank Group	Sermaye Öğeleri Açıklama Skoru					Kılavuz İkelere Uyum Skoru					Toplam Entegre Raporlama Skoru				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	8	6	8	8	9	4	4	5	6	7	12	10	13	14	16
Üretilmiş Sermaye	2	1	1	1	2	2	1	1	1	5	4	2	2	2	7
Fikri Sermaye	1	1	3	2	3	4	3	3	3	6	5	4	6	5	9
İnsan Sermayesi	6	7	6	7	7	4	4	5	7	7	10	11	11	14	14
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	3	2	3	4	4	4	3	3	5	5	7	5	6	9	9
Doğal Sermaye	5	1	0	2	3	3	3	3	3	4	8	4	3	5	7
TOPLAM	25	18	21	24	28	21	18	20	25	34	46	36	41	49	62

Sermaye öğeleri bazında değerlendirildiğinde toplam kriterleri karşılama oranlarında doğal sermaye haricinde tüm sermaye öğelerinde 2013 yılından 2017 yılına artış olduğu görülmektedir. Standard'ın 2017 yılında tüm sermaye öğelerinde yüzde 50'nin üzerinde karşılama oranları ile iyi bir performans gösterdiği söylenebilir, ancak önceki yıllar için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Altı bankanın toplam performansına paralel olarak, Standard'ın da 2017 yılında en yüksek karşılama oranı ile ilk sırada yer alan sermaye öğesi finansal sermaye olmuştur.

2017 yılında finansal sermayeyi sırasıyla insan sermayesi, üretilmiş sermaye ve fikri sermaye ile sosyal ve ilişkisel sermaye izlemiştir. Doğal sermaye ise son sırada yer almaktadır.

Sermaye öğeleri açıklama kriterlerini karşılama oranlarında da finansal sermaye ve insan sermayesi ilk iki sırada yer almış, onları aynı oranla üretilmiş sermaye, doğal sermaye ve sosyal ve ilişkisel sermaye izlemiştir. Fikri sermaye ise son sırada bulunmaktadır. Kılavuz ilkelere uyum kriterlerinde ise finansal sermaye ve insan sermayesi tüm kriterleri karşılayarak birinci sırada yer almış, onları sırasıyla fikri sermaye ve üretilmiş sermaye ile sosyal ve ilişkisel sermaye takip etmiştir. Doğal sermaye ise yine son sırada yer almıştır.

Tablo 20: Standard Bank Group Kriterleri Karşılama Oranları

Standard Bank Group	Sermaye Öğeleri Açıklama Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Kılavuz İkelere Uyum Kriterlerini Karşılama Oranları (%)					Toplam Kriterleri Karşılama Oranları (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal Sermaye	66,7	50,0	66,7	66,7	75,0	57,1	57,1	71,4	85,7	100,0	63,2	52,6	68,4	73,7	84,2
Üretilmiş Sermaye	50,0	25,0	25,0	25,0	50,0	28,6	14,3	14,3	14,3	71,4	36,4	18,2	18,2	18,2	63,6
Fikri Sermaye	12,5	12,5	37,5	25,0	37,5	57,1	42,9	42,9	42,9	85,7	33,3	26,7	40,0	33,3	60,0
İnsan Sermayesi	50,0	58,3	50,0	58,3	58,3	57,1	57,1	71,4	100,0	100,0	52,6	57,9	57,9	73,7	73,7
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	37,5	25,0	37,5	50,0	50,0	57,1	42,9	42,9	71,4	71,4	46,7	33,3	40,0	60,0	60,0
Doğal Sermaye	83,3	16,7	0,0	33,3	50,0	42,9	42,9	42,9	42,9	57,1	61,5	30,8	23,1	38,5	53,8
TOPLAM	50,0	36,0	42,0	48,0	56,0	50,0	42,9	47,6	59,5	81,0	50,0	39,1	44,6	53,3	67,4

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Şirketlerin bilgi paylaşımı ve kurumsal raporlama uygulamalarına ilişkin konular uzun yıllardır tartışma konusu olmuştur. Şirketlerin finansal bilgilerini açıklaması ile başlayan kurumsal raporlama uygulamaları 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren finansal olmayan bilgilere yönelik gelişen talep sonucunda bu bilgilerin açıklanması ve birlikte raporlanması ihtiyacını doğurmuştur.

Finansal olmayan bilgilere yönelik talebi ortaya çıkaran çeşitli sebepler bulunmaktadır. Şirketlerin, endüstriyel ekonomiden bilgiye dayalı ekonomiye geçişle birlikte artan maddi olmayan duran varlıklarının büyük bölümünün bilançolarda yer almaması finansal raporlamanın da bilgi sağlamada yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Öte yandan, finansal krizler ve şirket skandallarının ardından kurumların, paydaşların ve toplumun işletmelere olan güvenini kaybetmesi, şirketlerin ekonomik, sosyal ve çevresel duyarlılıkları ve sorumlulukları ile ilgili tartışmalara neden olmuştur.

Yukarıda yer alan bu nedenler, şirketlerin finansal raporları ile birlikte finansal olmayan bilgileri içeren kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk, kurumsal yönetim raporları gibi farklı kurumsal raporlar yayınlaması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Öte yandan giderek artan ve birbirinden bağımsız yayımlanan bu raporlar bilgi içeriği olmakla birlikte, aynı zamanda raporlardan fayda sağlayacak kesimler için bir bilgi karmaşası yaratmaktadır. Zira, yayınlanan farklı raporlar kullanıcıların okumalarını zorlaştırmakta ve çoğunluğu farklı tarihlerde yayımlandıkları için bilgiler arasında zamansal farklılıklar oluşmaktadır. Daha da önemlisi birbirlerinden bağımsız olmaları nedeniyle raporlarda verilen bilgiler arasında ilişki kurmakta güçlük çekilmektedir. Bu duruma çözüm olarak ortaya çıkan entegre raporlama uygulaması, finansal ve finansal olmayan bilgileri tek bir raporda ve aralarındaki ilişkileri de göstererek vermeyi hedeflemektedir. Aynı zamanda bu tür raporlamada, şirketlerin farklı sermaye öğeleri ile kısa, orta ve uzun vadelerde nasıl değer yaratabildiklerini ortaya koymayı amaçlanmaktadır. Bu raporlama düzeninin esaslarını belirlemek üzere, şirketlere entegre rapor hazırlamada yol

göstermesi için 2013 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi yayınlanmıştır.

Bu çalışmada Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin çoklu sermaye ögeleri ve kılavuz ilkelere temelinde entegre raporlama uygulamalarının yıllar itibariyle nasıl ve ne yönde geliştiği araştırılmıştır. Bu amaçla, Güney Afrika'da Johannesburg Borsası'nda işlem gören altı bankanın 2013-2018 yılları arasında yayınladıkları 30 adet entegre rapor içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve sonucunda entegre raporlama skorları hesaplanmıştır.

Bankaların entegre raporları tek tek okunarak, sermaye ögelerine ilişkin olarak belirlenmiş kriterlerde açıklamaların yapılıp yapılmadığı ve bu açıklamaların kılavuz ilkelere uyumlu olup olmadığı tespit edilmiş ve elde edilen veriler sonucunda entegre raporlama skorları oluşturulmuştur. Bulgulara göre, analiz dönemi süresince şirketlerde entegre raporlama uygulamalarının gelişme gösterdiği görülmektedir. Olumlu yöndeki bu gelişmenin nedenleri arasında bankaların önceki yıllardaki tecrübelerinden faydalanarak her yıl daha iyi raporlar hazırlamaları ve yine bu süreçte entegre düşünce ve entegre raporlama yaklaşımını giderek daha fazla içselleştirmeleri ve işleyişlerine daha etkin bir şekilde dahil etmeleri gösterilebilir.

2015 yılından itibaren bankaların toplam entegre raporlama skorlarında somut bir artış ve bu artışın büyük ölçüde 2013 yılında yayınlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi kapsamında yer alan kılavuz ilkelere uyum kriterlerinden kaynaklandığı görülmektedir. Aynı şekilde, sermaye türlerine ilişkin açıklamaların da hem niteliksel hem de niceliksel olarak gelişme göstermesi çerçevenin ve entegre raporlama uygulamalarının olumlu etkileri olarak değerlendirilebilir.

Öte yandan, elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde bankaların, analiz edilen dönemde tüm sermaye ögelerindeki entegre raporlama skorlarını arttırdığını ancak kullanılan kriterlerin sadece yarısını sağlayabildiklerini göstermiştir. Bu çerçevede, gerek sermaye ögelerine ilişkin açıklamalarda gerekse bu açıklamaların kılavuz ilkelere uyumluluğu konusunda alınması gereken daha çok yol olduğunu söylemek olanaklıdır.

Sermaye ögeleri ayrı ayrı değerlendirildiğinde ise analiz kapsamında yer alan kurumların bankalar olması nedeniyle finansal sermayeye ilişkin açıklamaların geleneksel kurumsal raporlama uygulamalarında olduğu gibi öne çıktığı tespit

edilmiştir. İlgili mevzuat ve yasal düzenlemeler gereği yapılan açıklamalar, başta pay sahipleri olmak üzere piyasanın finansal bilgilere yönelik devam eden talepleri ve benzeri sebepler diğer sermaye türlerine nazaran finansal sermayeye ilişkin açıklamaların daha eksiksiz ve kaliteli olmasını zorunlu kılmaktadır. Finansal sermayeye ilişkin açıklamalar hâlihazırda raporlarda yer aldığı için, diğer sermaye öğelerinin entegre raporlama skorlarındaki gelişimi, finansal sermayeye oranla ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda, üretilmiş sermaye ögesine ilişkin toplam entegre raporlama skorlarında artış olmasına rağmen, açıklama skorlarında düşüş, kılavuz ilkelere uyum skorlarında artış görülmesi üretilmiş sermayeye ilişkin açıklama sayılarının azaldığını fakat açıklama kalitesinin arttığını göstermektedir. İlgili artış, entegre raporlama çerçevesinin olumlu yansıması olarak değerlendirilirken, açıklama sayılarındaki azalmanın nedeni olarak son yıllarda teknolojinin gelişmesi ile birlikte bankaların hizmet kanallarının şubelerden dijital bankacılığa kayması olarak görülmektedir. Entegre raporlama skoru en fazla artış gösteren sermaye ögesinin de fikri sermaye olması bu durumu destekler niteliktedir.

Tüm sermaye öğeleri için kılavuz ilkelere uyumluluk bir bütün olarak değerlendirildiğinde stratejik odak ve geleceğe yönelim, paydaşlarla ilişkiler, tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik ilk sıralarda yer alırken kısa ve öz olma, güvenilirlik ve eksiksizlik genellikle son sıralarda yer almıştır.

Entegre raporların kısa ve öz olması ilkesi değerlendirildiğinde, raporların içeriğinde diğer kurumsal raporlara (kurumsal yönetim, bağımsız denetim, risk raporları gibi) atıfta bulunup bağlantı vermek yerine detaylı bir şekilde yer verildiği ve sermaye ögelerine ilişkin açıklamalarda kısa ve öz dengesinin kurulamadığı ya da diğer kılavuz ilkelerin göz ardı edildiği görülmüştür. Güvenilirlik ve eksiksizlik ilkesi konusunda olumlu ve olumsuz bilgiler arasında tam olarak denge sağlanamadığı ayrıca verilen bilgilerin önemi ve bu bilgilere ilişkin belirsizliklerin ne olduğu hakkında yeterince açıklama yapılmadığı görülmüştür. Önemlilik ilkesi konusunda ise raporlarda açıklanan bilgilerin neden ve ne derece önemli olduğu ve bu derecelerin belirlenme süreci genellikle net bir biçimde ifade edilmemiştir.

Bankaların entegre raporlama çalışmaları ile birlikte hem sermaye kavramını daha geniş bir çerçevede değerlendirmeleri gerekeceği hem de faaliyetlerinin farklı sermaye türleri üzerindeki etkilerini açıklamakta daha şeffaf olmak durumunda kalacakları düşünülmektedir. Buna bağlı olarak, operasyonel verimliliklerini

arttıracaklar ve faaliyetlerinde daha sorumlu davranacaklardır. Bu süreçte yaptıkları açıklamalara kılavuz ilkeleri takip ederek yön vermeleri de raporlama kalitelerini olumlu yönde etkileyeceği açıktır.

Çalışma, entegre rapor yayınlamanın zorunlu olduğu Güney Afrika'da faaliyet gösteren bankalar üzerinde yapılmıştır. Farklı bölgelerde ve sektörlerde ya da gönüllü olarak entegre rapor yayınlayan şirketler üzerine yapılacak çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilebilir. Ayrıca entegre raporlamanın yaygınlaşması ve uygulanma sayılarının artması ile birlikte gelecek yıllardaki çalışmalarda daha geniş veri setlerinden faydalanılabilir.

Bu çalışma ile çoklu sermaye öğelerine ilişkin açıklamaları kılavuz ilkeler ile birlikte değerlendiren bir çerçeve oluşturulmuştur. Oluşturulan bu çerçevenin farklı bölgelerde ya da sektörlerde yapılacak benzer araştırmalar için başlangıç noktası oluşturarak karşılaştırma imkânı sağlaması ve entegre raporlama uygulamalarının çeşitli konularla ilişkilendirilerek analiz edilmesi konusunda ışık tutması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), Netherlands Institute of Chartered Accountants (NBA). 2013. **Capitals: Background Paper for <IR>**. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/03/IR-Background-Paper-Capitals.pdf> [11.01.2019].
- Ahmad, Syahrul Ahmar, Rahimah Mohamed Yunos, Juyati Mohd Amin. 2018. Whistleblowing Policy: An Analysis of Disclosure Level among Malaysian Listed Companies. **Global Business and Management Research: An International Journal**, c. 10. s. 3: 36–44.
- Amir, Eli, Baruch Lev. 1996. Value-relevance of nonfinancial information: The wireless communications industry. **Journal of Accounting and Economics**. c. 22. s. 1-3: 3-30.
- Aras, Güler, David Crowther. 2011. **Global Perspectives on Corporate Governance and CSR**. Farnham. Gower Publishing.
- Aras, Güler, Gaye Uğur Sarioğlu. 2015. **Kurumsal Raporlamada Yeni Donem Entegre Raporlama**. İstanbul. TÜSİAD.
- Aras, Güler, Nuray Tezcan, Özlem Kutlu Furtuna. 2018. Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı ile Türk Bankacılık Sektörünün Değerlemesi: Kamu - Özel Banka Farklılaşması. **Ege Akademik Bakış**. c. 18. s. 1: 47–62.
- Botosan, Christine A. 1997. Disclosure level and the cost of equity capital. **The Accounting Review**. c. 72. s. 3: 323–349.
- Brown, Lawrence D., Marcus L. Caylor. 2006. Corporate governance and firm valuation. **Journal of Accounting and Public Policy**. c. 25. s. 4: 409–434.
- Busco, Cristiano, Mark L. Frigo, Paolo Quattrone, Angelo Riccaboni. 2013. Redefining Corporate Accountability Through Integrated Reporting. **Strategic Finance**. c. 95. s. 8: 33-41.
- Camilleri, Mark A. 2018. Theoretical Insights on Integrated Reporting: The Inclusion

of Non-Financial Capitals in Corporate Disclosures. **Corporate Communications: An International Journal**. c. 23. s. 4: 567–581.

Campbell, David, Ridhuan Mara Abdul Rahman. 2010. A longitudinal examination of intellectual capital reporting in Marks & Spencer annual reports, 1978 – 2008. **The British Accounting Review**. c. 42: 56–70.

Carroll, Archie B. 1979. A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. **Academy of Management Review**. c. 4. s. 4:497-505.

Cormier, Denis, Michel Magnan, Barbara Van Velthoven. 2005. Environmental Disclosure Quality in Large German Companies: Economic Incentives, Public Pressures or Institutional Conditions? **European Accounting Review**. c. 14. s. 1: 3–39.

Davis, Angela K., Jeremy M. Piger, Lisa M. Sedor. 2012. Beyond the Numbers: Measuring the Information Content of Earnings Press Release Language. **Contemporary Accounting Research**. c. 29. s.3: 845–868.

Deloitte. 2011. **Integrated Reporting A better view?**
<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/nl/Documents/risk/deloitte-nl-risk-integrated-reporting-a-driver-for-integrated-thinking.pdf> [11.01.2019]

_____. 2015. **Integrated reporting as a driver for integrated thinking?**
<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/nl/Documents/risk/deloitte-nl-risk-integrated-reporting-a-driver-for-integrated-thinking.pdf> [11.01.2019]

Deloitte, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD). 2006. **Nedir Bu Kurumsal Yönetim?**
<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Nedir%20bu%20kurumsal%20yönetim.pdf> [11.01.2019].

Dumay, John, Cristiana Bernardi, James Guthrie, Paola Demartini. 2016. Integrated reporting: A structured literature review. **Accounting Forum**. c. 40. s. 3: 166-185.

Eccles, Robert G., Michael P. Krzus. 2010. **One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy**. John Wiley & Sons, Incorporated.

_____. 2015. **The Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives and Materiality**. John Wiley & Sons, Incorporated.

- Eccles, Robert G., George Serafeim. 2014. Corporate and Integrated Reporting: A Functional Perspective. **SSRN Electronic Journal**.
- Eccles, Robert G., George Serafeim, Michael P. Krzus. 2011. Market Interest in Nonfinancial Information. **Harvard Business School Working Papers**. c. 12. s.018
- Eccles, Robert G., Birgit Spiesshofer. 2015. Integrated Reporting for a Re-Imagined Capitalism. **Harvard Business School Working Paper**. c. 16. s. 32: 1-26
- Ercan, Cuma, Ali Kestane. 2017. Kurumsal Raporlamada Yeni Bir Yaklaşım Olarak Entegre Raporlama ve Bir Vaka Çalışması. **ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi**. c. 4. s. 8: 13-29.
- Ernst & Young (EY), International Integrated Reporting Council (IIRC). 2013. **Value Creation: Background Paper for <IR>**. <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/08/Background-Paper-Value-Creation.pdf> [11.01.2019].
- Farneti, Federica, James Guthrie. 2009. Sustainability reporting by Australian public sector organisations: Why they report?. **Accounting Forum**. c. 33. s. 2: 89-98.
- Flöstrand, Per, Niklas Ström. 2006. The valuation relevance of non-financial information. **Management Research News**. c. 29. s. 9: 580-597.
- Gray, Rob, Marcus J. Milne. 2002. Sustainability Reporting: Who's Kidding Whom? **Chartered Accountants Journal of New Zealand**. c. 81. s. 6: 66-70.
- Global Reporting Initiative GRI. [10.05.2018]. About GRI. <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/Pages/default.aspx>
- _____. [10.05.2018]. About Sustainability Reporting. <https://www.globalreporting.org/information/sustainability-reporting/Pages/default.aspx>
- _____. [10.05.2018]. GRI's History. [https://www.globalreporting.org/information/about-gri/gri-history/Pages/GRI's history.aspx](https://www.globalreporting.org/information/about-gri/gri-history/Pages/GRI's%20history.aspx)
- Healy, Paul M., Krishna G. Palepu. 2001. Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure

- literature. **Journal of Accounting and Economics**. c. 31: 405–440.
- Hoque, Mohammad Enamul. 2017. Why Company Should Adopt Integrated Reporting?. **International Journal of Economics and Financial Issues**. c. 7. s. 1: 241-248.
- Hutton, Amy. 2004. Beyond financial reporting: An integrated approach to disclosure. **Journal of Applied Corporate Finance**. c. 16. s. 4: 8-16.
- Institute of Directors Southern Africa. 2009. **King Code of Governance Principles for South Africa 2009**. <http://www.ecgi.org/codes/documents/king3.pdf> [11.01.2019].
- International Federation of Accountants (IFAC). 2015. **Creating Value With Integrated Thinking: The Role of Professional Accountants**. <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/Creating-value-with-integrated-thinking-role-of-accountants.pdf> [11.01.2019].
- International Integrated Reporting Council (IIRC). 2011. **Communicating Value in the 21st Century**. http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf [11.01.2019].
- _____. 2013. **The International <IR> Framework**. <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> [03.02.2018].
- Johnson, Marilyn F., Ron Kasznik, Karen K. Nelson. 2001. The Impact of Securities Litigation Reform on the Disclosure of Forward-Looking Information By High Technology Firms. **Journal of Accounting Research**. c. 39. s. 2: 297–327.
- Kağmıçoğlu, Deniz. 2009. Sosyal Sorumluluk Raporlarında Çalışma ve İstihdam Göstergeleri. **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, c. 0. s. 57: 125-165.
- Kavut, Lerzan. 2010. Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve Çevresel Raporlama: İmkb 100 Şirketlerinin Çevresel Açıklamalarının İncelenmesi. **YÖNETİM: İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi**. c. 0. s. 66: 9-43.
- Kaya, Uğur, Davut Aygün, Ömer Yazan. 2016. Yeni Bir Kurumsal Raporlama Yaklaşımı Olarak Entegre Raporlama ve Dünyadaki Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Araştırma. **Karadeniz Teknik Üniversitesi**. c. 6. s. 11: 85-101.

- Kerlinger, Fred N. 1986. **Foundations of behavioural research**, 3rd ed. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Kolk, Ans. 2010. Trajectories of sustainability reporting by MNCs. **Journal of World Business**. c. 45. s. 4: 367-374.
- KPMG. 2017. **The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017 The road ahead**. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf> [11.01.2019].
- Krippendorff, Klaus. 2004. **Content Analysis: An Introduction to its Methodology**, 2nd ed. California. Sage Publications.
- Krzus, Michael P. 2011. Integrated reporting: if not now, when?. **IRZ: Zeitschrift für Internationale Rechnungslegung**. c. 6. s. 6: 271-276.
- Lee, Kin Wai, Gillian Hian Heng Yeo. 2016. The association between integrated reporting and firm valuation. **Review of Quantitative Finance and Accounting**. c. 47. s. 4: 1221-1250.
- Milne, Markus J., Ralph W. Adler. 1999. Exploring the reliability of social and environmental disclosure content analysis. **Accounting, Auditing & Accountability Journal**. c. 12. s. 2: 237–256.
- O’Sullivan, Madonna, Majella Percy, Jenny Stewart. 2008. Australian evidence on corporate governance attributes and their association with forward-looking information in the annual report. **J Manage Governance**. c. 12: 5–35.
- Orens, Raf, Walter Aerts, Nadine Lybaert. 2009. Intellectual capital disclosure, cost of finance and firm value. **Management Decision**. c. 47. s. 10: 1536–1554.
- PwC. 2018. **Resilient despite headwinds: South Africa – Major banks analysis PwC**. <https://www.pwc.co.za/en/assets/pdf/major-banks-analysis-2018.pdf>. [11.12.2018]
- Rensburg, Ronél, Elsamari Botha. 2014. Is Integrated Reporting the silver bullet of financial communication? A stakeholder perspective from South Africa. **Public Relations Review**. c. 40. s. 2: 144-152.
- Robbins, Stephen P., Mary Coulter. 2012. **Management (11th ed.)**. New Jersey. Prentice Hall – Pearson.

- Ruiz-Lozano, Mercedes, Pilar Tirado-Valencia. 2016. Do industrial companies respond to the guiding principles of the Integrated Reporting framework? A preliminary study on the first companies joined to the initiative. **Spanish Accounting Review**. c. 19. s. 2: 252–260.
- Santis, Serena, Michela Bianchi, Alberto Incollingo, Marco Bisogno. 2019. Disclosure of Intellectual Capital Components in Integrated Reporting: An Empirical Analysis. **Sustainability**. c. 11. s.62.
- Serafeim, George. 2015. Integrated Reporting and Investor Clientele. **Journal of Applied Corporate Finance**. c. 27. s. 2: 34-51.
- Setia, Neelam, Subhash Abhayawansa, Mahesh Joshi, Anh Vu Huynh. 2015. Integrated reporting in South Africa: some initial evidence. **Sustainability Accounting, Management and Policy Journal**. c. 6. s. 3: 397–424.
- Tomo, Ocean. [01.05.2018]. 2015 Annual Study of Intangible Asset Market Value. <http://www.oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-market-value/>
- Torrico, Boris Herbas, Björn Frank, Carlos Arandia Tavera. 2018. Corporate social responsibility in Bolivia: Meanings and Consequences. **International Journal of Corporate Social Responsibility**. c. 3. s. 7: 1-13.
- Unerman, Jeffrey. 2000. Methodological issues: Reflections on quantification in corporate social reporting content analysis. **Accounting, Auditing & Accountability Journal**. c. 13. s. 5: 667–680.
- United Nations World Commission on Environment and Development (UNWCED). 1987. **Our Common Future**.
- Uzkesici, Nuray. 2005. Kurumsal Sosyal Sorumluluk: İşletmelerde Paydaş Beklentilerinin Karşılansında Yeni Fırsatlar ve Tuzaklar. **Kurgu Dergisi**. s. 21: 69-84.
- Weber, Robert P. 1990. **Basic Content Analysis, 2nd ed.** California. Sage Publications.
- Wood, Laura. [03.10.2018]. The Banking Industry in South Africa 2018. <https://www.businesswire.com/news/home/20180904005406/en/Banking-Industry-South-Africa-2018---31>

- Yanık, Serhat, İpek Türker. 2012. Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama). **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**. s. 47: 291-308.
- Yılmaz, Bülent, Murat Atık, Ahmet Okyay. 2017. Geleceğin raporlama sistemi: entegre raporlama. **Muhasebe ve Denetime Bakış**. s. 52: 95-108.
- Yükçü, Süleyman, Emre Kaplanoglu. 2016. Sürdürülebilir Kalkınmada Finansal Olmayan Raporlamanın Önemi. **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**. c. 18. s. 1: 63-101.
- Zhou, Shan, Roger Simnett, Wendy Green. 2017. Does Integrated Reporting Matter to the Capital Market?. **Abacus**. c. 53 s. 1: 94-132.

Entegre Raporlar

- Absa Group Limited Entegre Raporları. 2013, 2014, 2015, 2016, 2017.
<https://www.absa.africa/absaafrica/investor-relations/financial-results/#annual>
[05.03.2018]
- Capitec Bank Holdings Limited Entegre Raporları. 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.
<https://www.capitecbank.co.za/investor-relations/financial-results/> [22.05.2018].
- Finbond Group Limited Entegre Raporları. 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.
http://finbondlimited.co.za/docs/FGL_Integrated_Annual_Report-28_February_2018.pdf, <http://www.finbondlimited.co.za/page10.html>
[22.05.2018].
- Firststrand Group Limited Entegre Raporları. 2013, 2014, 2015, 2016, 2017.
<https://www.firststrand.co.za/InvestorCentre/Pages/annual-reports.aspx>
[05.03.2018].
- Nedbank Group Limited Entegre Raporları. 2013, 2014, 2015, 2016, 2017.
<https://www.nedbank.co.za/content/nedbank/desktop/gt/en/aboutus/information-hub/integrated-reporting.html> [05.03.2018].
- Standard Bank Group Entegre Raporları. 2013, 2014, 2015, 2016, 2017.
<https://reporting.standardbank.com/results-reports/annual-reports/> [05.03.2018].

EKLER

Ek 1. Absa Group Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo

ABSA GROUP LIMITED		KOD	Finansal Sermaye F			Ücretli Sermaye M			Fikri Sermaye I			İnsan Sermayesi H			Sosyal ve İlişkisel Sermaye S			Doğal Sermaye N				
			2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal	Sermaye ve Likidite	F1	1	1	1	1	1															
	Kredi Rejimi	F2																				
	Düşünme Kar	F3	1			1	1															
	Tahvil Şüpheli	F4																				
	Mevduat Sahipleri	F5																				
	Likidite Karşılama Oranı	F6	1	1	1	1	1															
	Net İktisadi Fonlama Oranı	F7																				
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)	F8	1	1	1	1	1															
	Kredi/Mevduat Oranı (%)	F9	1	1	1	1	1															
	Kredi Kayıp Oranı (%)	F10	1	1	1	1	1															
	Maliyet/Gelir Rasyosu	F11	1	1	1	1	1															
	Risk Ağırlıklı Varlıkların Getirisi (%)	F12	1	1	1	1	1															
Ücretlilik	Şube ve AT'ler	M1					1	1	1	1	1											
	Demirbaş ve Ekipmanlar	M2																				
	Dijital Portföy	M3					1	1	1	1	1											
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri	M4																				
Fikri	Patent Başvuruları	I1																				
	AR&GE Harcamaları	I2										1	1									
	Yeni Teknoloji Testleri	I3																				
	Marka Bütünlüğü	I4										1	1	1								
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı	I5										1	1	1								
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları	I6																				
	Yazılım Geliştirme Harcamaları	I7										1	1	1	1	1						
	AR&GE Faaliyetleriyle Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro	I8																				
İnsan	Çalışan Sayısı	H1											1	1	1	1	1					
	İşgüç Devir Oranı	H2											1	1	1	1	1					
	İşgüç Çeşitliliği	H3											1	1	1	1	1					
	Toplam Eğitim Harcamaları	H4																				
	Eğitilmeye Katılan Çalışan Sayısı	H5																				
	Ortalama Yaş	H6																				
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi	H7																				
	Çalışanların Yapılan Anket Sonuçları	H8												1	1	1	1					
	Çalışan Yararlanma Oranı	H9																				
	İşgüç Devamsızlık Oranı	H10																				
	İşten Çıkarma Oranı	H11													1							
	Minimum Ücret Oranı	H12																				
Sosyal ve İlişkisel	İş-Yeni Memnuniyet Derecesi	S1																				
	Sosyal Akademiye Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı	S2													1	1	1					
	Yeni Ürün İhtisatı Süreçleri/Davalar	S3													1	1	1					
	Sosyal Akademiye Gönüllü Katılan Sayısı	S4													1	1	1					
	Küresel Projeslere Katılım	S5													1	1	1					
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi	S6													1	1	1					
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek	S7													1	1	1					
	Sosyal Yatırımlar/Bağışlar	S8													1	1	1					
Doğal	Karbon Emisyonları	N1																				
	Enerji Tüketimi	N2																				
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar	N3																				
	Çevresel Kazanlar/Tahribat	N4																				
	Su Yönetimi	N5																				
	Çevre Koruma Yatırım Harcamaları	N6																				
Kritik İzlemler	Stratejik odak ve süreçte yönetim	GP1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Bilgi akışı bağları	GP2																				
	Paydaşlarla ilişkiler	GP3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Önemlilik	GP4																				
	Kısa ve orta vade	GP5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Güvenilirlik ve etkileşim	GP6																				

Ek 2. Capitec Bank Holdings Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo

CAPITEC BANK HOLDINGS LIMITED		KOD	Finansal Sermaye F	Üretilmiş Sermaye M	Fikri Sermaye I	İnsan Sermayesi H	Sosyal ve İlişkisel Sermaye S	Doğal Sermaye N
Finansal	Sermaye ve Likidite	F1	1					
	Kredi Kayıtı	F2	1					
	Dağıtılmayan Kar	F3	1					
	Tahvil Sahipleri	F4	1					
	Mevduat Sahipleri	F5	1					
	Likidite Karşılama Oranı	F6	1					
	Net İşbirlikli Fonlama Oranı (%)	F7	1					
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)	F8	1					
	Kredi/Mevduat Oranı (%)	F9	1					
	Kredi Kayıp Oranı (%)	F10	1					
	Maliyet/Gelir Rasyosu	F11	1					
	Risk Ağırlıklı Varlıkları Getirisi (%)	F12	1					
Üretilmiş	Şube ve ATM'ler	M1		1				
	Demirbaş ve Ekipmanlar	M2		1				
	Dijital Portföy	M3		1				
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri	M4						
Fikri	Patent Başvuruları	I1						
	AR&GE Harcamaları	I2						
	Yeni Teknoloji Testleri	I3						
	Marka Bilinirliği	I4			1			
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı	I5			1			
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları	I6						
	Yazılım Geliştirme Harcamaları	I7						
	AR&GE Faaliyetleri ile Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro	I8						
İnsan	Çalışan Sayısı	H1				1		
	İşgücü Devir Oranı	H2				1		
	İşgücü Çeşitliliği	H3				1		
	Toplam Eğitim Harcamaları	H4				1		
	Eğitimlere Katılan Çalışan Sayısı	H5				1		
	Ortalama Yaş	H6				1		
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi	H7				1		
	Çalışanlara Yapılan Anket Sonuçları	H8						
	Çalışan Yaralanma Oranı	H9						
	İşgücü Devamsızlık Oranı	H10						
	İşten Çıkarma Oranı	H11						
	Minimum Ücret Oranı	H12						
Sosyal ve İlişkisel	İş Yeri Memnuniyet Derecesi	S1						
	Sosyal Aktivitelere Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı	S2					1	
	Taraf Olunan Hukuki Şikâyetler/Davalar	S3					1	
	Sosyal Aktivitelere Katılım	S4					1	
	Kültürel Projelere Katılım	S5					1	
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi	S6					1	
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek	S7					1	
	Sosyal Yarımlar Bağışlar	S8					1	
Doğal	Karbon Emisyonları	N1						1
	Enerji Tüketimi	N2						1
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar	N3						1
	Çevresel Kazanlar/Tahribat	N4						1
	Su Yönetimi	N5						1
	Çevre Koruma Yürümleri	N6						1
Kırtıyaz İlişkiler	Sinirtejik odak ve gelecek yönelim	GP1	1	1	1	1	1	1
	Bilgiler arası bağlantı	GP2	1	1	1	1	1	1
	Paydaşlarla ilişkiler	GP3	1	1	1	1	1	1
	Önemlilik	GP4	1	1	1	1	1	1
	Kısa ve uzun ömür	GP5	1	1	1	1	1	1
	Güvenlilik ve eksiksizlik	GP6	1	1	1	1	1	1
	Tutarlılık ve karşılanabilirlik	GP7	1	1	1	1	1	1

Ek 3. Finbond Group Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo

FINBOND GROUP LIMITED		KOD	Finansal Sermaye F	Üretilmiş Sermaye M	Fikri Sermaye I	İnsan Sermayesi H	Sosyal ve İlişkisel Sermaye S	Doğal Sermaye N
Finansal	Sermaye ve Likidite	F1	1	1	1			
	Kredi Koyunğu	F2	1	1	1			
	Dağıtılmayan Kar	F3	1	1	1			
	Tahvil Sahipleri	F4	1	1	1			
	Mevduat Şüpheleri	F5	1	1	1			
	Likidite Karşılama Oranı	F6	1	1	1			
	Net İşbirlikli Fonlama Oranı (%)	F7	1	1	1			
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)	F8	1	1	1			
	Kredi/Mevduat Oranı (%)	F9	1	1	1			
	Kredi Kayıp Oranı (%)	F10	1	1	1			
	Maliyet/Gelir Rasyosu	F11	1	1	1			
	Risk Ağırlıklı Varlıkları Getirisi (%)	F12	1	1	1			
Üretilmiş	Şube ve ATM'ler	M1		1	1			
	Demirbaş ve Ekipmanlar	M2		1	1			
	Dijital Portföy	M3						
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri	M4						
Fikri	Patent Başvuruları	I1						
	AR&GE Harcamaları	I2						
	Yeni Teknoloji Testleri	I3						
	Marka Bilinirliği	I4						
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı	I5						
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları	I6						
	Yazılım Geliştirme Harcamaları	I7						
	AR&GE Faaliyetleri ile Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro	I8						
İnsan	Çalışan Sayısı	H1				1	1	1
	İşgücü Devir Oranı	H2				1	1	1
	İşgücü Çeşitliliği	H3				1	1	1
	Toplam Eğitim Harcamaları	H4				1	1	1
	Eğitimlere Katılan Çalışan Sayısı	H5				1	1	1
	Ortalama Yaş	H6				1	1	1
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi	H7				1	1	1
	Çalışanlara Yapılan Anket Sonuçları	H8						
	Çalışan Yaralanma Oranı	H9						
	İşgücü Devamsızlık Oranı	H10						
	İşçen Çıkarma Oranı	H11				1	1	1
	Minimum Ücret Oranı	H12						
Sosyal ve İlişkisel	İş Yeri Memnuniyet Derecesi	S1						
	Sosyal Aktivitelere Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı	S2						
	Taraf Olunan Hukuki Şüpheler/Davalar	S3					1	1
	Sosyal Aktivitelere Katılım	S4					1	1
	Kültürel Projelere Katılım	S5					1	1
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi	S6					1	1
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek	S7					1	1
	Sosyal Yarımlar Bağışlar	S8					1	1
Doğal	Karbon Emisyonları	N1						1
	Enerji Tüketimi	N2						1
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar	N3						1
	Çevresel Kazanlar/Tatminat	N4						1
	Su Yönetimi	N5						1
	Çevre Koruma Yürürlük Harcamaları	N6						1
Kırtayuz İlişkiler	Sinematik odak ve gelecek yönelim	GP1	1	1	1	1	1	1
	Bilgiler arası bağlantı	GP2		1	1	1	1	1
	Paydaşlarla ilişkiler	GP3	1	1	1	1	1	1
	Önemlilik	GP4						
	Ksa ve öz olma	GP5						
	Güvenlilik ve eksiksizlik	GP6						
Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik		GP7	1	1	1	1	1	1

Ek 4. Firstrand Group Analiz Sonuçları Detay Tablo

FIRSTRAND GROUP		KOD	Finansal Sermaye F					Üretilmiş Sermaye M					Fikri Sermaye I					İnsan Sermayesi H					Sosyal ve İlişkisel Sermaye S					Doğal Sermaye N				
			2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal	Sermaye ve Likidite	F1	1	1	1	1	1																									
	Kredi Koyunğu	F2																														
	Dağıtılmayan Kar	F3	1	1	1	1	1																									
	Tahvil Sahipleri	F4																														
	Mevduat Sahipleri	F5	1	1	1	1	1																									
	Likidite Karşılama Oranı	F6	1	1	1	1	1																									
	Net İşbirlikli Fonlama Oranı (%)	F7																														
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)	F8																														
	Kredi/Mevduat Oranı (%)	F9																														
	Kredi Kayıp Oranı (%)	F10	1	1	1	1	1																									
	Maliyet/Gelir Rasyosu	F11	1	1	1	1	1																									
	Risk Ağırlıklı Varlıkları Getirisi (%)	F12																														
Üretilmiş	Şube ve ATM'ler	M1						1	1	1	1	1																				
	Demirbaş ve Ekipmanlar	M2																														
	Dijital Portföy	M3						1	1	1	1	1																				
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri	M4																														
Fikri	Patent Başvuruları	I1																														
	AR&GE Harcamaları	I2																														
	Yeni Teknoloji Testleri	I3																														
	Marka Bilirliği	I4											1	1	1	1	1															
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı	I5											1	1	1	1	1															
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları	I6																														
	Yazılım Geliştirme Harcamaları	I7																														
	AR&GE Faaliyetleri ile Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro	I8											1																			
İnsan	Çalışan Sayısı	H1																1	1	1	1	1										
	İşgücü Devir Oranı	H2																														
	İşgücü Çeşitliliği	H3																1	1	1	1	1										
	Toplam Eğitim Harcamaları	H4																1	1	1	1	1										
	Eğitimlere Katılan Çalışan Sayısı	H5																1	1	1	1	1										
	Ortalama Yaş	H6																														
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi	H7																														
	Çalışanlara Yapılan Anket Sonuçları	H8																														
	Çalışan Yaratıcılığı Oranı	H9																														
	İşgücü Devamsızlık Oranı	H10																														
	İşten Çıkarma Oranı	H11																														
	Minimum Ücret Oranı	H12																														
Sosyal ve İlişkisel	İş Yeri Memnuniyet Derecesi	S1																														
	Sosyal Aktivitelere Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı	S2																														
	Taraf Olunan Hukuki Şikâyetler/Davalar	S3																														
	Sosyal Aktivitelere Katılım	S4																					1	1	1	1	1					
	Kültürel Projelere Katılım	S5																					1	1	1	1	1					
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi	S6																					1	1	1	1	1					
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek	S7																					1	1	1	1	1					
	Sosyal Yarımlar Bağışlar	S8																					1	1	1	1	1					
Doğal	Karbon Emisyonları	N1																														
	Enerji Tüketimi	N2																														
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar	N3																														
	Çevresel Kazanlar/Taahhüt	N4																														
	Su Yönetimi	N5																														
	Çevre Koruma Yürürlük Harcamaları	N6																														
Kullanıcı İlişkiler	Sinematik odak ve gelecek yönelim	GP1	1	1	1	1	1																									
	Bilgiler arası bağlantı	GP2																														
	Paydaşlarla ilişkiler	GP3	1	1	1	1	1																									
	Önemlilik	GP4																														
	Kısa ve öz olma	GP5																														
	Güvenlilik ve eksiksizlik	GP6																														
	Tutarlılık ve karşılanabilirlik	GP7	1	1	1	1	1																									

Ek 5. Nedbank Group Limited Analiz Sonuçları Detay Tablo

NEDBANK GROUP LIMITED			KOD	Finansal Sermaye F				Üretilmiş Sermaye M				Fikri Sermaye I				İnsan Sermayesi H				Sosyal ve İlişkisel Sermaye S				Doğal Sermaye N				
				2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Finansal	Sermaye ve Likidite	F1	1	1	1	1	1																					
	Kredi Keyingi	F2																										
	Dağıtılmayan Kar	F3	1	1	1	1	1																					
	Tahvil Sahipleri	F4																										
	Mevduat Sahipleri	F5	1	1	1	1	1																					
	Likidite Karşılama Oranı	F6																										
	Net İşbirlikli Fonlama Oranı	F7																										
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)	F8	1	1	1	1	1																					
	Kredi/Mevduat Oranı (%)	F9	1	1	1	1	1																					
	Kredi Kayıp Oranı (%)	F10	1	1	1	1	1																					
	Maliyet/Gelir Rasyosu	F11																										
	Risk Ağırlıklı Varlıkları Getirisi (%)	F12																										
Üretilmiş	Şube ve ATM'ler	M1						1	1	1	1	1																
	Demirbaş ve Ekipmanlar	M2																										
	Dijital Portföy	M3						1	1	1	1	1																
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri	M4																										
Fikri	Patent Başvuruları	I1																										
	AR&GE Harcamaları	I2																										
	Yeni Teknoloji Testleri	I3																										
	Marka Bilinirliği	I4												1	1	1	1	1										
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı	I5												1	1	1	1	1										
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları	I6												1	1	1	1	1										
	Yazılım Geliştirme Harcamaları	I7																	1									
	AR&GE Faaliyetleri ile Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro	I8																										
İnsan	Çalışan Sayısı	H1																	1	1	1	1	1					
	İşgücü Devir Oranı	H2																										
	İşgücü Çeşitliliği	H3																	1	1	1	1	1					
	Toplam Eğitim Harcamaları	H4																	1	1	1	1	1					
	Eğitimlere Katılan Çalışan Sayısı	H5																	1	1	1	1	1					
	Ortalama Yaş	H6																	1	1	1	1	1					
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi	H7																	1	1	1	1	1					
	Çalışanlara Yapılan Anket Sonuçları	H8																	1	1	1	1	1					
	Çalışan Yaratıcılığı Oranı	H9																	1	1	1	1	1					
	İşgücü Devamsızlık Oranı	H10																										
	İşten Çıkarma Oranı	H11																	1									
	Minimum Ücret Oranı	H12																										
Sosyal ve İlişkisel	İş Yeri Memnuniyet Derecesi	S1																										
	Sosyal Aktivitelere Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı	S2																	1	1								
	Taraf Olunan Hukuki Şüpheler/Davalar	S3																										
	Sosyal Aktivitelere Katılım	S4																	1	1	1	1	1					
	Kültürel Projelere Katılım	S5																										
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi	S6																	1	1	1	1	1					
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek	S7																	1	1	1	1	1					
	Sosyal Yatırımlar Bağışlar	S8																										
Doğal	Karbon Emisyonları	N1																										
	Enerji Tüketimi	N2																										
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar	N3																										
	Çevresel Kazanlar/Tahribat	N4																										
	Su Yönetimi	N5																										
	Çevre Koruma Yatırımları Harcamaları	N6																										
Kırtayız İlişkiler	Stratejik odak ve gelecek yönelim	GP1	1	1	1	1	1																					
	Bülgler arası bağlantı	GP2	1	1	1	1	1																					
	Paydaşlarla ilişkiler	GP3	1	1	1	1	1																					
	Önemlilik	GP4	1	1	1	1	1																					
	Kısa ve uzun ömür	GP5	1	1	1	1	1																					
	Güvenlilik ve eksiksizlik	GP6	1	1	1	1	1																					
	Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik	GP7	1	1	1	1	1																					

Ek 6. Standard Bank Group Analiz Sonuçları Detay Tablo

STANDARD BANK GROUP		KOD	Finansal Sermaye F	Üretilmiş Sermaye M	Fikri Sermaye I	İnsan Sermayesi H	Sosyal ve İlişkisel Sermaye S	Doğal Sermaye N
			2013, 2014, 2015, 2016, 2017	2013, 2014, 2015, 2016, 2017	2013, 2014, 2015, 2016, 2017	2013, 2014, 2015, 2016, 2017	2013, 2014, 2015, 2016, 2017	2013, 2014, 2015, 2016, 2017
Finansal	Sermaye ve Likidite	F1	1	1	1	1		
	Kredi Koyunğu	F2	1	1	1	1		
	Dağıtılmayan Kar	F3	1	1	1	1		
	Tahvil Sahipleri	F4	1	1	1	1		
	Mevduat Sahipleri	F5	1	1	1	1		
	Likidite Karşılama Oranı	F6	1	1	1	1		
	Net İşbirlikli Fonlama Oranı (%)	F7	1	1	1	1		
	Uzun Vadeli Fonlama Oranı (%)	F8	1	1	1	1		
	Kredi/Mevduat Oranı (%)	F9	1	1	1	1		
	Kredi Kayıp Oranı (%)	F10	1	1	1	1		
	Maliyet/Gelir Rasyosu	F11	1	1	1	1		
	Risk Ağırlıklı Varlıklardan Getirisi (%)	F12	1	1	1	1		
Üretilmiş	Şube ve ATM'ler	M1		1				
	Demirbaş ve Ekipmanlar	M2		1	1	1		
	Dijital Portföy	M3		1	1	1		
	Çağrı Merkezi ve Veri Merkezleri	M4						
Fikri	Patent Başvuruları	I1						
	AR&GE Harcamaları	I2						
	Yeni Teknoloji Testleri	I3						
	Marka Bilinirliği	I4			1	1		
	Yeni Geliştirilen Ürün Sayısı	I5			1	1		
	Organizasyonel Değişim ve Süreç Geliştirme Harcamaları	I6			1	1		
	Yazılım Geliştirme Harcamaları	I7			1	1		
	AR&GE Faaliyetleri ile Geliştirilen Ürünlerden Elde Edilen Ciro	I8			1	1		
İnsan	Çalışan Sayısı	H1				1	1	1
	İşgücü Devir Oranı	H2				1	1	1
	İşgücü Çeşitliliği	H3				1	1	1
	Toplam Eğitim Harcamaları	H4				1	1	1
	Eğitimlere Katılan Çalışan Sayısı	H5				1	1	1
	Ortalama Yaş	H6				1	1	1
	Çalışan Başına Ortalama Eğitim Süresi	H7				1	1	1
	Çalışanlara Yapılan Anket Sonuçları	H8				1	1	1
	Çalışan Yaralanma Oranı	H9				1	1	1
	İşgücü Devamsızlık Oranı	H10				1	1	1
	İşten Çıkarma Oranı	H11				1	1	1
	Minimum Ücret Oranı	H12				1	1	1
Sosyal ve İlişkisel	İş Yeri Memnuniyet Derecesi	S1						
	Sosyal Aktivitelere Gönüllü Katılan Çalışan Sayısı	S2						
	Taraf Olunan Hukuki Şikâyetler/Davalar	S3					1	
	Sosyal Aktivitelere Katılım	S4					1	
	Kültürel Projelere Katılım	S5					1	
	Müşteri Memnuniyeti Endeksi	S6					1	
	Sosyal Projelere Sağlanan Destek	S7					1	
	Sosyal Yarımlar Bağışlar	S8					1	
Doğal	Karbon Emisyonları	N1						1
	Enerji Tüketimi	N2						1
	Toplam Atık ve Geri Dönüştürülen Atıklar	N3						1
	Çevresel Kazanlar/Taahhüt	N4						1
	Su Yönetimi	N5						1
	Çevre Koruma Yürürlük Harcamaları	N6						1
Kırtayüz İlişkiler	Sinematik odak ve gelecek yönelim	GP1	1	1	1	1	1	1
	Bilgiler arası bağlantı	GP2	1	1	1	1	1	1
	Paydaşlarla ilişkiler	GP3	1	1	1	1	1	1
	Önemlilik	GP4	1	1	1	1	1	1
	Ksa ve öz olma	GP5	1	1	1	1	1	1
	Güvenlilik ve eksiksizlik	GP6	1	1	1	1	1	1
Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik		GP7	1	1	1	1	1	1

ÖZ GEÇMİŞ

Doğum Tarihi 17.06.1988

Doğum Yeri Razgrad

Eğitim

Lise 2002-2006 Eskişehir Anadolu Lisesi

Üniversite (Lisans) 2006-2011 Beykent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bil. Fak.
Bankacılık ve Finans

Yüksek Lisans 2015- Yıldız Teknik Üniversitesi
Sosyal Bilimler Ens. İşletme Anabilim Dalı,
İnovasyon, Girişimcilik ve Yönetim Programı

Çalıştığı Kurumlar

2011-2012 Servist Uluslararası Finansal Danışmanlık

2012-2017 Global Enerji Elektrik Üretimi A.Ş.

2017-2018 Pamukova Elektrik Üretim A.Ş.